

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra pastorálních oborů a právních věd

Marie Souradová

**Verbum Domini jako inspirace pro
setkávání nad Biblí**

Diplomová práce

Vedoucí práce: ThLic. Ing. Marie Zimmermannová, Th.D.

Praha 2018

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 26. 4. 2018

MarieSouradová

Bibliografická citace

Verbum Domini jako inspirace pro setkávání nad Biblí [rukopis] : diplomová práce / Marie Souradová ; vedoucí práce: Marie Zimmermannová. -- Praha, 2018. -- 99 s.

Anotace

Diplomová práce se zabývá tvorbou metodiky pro setkávání nad Biblí s dospělými ve farnosti Žamberk. V teoretické části si všímá důležitosti Bible v životě křesťana a východiska nachází v dokumentech magisteria církve, zejména v apoštolské exhortaci Verbum Domini a v dogmatické konstituci Dei Verbum. Z dokumentů vyvozuje kritéria pro katechezi s textem Bible.

Jádrem práce je vytvoření vlastní metodiky pro konkrétní skupinu dospělých věřících z farnosti Žamberk. Při tvorbě metodiky je přihlédnuto k výsledkům sondy z farností. Metodika je ověřena a vyhodnocena na základě reflexe účastníků.

Klíčová slova

metodika, Bible, farnost, Verbum Domini, křesťan

Abstract

The thesis deals with the creation of the methodology of holding Bible discussion meetings for adults in the parish of Žamberk. The theoretical section focuses on the importance of the Bible in the life of a Christian and finds its resources in the documents of the Magisterium of the Church, especially in the Apostolic Exhortation Verbum Domini and in the dogmatic constitution Dei Verbum. The thesis selects the criteria for catechesis with the Bible from the documents.

The objective of the project is to create its own methodology for a particular group of adult believers from the parish of Žamberk. When creating the methodology, results of a probe from other parishes are taken into account. The methodology is tested and its evaluation is based on the feedback of the participants.

Keywords

methodology, Bible, parish, Verbum Domini, Christian

Počet znaků (včetně mezer): 140814

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat ThLic. Ing. Marii Zimmermannové, Th.D. Za vedení této diplomové práce a za její připomínky a cenné rady. Velké poděkování patří také mé rodině a přátelům, kteří mě v psaní povzbuzovali a podporovali, a v neposlední řadě všem respondentům za jejich ochotu.

Obsah

Úvod.....	7
1. Bible.....	9
1.1. Bible v životě křesťana.....	9
1.2. Církevní dokumenty o četbě Bible.....	10
1.3. Dei Verbum.....	12
1.4. Dokumenty Papežské biblické komise.....	15
1.5. Verbum Domini.....	20
2. Katecheze s textem Bible.....	29
2.1. Dokumenty o katechezi s textem Bible.....	29
2.2. Katecheze dospělých.....	31
2.3. Metody pro četbu Bible s dospělými	35
2.4. Pomůcky pro práci s Biblií.....	38
3. Katecheze s Biblií ve společenství dospělých.....	41
3.1. Situace v diecézi královéhradecké.....	41
3.2. Sonda do farností.....	42
3.3. Výsledky sondy.....	43
4. Setkávání nad Biblií ve farnosti.....	57
4.1. Popis skupinky.....	57
4.2. Navržený cyklus 5 setkání.....	64
4.3. Praktické ověření.....	77
4.4. Shrnutí výsledků.....	80
Závěr.....	84
Seznam použitých zkratk.....	85
Seznam literatury.....	86
Přílohy.....	91

Úvod

Číst Bibli je pro člověka velikou výzvou. Nejen pro počet stran, které obsahuje, a pro různé knihy, které zahrnuje. Ale také pro obrovský časový rozsah, ve kterém byla napsána, a pro časovou a kulturní vzdálenost, která je často překážkou k jejímu pochopení. Pro křesťany je Bible slovem Božím, slovem, kterému chtějí rozumět a které je důležité pro jejich život. Často ale nevědí, jak Bibli číst.

Tato práce si klade za cíl navrhnout metodiku pro setkávání nad Bibli s dospělými a vyzkoušet ji na konkrétní skupince ve farnosti.

Za základní inspiraci je zvolena apoštolská exhortace Benedikta XVI. *Verbum Domini* a její doporučení. Tento dokument navazuje na dogmatickou konstituci druhého vatikánského koncilu o Božím slově *Dei Verbum*. Konstituce byla ve své době zlomovým dokumentem v přístupu církve k Písmu svatému. Je potřeba nezapomenout na výzvy, které z konstituce *Dei Verbum* vplynuly a které znovu připomíná apoštolská exhortace papeže Benedikta XVI. *Verbum Domini* o více než padesát let později. Hlavní myšlenkou apoštolské exhortace je to, že Bible má být inspirací a oživením veškeré pastorační práce. Při každém setkání ve farnostech má jít o osobní setkání s Kristem, který se sdílí ve svém slově. Doporučení z *Verbum Domini* jsou důležitá pro každého, kdo se chce věnovat četbě Písma ve společenství. *Verbum Domini* tím, že aktualizuje myšlenky z *Dei Verbum* a přináší nové formy, udržuje tradici církve stále živou. Jako další zdroje pro zpracování tématu jsou v teoretické části práce využity církevní dokumenty, které se vyjadřují k otázce četby Bible. Jedná se o biblické encykliky, o výše zmiňovanou dogmatickou konstituci *Dei Verbum* a o důležité dokumenty Papežské biblické komise.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole sledujeme nejprve důležitost četby Bible pro křesťana. Východiska k správnému přístupu nacházíme v magisteriálních dokumentech, které se tomuto tématu věnují. Pátá část první kapitoly je věnována apoštolské exhortaci *Verbum Domini*, která navazuje na dogmatickou konstituci *Dei Verbum* a aktualizuje ji. Kritéria z *Verbum Domini* a z *Dei Verbum*, týkající se četby Písma, jsou využita v praktické části diplomové práce.

Ve druhé kapitole se zaměřujeme na katechezi s textem Bible jako na důležitou složku procesu evangelizace, hledáme úlohu katechety a katechizovaných. Inspiraci nacházíme v Boží pedagogice, způsobu výchovy Boha, kterou můžeme poznat při četbě

Písma svatého. Doporučení k takovému způsobu práce v katechezi vychází z direktorií. Následuje výčet didaktických prostředků pro práci s Biblií.

Jádro práce tvoří třetí a čtvrtá kapitola, která je praktickou částí. Ve třetí kapitole je formou dotazníku provedena sonda do několika farností královéhradecké diecéze, abychom zjistili, jak probíhají setkávání nad Biblií ve skupinách. Otázky, na které dotazovaní odpovídají, vyplývají z kritérií získaných z církevních dokumentů. Výsledky sondy jsou podkladem pro další část diplomové práce.

Čtvrtá kapitola začíná dotazníkem pro konkrétní malou skupinu ve farnosti, jejíž členové se rozhodli scházet nad Písmem svatým. Odpovědi účastníků jsou spolu s výsledky sondy do farností, s poznatky z církevních dokumentů a s kritérii získanými v teoretické části práce zohledněny při tvorbě metodiky. Je navržen cyklus pěti setkávání nad Biblií s dospělými ve farnosti v duchu exhortace *Verbum Domini*. V závěrečné části práce jsou setkání vyhodnocena na základě rozhovorů s účastníky.

1. Bible

Bible jako soubor knih různých žánrů, různého stáří je nejčtenější knihou na světě, s překlady do nejvíce jazyků.

Bible je důležitou součástí života každého křesťana.

1.1. Bible v životě křesťana

Proč má křesťan číst pravidelně Písmo svaté? Má ještě v dnešním světě význam četba tak starých textů, jakými jsou biblické texty? Mají dnešnímu člověku co říci? Tyto otázky si kladou lidé bez rozdílu věku, vzdělání i pohlaví na celém světě. Jaký je význam Bible v životě křesťana?

1.1.1. V Bibli se zjevuje Bůh a oslovuje nás

Církev hlásá a uznává, že Bible (Písmo svaté) je Božím slovem v psané formě. Bůh prostřednictvím Bible hovoří k člověku, on se člověku zjevuje a dává mu poznat vznešenost jeho úřadu.¹ Z biblických textů poznáváme, jak Bůh jedná, jaký Bůh doopravdy je a jaký to má význam pro náš život. K dějinám vyvoleného národa, Izraele, které jsou součástí naší křesťanské identity, byly později zařazeny dějiny prvních křesťanů. Jsou to dějiny spásy, protože ukazují, kam směřuje náš život.

Bible byla sepsána a zaznamenána v dějinách, nepadla z nebe najednou. Boží plán spásy se zjevuje postupně, činy i slovy, které spolu navzájem vnitřně souvisí. Bůh se lidem zjevoval skrze proroky a spásné události.²

1.1.2. Ježíš Kristus – vtělené Boží slovo a plnost zjevení

Středem naší víry je Ježíš Kristus, Boží slovo, které se stalo tělem, aby se všichni lidé zachránili a došli k poznání pravdy.³ Ježíš Kristus svým posláním, životem, skutky,

---

¹Srov. *Dei Verbum: Věřoučná konstituce o Božím zjevení*. PŘEDML. KARL RAHNER a [přel. z lat.]. Praha: Scriptum, 1992, čl.2.

²Srov. BÍČ, Miloš; POKORNÝ, Petr. *Co nevíš o Bibli: úvod do studia Starého a Nového zákona*. Praha: Česká biblická společnost, 1997, s. 126–127.

³Srov. 1 Tim 2,4.

smrtí a zmrtvýchvstáním naplňuje zjevení. Evangelia nám o tom podávají svědectví a stávají se tak srdcem celého Písma.⁴

Ježíš Kristus ustanovil církev, která prostřednictvím apoštolů a mocí Ducha svatého hlásá evangelium celému světu. Bible je inspirovaná Duchem svatým a obsahuje Boží slovo. Z církevních dokumentů víme, že Písmo svaté spolu s tradicí je jedním z pramenů víry. Oba prameny obsahují Boží zjevení a oba mají být přijímány s láskou a úctou. Oba potřebují neomylný učitelský úřad církve, aby byly chráněny před pochybením.⁵

1.1.3. Bible jako zdroj duchovního života a posila víry

Písmo svaté je v církvi knihou, kterou společenství věřících potřebuje k životu, aby hlásali evangelium, probouzeli tak víru a byli pospolu. Po příkladu prvních apoštolů se má Boží slovo šířit dál. Prostřednictvím Ducha svatého jsou lidé uváděni do plné pravdy a slovo Kristovo v nich přebývá.⁶ Biblické texty při pravidelném čtení rozšiřují naše pohledy, provokují, vyzývají. Ačkoliv jsou to texty staré, dávají nám stále znovu odpověď na aktuální otázky našeho života. Poselství Bible je nadčasové a neztratilo nic na své aktuálnosti. Lidé v minulosti prožívali velmi podobné situace jako my. Z Bible poznáváme, jak s nimi Bůh jednal, a můžeme tak vyčíst, jak se Bůh dívá na nás a na naše starosti. Nelze to logicky vysvětlit, z Bible mluví zkušenosti lidí, kteří Bohu věřili a on je nezklamal. Boží slovo má v sobě zvláštní sílu a dokáže proměňovat naše životy. Stačí jen důvěřovat.

1.2. Církevní dokumenty o četbě Bible

K četbě Písma a k jeho správnému užívání v církvi vybízí řada církevních dokumentů. Postoj církve k četbě a studiu Bible se v průběhu dějin vyvíjel. My se v další části práce budeme věnovat doporučením z významných dokumentů vydaných magisteriem počínaje encyklikou *Providentissimus Deus* a encyklikou *Divino afflante spiritu*, přes důležitou konstituci Druhého vatikánského koncilu *Dei Verbum*. Budeme se inspirovat dokumenty vydanými Papežskou biblickou komisí až k doporučením, která vyplývají z apoštolské exhortace Benedikta XVI. *Verbum Domini*.

⁴Srov. KKC 125; DV 18.

⁵Srov. KKC 81–82; DV 9.

⁶Srov. DV 8; DV 17.

Níže jsou představeny důležité magisteriální dokumenty, které se týkají biblické práce. Nejlépe zpracovala přehled biblických dokumentů docentka Mireia Ryšková.⁷

Mezi významné předkoncilní biblické encykliky se řadí *Providentissimus Deus* a *Divino afflante Spiritu*.

1.2.1. *Providentissimus Deus*

Encyklika papeže Lva XIII. o studiu Písma svatého byla uveřejněna 18. listopadu 1893. Byla to doba polemik proti víře církve zejména ze strany liberální exegeze. Objevovaly se námitky proti autenticitě, stáří, integritě a historické hodnotě posvátných knih. Papež vyzývá katolické exegety k získání autentické vědecké kompetence, například studiem staroorientálních jazyků nebo rozvíjením vědecké kritiky.

Připomíná také zvláštní charakter posvátných knih Písma svatého, které nejsou obyčejnými spisy. Byly napsány pod vlivem Ducha svatého a téhož Ducha svatého potřebuje člověk k tomu, aby porozuměl tajemstvím v nich obsaženým. Cestou k porozumění je pokorná modlitba a svatý život.

Upozorňuje, že biblické texty byly svěřeny společenství věřících, církvi. Četba Bible ve společenství by měla živit víru a vést k životu v lásce.⁸

1.2.2. *Divino afflante Spiritu*

Encyklika Pia XII., vydaná k padesátému výročí encykliky Lva XIII., si kladla za úkol otevřít dveře biblickému bádání. Papež odmítá rozpor mezi lidskou a božskou stránkou, mezi vědeckým bádáním a pohledem víry, mezi smyslem literním a duchovním. Je přesvědčen, že duchovní smysl biblického textu je duchovním významem zamýšleným přímo Bohem a jeho vymezení náleží plně do kompetence exegetů. Chtěl zabránit útokům ze strany přívrženců tzv. mystické exegeze, kteří vědeckou exegezi vytlačovali k použití mimo církev a duchovní výklad vyhradili pro použití pouze uvnitř církve. Papež doporučuje jako nezanedbatelnou složku exegeze

---

⁷Srov. RYŠKOVÁ, Mireia. *Základní církevní dokumenty pro biblickou práci*.
<<http://www.ktf.cuni.cz/~ryskova/Uvod%20do%20Pisma/Základní%20církevní%20dokumenty.doc>>.

⁸Srov. *Výklad bible v církvi: dokument Papežské biblické komise z 15. dubna 1993*. Praha: Zvon, 1996, str. 11-12; 17.

zkoumání literárních druhů použitých v posvátných knihách. Vede to totiž k co nejpřesnějšímu porozumění smyslu textů v jejich kulturně historické souvislosti.

V encyklice se objevuje snaha poukázat na těsný vztah mezi inspirovanými biblickými texty a tajemstvím vtělení. Tato i výše zmiňovaná encyklika upozorňují na zvláštní charakter posvátných knih vzhledem k tomu, že byly napsány pod vlivem Ducha svatého. K objasnění a pochopení Bible potřebuje člověk světlo a milost Ducha svatého, o které má před výkladem prosit. Rovněž si všímají toho, že biblické texty nebyly dány jednotlivcům k ukojení jejich zvědavosti, ale byly svěřeny společenství věřících, aby z nich lidé čerpali víru a vedlo je to k lásce.⁹

Významným koncilním dokumentem druhého vatikánského koncilu, který je aktuální i po více než padesáti letech, je věroučná konstituce Dei Verbum. Jako taková shrnuje to, v co církev věřila a věří, a zároveň reaguje na diskuzi té doby. Věnujeme jí samostatnou podkapitulu.

1.3. Dei Verbum

Tento koncilní dokument posunul pohled církve na Písmo svaté. Projevilo se to zejména v chápání Božího zjevení, které už není chápáno jako předávání pravd, ale jako přátelský dialog mezi Bohem a lidstvem. Tato podstatná změna se stala výzvou pro katolickou teologii a pastorační práci. Koncil učí:

„V těchto svatých knihách přichází Otec, který je v nebesích, s láskou vstříc svým dětem a s nimi rozmlouvá“ (čl. 21). „Tímto zjevením promlouvá neviditelný Bůh (srov. Kol 1,15; 1 Tim 1,17) ze své přehojné lásky k lidem jako k přátelům (srov. Ex 33,11; Jan 15,14-15) a s nimi se stýká (srov. Bar 3,38), aby je pozval k svému společenství a do něho je přijal.“¹⁰

Bůh zjevuje sebe sama ve třech osobách, jako Otec, Syn a Duch svatý. Ctirad Václav Pospíšil poukazuje na důležitost trojiční četby Písma. Trojice je jednotící složkou celého zjevení jakožto sebedarování Boha.¹¹

---

⁹Srov. Tamtéž, s. 13-17.

¹⁰Srov. *Dei Verbum: Věřoučná konstituce o Božím zjevení*. PŘEDML. KARL RAHNER a [PŘEL. Z LAT.]. Praha: Scriptum, 1992, čl. 2.

¹¹Srov. POSPÍŠIL, Ctirad V. *Jako v nebi, tak i na zemi. Náčrt trinitární teologie*, 2. vydání. Praha: Krystal OP, 2010, s. 21-46.

Kristus je zde vnímán jako dovršení celého zjevení. Ukázal to svým životem, znamením i zázraky, slovy i skutky, utrpením, smrtí, vzkříšením a sesláním Ducha svatého. Potvrdil tím, že Bůh je stále s námi a že nás vysvobodil z hříchu a smrti k věčnému životu.¹²

V dogmatické konstituci se píše, že zjevení je třeba přijmout pomocí víry, ale k tomu je důležitá předcházející milost a pomoc Ducha svatého, který se dotýká srdce. Člověk tak lépe porozumí Božím zjevením.¹³

Druhá kapitola mluví o předávání Božího zjevení prostřednictvím tradice a Písma svatého. Obojí se má ctít a přijímat se stejnou vážností a je mezi nimi vzájemný vztah: „*Písmo svaté je totiž Boží řeč písemně zaznamenaná z vnuknutí Ducha svatého; posvátná tradice pak předává Boží slovo, které svěřil Kristus Pán a Duch svatý apoštolům, bez porušení jejich nástupcům, aby je osvěcováni Duchem pravdy ve svém hlásání věrně uchovávali, vykládali a šířili.*“¹⁴

Je zde vyjádřena i vazba na učitelský úřad církve, který má za úkol autenticky vykládat Boží slovo a tuto pravomoc vykonává ve jménu Ježíše Krista.

Dokument Dei Verbum se ve 3. kapitole zabývá Božskou inspirací i výkladem Písma svatého. Odmítá fundamentalistickou četbu Písma svatého, to znamená, že nelze brát doslova vše, co je v Bibli napsáno. Texty Písma jsou dobově i kulturně podmíněné, Bůh si vybral lidi a použil je s jejich schopnostmi i silami. Písmo ale není pouhým lidským výtvorem, je inspirované, zaznamenané z vnuknutí Ducha svatého. Autorem Bible je Bůh i člověk. Při výkladu Písma svatého se musí pozorně zkoumat původní záměr pisatelů a zároveň to, co chtěl jejich slovy zjevit Bůh. Otcové také považují za správné, aby se při výkladu přihlíželo k obsahu a jednotě celého Písma. Nemá se ani opomíjet živá tradice celé církve, která předává Boží zjevení.¹⁵

Ve čtvrté a páté kapitole se otcové věnují významu Starého i Nového zákona a jejich vzájemné jednotě. Knihy Starého zákona jsou pro křesťany důležité, protože umožňují poznání Boha i člověka a ukazují, jak Bůh jedná. Bůh dal Izraeli svá zaslíbení, zjevoval se slovy i skutky, aby lidé poznali, jaké má Bůh s nimi záměry. Otcové upozorňují, že to, co je napsáno ve Starém zákoně, je napsáno k našemu poučení a povzbuzení ve víře. Plný smysl Starého zákona lze nalézt v Novém zákoně a Nový zákon je zároveň ukryt ve Starém zákoně. Starý zákon je proto nutný k dobrému pochopení Nového zákona.

---

¹² Srov. DV 4.

¹³ Srov. DV 5.

¹⁴ DV 9.

¹⁵ Srov. DV 12–13.

V dokumentu se připomíná, že Boží slovo se nejlépe projevuje ve spisech Nového zákona. V evangeliích se totiž ukazuje zjevení Boha v Ježíši Kristu, ony jsou hlavním svědectvím o jeho životě a učení. Jsou naprosto pravdivá a mají apoštolský původ. Skrze Ducha svatého bylo toto předáváno dál prostřednictvím apoštolů, kteří na příkaz Ježíše hlásali a tak věrně předávali to, co Ježíš říkal a dělal. Ostatní spisy Nového zákona jsou vyprávěním o počátcích církve a předpovědí o jejím slavném dovršení. Apoštolské listy jsou poselstvím o Pánu Ježíši a hlásají jeho spásonosnou sílu.¹⁶

Šestá kapitola Dei Verbum pojednává o Písmu svatém v životě církve. Protože je Písmo inspirované Slovo Boží, má ho církev v úctě. Bůh s námi prostřednictvím slov v Písmu hovoří a stává se tak pro křesťany posilou víry, pokrmem duše a pramenem duchovního života. Přístup k Písmu svatému má být otevřen pro všechny, proto je odborníkům doporučeno vypracování překladů Písma z původních textů do všech jazyků. K četbě Písma se konstituce vyjadřuje v článku 25. Doporučuje se vytrvalá duchovní četba a důkladné studium Písma svatého. Věřící tak získají cenné poznání Ježíše Krista. Četba má být doprovázena modlitbou, která je vlastně rozhovorem Boha s člověkem. Pomůckou pro četbu mohou být překlady posvátných textů s dostatečnými vysvětlivkami. Věřící mají být poučeni o správné četbě biblických textů, aby dokázali brát často Písmo svaté do ruky a setkali se to s užitkem.¹⁷

Z této konstituce vzešla biblická pastorační služba, která se dnes už nechápe jako jedna z pastoračních strategií mezi jinými, ale jako biblická inspirace celé pastorační služby církve.¹⁸

1.3.1. Kritéria z Dei Verbum

Základní kritéria pro četbu a výklad Písma svatého z Dei Verbum jsou:

- přihlížet k obsahu a jednotě celého Písma, mít na mysli živou tradici církve a analogii víry. Analogie víry znamená spojitost pravd víry mezi sebou a v celkovém plánu zjevení.¹⁹
- Ježíš Kristus jako dovršení Božího zjevení má být středem a srdcem každého setkání.²⁰

---

¹⁶Srov. DV 14–20.

¹⁷Srov. DV 21–26.

¹⁸Srov. *Závěrečné poselství KBF. Závěrečný dokument z Aparecidy*, 2015, čl. 248; VD 73–75; 90–95.

¹⁹Srov. KKC 112–114; DV 12.

²⁰Srov. DV 4.

- vyzdvihnout jednotu obou Zákonů. Typologická četba: SZ je odhalen v NZ a NZ je skryt v SZ. V SZ je předobraz toho, co Bůh dovršil v NZ. Dochází k naplňování Božího plánu.²¹
- používat exegetické pomůcky, vysvětlivky, protože církve plní službu a úkol uchovávat a vykládat Boží slovo.²²
- četba Písma má být provázena modlitbou. „Jeho oslovujeme, když se modlíme, jemu nasloucháme, když čteme božské výroky.“²³
- zkoumat, co měli svatopisci v úmyslu vyjádřit a co chtěl jejich slovy zjevit Bůh.
- přihlížet k literárním druhům Písma, ke způsobům myšlení, řeči, vyprávění.²⁴
- četba Písma nás učí být aktivními spoluúčastníky na díle Božím.
- jsme schopni plněji prožívat víru. Písmo je pramenem duchovního života, posilou víry, pokrmem duše.²⁵
- používat překlady s dostatečnými vysvětlivkami.²⁶

1.4. Dokumenty Papežské biblické komise

Papežská biblická komise je grémiem odborníků na Starý a Nový zákon z celého světa. Předsedá jí prefekt Kongregace pro nauku víry. Členové jsou povoláni papežem na dobu pěti let. Komise vydává dokumenty, ve kterých se vyjadřuje na různá důležitá témata. Závěry komise nejsou chápány jako závazné, ale jsou to spíše orientující texty.²⁷

1.4.1. Bible a christologie

Dokument Papežské biblické komise z roku 1984 je společným dílem biblistů a teologů a představuje základní současné přístupy k osobě Ježíše Krista. Tématem, kterým se dokument zabývá, je vztah mezi Starým a Novým zákonem. Poukazuje se zde

---

²¹Srov. DV 16.

²²Srov. DV 12.

²³Srov. DV 25.

²⁴Srov. DV 12.

²⁵Srov. DV 21.

²⁶Srov. DV 25.

²⁷Srov. RUPPERT, Lothar. Lexikon. Papežská biblická komise. *Teologické texty* 1995, roč. 18, č. 3, s. 99. [2018-02-18]. <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/1995-3/Papezska-biblicka-komise/99>>.

na historickou kontinuitu mezi původní vírou apoštolů před velikonoční událostí a vírou, která vzešla ze setkání se vzkříšeným Kristem. Pro správné pochopení Ježíšovy osoby je důležité důsledné zkoumání židovského náboženství. Porozumíme tak židovským kořenům křesťanství, které nacházíme ve Starém zákoně. Musíme však vnímat i odlišný způsob vztahu Ježíše k Bohu a k naplnění starozákonních proroctví, které Ježíš hlásal lidem své doby.²⁸

Nejdůležitějším dokumentem Papežské biblické komise, který se týká biblického výkladu, je instrukce Výklad Bible v církvi z roku 1993.

1.4.2. Výklad Bible v církvi

Instrukce je dokumentem o tom, jak správně interpretovat a užívat Písmo svaté v církvi. My budeme čerpat ze čtvrtého oddílu dokumentu, který je prakticky zaměřený a má název Výklad Bible v životě církve. Tento oddíl se snaží objasnit článek 12 z dogmatické konstituce Dei Verbum. Ten hovoří o potřebě přihlížet k obsahu a jednotě celého Písma a mít na mysli tradici a analogii víry. Jedná se o to, že Bibli nemáme číst sami, abychom neuklouzli do omylu. Z toho vyplývá nutnost interpretace Písma skrze celou tradici. Klíčem k četbě a pochopení Bible je osoba Krista. Tradovaný a církví přijatý text nás spojuje s Kristem skrze Slovo.²⁹

1.4.2.1. Snaha o aktualizaci a inkulturaci biblického poselství

Bible není podle církve jen souborem historických knih, ale je Božím slovem, které se obrací ke všem lidem i v současné době. Pokud mají tito lidé pochopit význam biblického textu pro svůj život, musí se text vyjadřovat jazykem, který odpovídá dnešní době. Jde o snahu zaktualizovat biblické poselství a rozhodně to neznamená manipulaci s texty. Boží slovo má vstoupit do situace konkrétního člověka, aby hledal světlo, které je v něm obsaženo a jež zasahuje jeho vlastní život. Aktualizace zároveň bere v úvahu úzkou vazbu mezi Starým a Novým zákonem. Předpokladem aktualizace je správná exegeze textu, která nám pomůže nalézt jeho literární (objektivní) smysl. Ten je základem pro pochopení duchovního nebo plnějšího významu. Při exegezi si můžeme vzít

---

²⁸Srov. *Bible a christologie: dokument Papežské biblické komise z roku 1984*. Praha: Krystal OP, 1999, čl. 1.1.5.1.

²⁹Srov. DV 12.

na pomoc různé komentáře, které jsou prací biblistů. Dokument varuje před tendenční četbou, která text využívá pouze pro své omezené cíle. Dále je třeba si dát pozor na aktualizaci zaměřenou proti evangelní lásce a spravedlnosti.

Dalším doporučením dokumentu je snaha o inkulturaci biblického poselství. Je to víra, že Boží slovo má schopnost šířit se i do jiných kultur, aby dospělo ke všem lidem. Důležité v tomto smyslu jsou různé překlady Bible, ale také její výklady. Tak se postupně vytváří místní křesťanské kultury, které se rozšiřují do všech oblastí života.³⁰

1.4.2.2. Různé způsoby užívání inspirovaných textů

Dokument zmiňuje používání biblických textů v liturgii, při lectio divina, v pastorační službě a v ekumenismu.

Bohoslužba slova v liturgii je zde představena jako dokonalá aktualizace biblických textů, protože se uskutečňuje uprostřed společenství věřících, kteří jsou shromážděni kolem Krista. Od druhého vatikánského koncilu je lidem přítomným na bohoslužbě poskytnuta bohatší nabídka biblických čtení, mezi kterými má ústřední význam evangelium. Důležitá je i homilie, která aktualizuje slyšené Boží slovo.

Lectio divina jako starobylá praxe církve byla doporučena jako prostředek k probuzení opravdové lásky k Písmu svatému a k lepšímu chápání liturgie. Dokument zde připomíná myšlenky z koncilní konstituce Dei Verbum, že častá četba Písma vede k niternému poznání Ježíše Krista. Doporučuje se zde četba Písma ve skupině, která má být provázena modlitbou jako odpovědí na slyšené Slovo.³¹

Dalším doporučením, které dokument cituje z Dei Verbum, je, aby se také v pastorační službě čerpalo z Bible. Má se tomu dít v katechezi, v kázání a v biblickém apoštolátu.

Hlavní součástí katecheze je uvedení do správné četby a chápání Písma svatého. Důraz se klade na poznání spásonosného významu Božího slova, k čemuž slouží různé druhy komentářů. V katechezi se používají především příběhy ze Starého i Nového zákona, výroky proroků, učení moudrosti i úryvky z evangelií. Cílem je zažít setkání s Kristem, který je klíčem k celému Božím zjevení. Pozvání k následování Krista je pro všechny.

---

³⁰Srov. *Výklad bible v církvi: dokument Papežské biblické komise z 15. dubna 1993*. Praha: Zvon, 1996, s. 94–98.

³¹Srov. DV 25; *Výklad bible v církvi*, s. 99–102.

V homilii má kazatel pomoci naslouchajícím najít hlavní přínos čtených textů a provádět zároveň aktualizaci a inkulturaci, aby se Boží slovo dotklo současníků. Hlásání má vyzdvihnout radostné poselství o spáse, kterou Bůh nabízí.

Biblický apoštolát se týká zejména vytváření různých biblických skupin, podpory a šíření překladů Bible. Cílem je dokonalejší poznání Bible, budování společenství a služba lidem. Významným se jeví také aktivní šíření Božího slova prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků, protože se ukazuje jejich stále větší vliv na veřejnost. Nesmí se však sklouznout k různým improvizacím, nýbrž je nutné být na tuto službu důkladně připraven. Dokument zdůrazňuje nutný aspekt úcty při jakémkoliv hlásání a šíření Božího slova.

O ekumenismu jako dalším místě vydávání svědectví o víře hovoří poslední odstavce dokumentu Výklad Bible v církvi. Důležité jsou v tomto smyslu ekumenické překlady Písma svatého, které umožňují společnou četbu křesťanů různých vyznání. Na tomto poli bylo vykonáno hodně práce ze strany biblických exegetů. Důkazem jsou texty a poznámky mnoha ekumenických překladů. Křesťané se mají nechat vést Duchem svatým a nad biblickými texty rozjímat v lásce, ochotě a upřímnosti. Povede to pak snáz k cíli, kterým je jednota křesťanů, jejímž základním modelem je první apoštolská obec. Společnou modlitbou a dialogem se lépe překonají různé teologické problémy spojené s ekumenickým hnutím.³²

Bible je písemným svědectvím o tom, jak se Bůh zjevuje svému lidu a zasahuje v jeho prospěch.

Různým přístupům k Písmu se věnuje první část dokumentu. V kapitole C jsou zmiňovány také přístupy dané židovskými výkladovými tradicemi.

K lepšímu pochopení Písma docházeli křesťanští exegeté pomocí pozorování starodávných židovských tradic. Židovská bible, Septuaginta, byla v prvních čtyřech stoletích církve první částí křesťanské Bible. Židovská literatura, i nekanonická, se tak stává důležitým zdrojem pro výklad Nového zákona. Dokument ale upozorňuje, že starověký judaismus byl velmi různorodý a zásadně odlišný se také jeví celkový rámec společenství židů a křesťanů. Křesťané, na rozdíl od židů, se scházejí na základě víry v zemřelého, vzkříšeného a živého Pána Ježíše. Proto se liší kontext pro výklad Písma na základě křesťanství a na základě židovství.³³

---

³²Srov. Tamtéž, s. 99–106.

³³Srov. Tamtéž, s. 45–47.

1.4.3. Židovský národ a jeho posvátná Písma v křesťanské Bibli

Dokument Papežské biblické komise z roku 2001 se zabývá vztahem křesťanů a židů na základě Písma a vztahem Starého a Nového zákona.

Druhá část dokumentu se zabývá křesťanským chápáním vztahů mezi Starým a Novým zákonem. Křesťanská církev už od počátku uznává velký význam Starého zákona, v jehož světle lze pochopit i Nový zákon (Ježíšův život, jeho smrt a zmrtvýchvstání). Na druhou stranu je důležité, aby se Nový zákon četl nově ve světle Krista Ježíše. Už v judaismu bylo zvykem provádět reлектury. Rozdíl mezi židovskou a křesťanskou reлектurou je právě v tom, že křesťané mají číst Starý zákon ve světle Krista.

1.4.4. Bible a morálka

Písmo svaté je pro křesťany nejen pramenem Zjevení, ale také podkladem pro morální jednání. Tento dokument poukazuje na vztah mezi Božím darem a lidskou odpovědí na tento dar.

Nalezneme v něm některá biblická kritéria pro morální reflexi. Je to důležité pro každého, kdo chce z Bible jakožto inspirovaného Slova Božího čerpat poučení pro konkrétní situace v životě. Můžeme najít odpovědi na otázku, jaké opěrné body poskytuje biblické zjevení k tomu, abychom dokázali správně rozlišovat dobré od zlého a uměli se rozhodovat v souladu s Božím plánem. Podle autorů jsou základními kritérii takového jednání shoda s biblickým pojetím člověka a shoda s ežíšovým příkladem.³⁴ Morálka není na prvním místě odpovědí člověka, nýbrž zjevením Božího záměru a Božího daru.³⁵

1.4.5. Inspirace a pravda Písma svatého

Tento dokument vydala Papežská biblická komise v roce 2014 a zkoumá v něm vztah, který je mezi inspirací a pravdou. Chtěla jím také ověřit, jakým způsobem o pravdě a inspiraci pojednávají biblické spisy. Zabývá se také vztahem Boha a lidských

---

³⁴Srov. *Bible a morálka: biblické kořeny křesťanského jednání*. Přeložil Jaroslav BROŽ, přeložil Josef HŘEBÍK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 6–17.

³⁵Srov. CHALUPA, Petr. Bible a morálka. *Cesty katecheze* 3 (2010).

autorů a potvrzuje, že Bůh mluví lidem skrze Písmo svaté. Dokument ve své třetí části zkoumá etické a sociální problémy, které vyvstávají při četbě některých obtížných pasáží Bible. Jsou to texty Bible, kde se vyskytuje násilí, různé prosby po pomstě nebo společenské postavení žen v té době. Tyto texty je potřeba číst takovým způsobem, který bude brát ohled na výsledky moderních věd a zároveň neopomenout, že hlavním tématem těchto textů je Bůh a jeho plán spásy. Jen tak se člověku, který čte Bibli, může otevřít svobodný přístup ke zralému a správnému přijímání Božího slova.³⁶

1.5. Verbum Domini

Verbum Domini je posynodní apoštolská exhortace o Božím slově v životě a poslání církve a jako taková reaguje na doporučení synodních otců. Apoštolská exhortace svým zaměřením navazuje na Dei Verbum, konstituci druhého vatikánského koncilu. Základní myšlenkou apoštolské exhortace je to, že Bible má být inspirací a oživením veškeré pastorační práce. Při každém setkání ve farnostech má jít o osobní setkání s Kristem, který se nám sdílí ve svém slově.³⁷

Doporučení z Verbum Domini jsou důležitá pro každého, kdo se chce věnovat četbě Písma ve společenství. Verbum Domini tím, že aktualizuje myšlenky z Dei Verbum a přináší nové formy, udržuje tradici církve stále živou.

1.5.1. Synod o Božím slově – Boží slovo v životě a v poslání církve

Hlavním cílem synodu o Božím slově ve Vatikánu v říjnu roku 2008 bylo obnovit víru církve v Boží slovo. Synodní otcové měli za úkol ověřit, zda se koncilní pokyny z dogmatické konstituce druhého vatikánského koncilu Dei Verbum uskutečňují, dále prohloubit téma Božského slova a vyrovnávat se s novými výzvami doby.³⁸

Papež Benedikt XVI. chtěl, aby plody synodu ovlivňovaly osobní vztah ke svatým Písmům a zároveň jejich výklad v katechezi a v liturgii. Měly také posílit vědomí, že Bible je slovem živým a aktuálním, ne slovem minulosti.³⁹

---

³⁶Srov. *Inspirace a pravda Písma svatého: slovo, které pochází od Boha a mluví o Bohu pro spásu světa*. Přeložil Jaroslav BROŽ, přeložil Josef HŘEBÍK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015, s. 5–7.

³⁷Srov. BENEDIKT XVI. *Verbum Domini: posynodní apoštolská exhortace o Božím slově v životě a poslání církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011, čl. 73.

³⁸Srov. VD 3.

³⁹Srov. VD 5.

Hlavním prostředím, tzv. domem Božího slova, je církev, která je založená na Petrovi a ostatních apoštolech a skrze biskupy je stálou vykladatelkou slova. Základem je hlásání, katecheze a homilie. Hlásání se uskutečňuje ve dvou krocích. Nejprve sestupujeme ke kořenům posvátných textů v dějinách spásy, tak pochopíme jejich význam a poselství. Druhým krokem vstupujeme do přítomnosti, jak ji prožívá člověk, když naslouchá a čte ve světle Krista, který je tou zářivou nití, určenou k propojení Písma. Vzorem nám je na této cestě Ježíš, který dělal totéž při putování z Jeruzaléma do Emauz v doprovodu dvou učedníků. A právě tak jednal i jáhen Filip na cestě z Jeruzaléma do Gazy, když se na cestě z Jeruzaléma připojil k etiopskému úředníku: „*Filip k němu přiběhl, a když uslyšel, že ten člověk čte proroka Izaiáše, zeptal se: „Rozumíš tomu, co čteš?“ On odpověděl: „Jak bych mohl, když mi to nikdo nevyložil!*“⁴⁰ Cílem a završením je pak plné setkání s Kristem ve svátosti.⁴¹

Exhortace má tři části: Verbum Dei, Verbum in ecclesia a Verbum mundo.

1.5.2. Verbum Dei

První část začíná oddílem *Bůh, který mluví* a zkoumá různé významy slovního spojení *Boží slovo*. Bůh člověka oslovuje, Duch svatý působí, že člověk odpovídá Bohu vírou. Dialogem Boha s člověkem se zabývá druhý oddíl první části dokumentu. Vysvětluje se zde, že každý člověk je adresátem Božího slova, Bůh odpovídá na touhu, která je v srdci každého člověka. Bůh není nečinný, ale vstupuje do dějin a nabízí spásu. Z pastoračního hlediska je důležité ukázat schopnost Božího slova vstupovat do rozhovoru s člověkem a s jeho každodenními problémy. Písmo svaté se může pro nás stát východiskem z našich problémů, může uspokojit naše tužby, a hlavně dokáže dát plnost věčného štěstí. Člověk se nemusí bát předložit Bohu velkou škálu citů, jako například radost, bolest, úzkost, naději, strach. Vidíme to ve slovech žalmů, ale také v dalších biblických textech, které jsou zdrojem modliteb. Je zde vyjádřena i hluboká myšlenka, že pokud člověk nenaslouchá Božímu slovu, odmítá společenství s Bohem a upadá do hříchu. Díky Ježíši však máme znovu možnost smíření s Bohem.⁴² V dokumentu je vyzdvížena Maria jako matka víry, která naslouchá Božímu slovu,

---

⁴⁰Sk 8,30–31.

⁴¹Poselství biskupské synody Božímu lidu (závěr XII. Řádného generálního shromáždění 24. října 2008), oddíl III, čl. 7.

⁴²Srov. VD 22–26.

rozjímá o něm a uchovává jej ve svém srdci. Podle vzoru Panny Marie se můžeme učit ochotě nechat v sobě působit Boží slovo, jemu naslouchat v modlitbě. I my jsme povolání vstoupit na cestu víry a být příbytkem Krista. Děje se to pokaždé při slavení svátostí.⁴³

Výkladem Písma svatého a jeho úskalím se zabývá třetí oddíl první části, který nese název Hermeneutika Písma svatého v církvi. Benedikt XVI. zde upozorňuje, že Písmo svaté je inspirované Duchem svatým a že tentýž Duch zároveň inspiruje jeho výklad. Písmo by mělo být vykládáno ve společenství věřících, protože bylo sepsáno Božím lidem pro Boží lid.⁴⁴ Papež zde odkazuje na dokument Papežské biblické komise, který nese název Výklad Bible v církvi. V něm se píše, že k pochopení biblického textu může dojít pouze ten člověk, který má živý vztah k tomu, o čem se v textu píše.⁴⁵ Důležitým cílem při zkoumání Písma by mělo být chápání posvátného textu jako aktualizovaného Božího slova, které mluví k dnešnímu člověku.⁴⁶ V dalších člancích Benedikt XVI. navazuje svými myšlenkami na koncilní konstituci *Dei Verbum*. Píše, že při zkoumání Písma se má nejprve pohlížet na původní smysl textů, který autoři zamýšleli. K Písmům se má přistupovat ve víře a s rozumem, jen tak nedojde k vyloučení Boha z dějin a zároveň to nepovede k fundamentalismu.⁴⁷ Dle doporučení Papežské biblické komise se mají posvátné texty číst pod vlivem Ducha svatého a v kontextu Kristova velikonočního tajemství. Důležitá je zkušenost víry prožívaná v našem světě a nesmí se opomenout pohled na jednotu v celku Písma. Dalším doporučením z koncilu je vzít v úvahu tradice a analogie víry.⁴⁸

1.5.3. *Verbum in ecclesia*

Pro naše účely je důležitá zejména druhá část exhortace, která nese název *Verbum in ecclesia*, Slovo v církvi. Papež připomíná, že církev žije z Božího slova, naslouchá mu a hlásá ho.⁴⁹ Křesťané mají napomáhat ostatním učit se žít z hlubokého významu Božího slova, mají naslouchat Božímu slovu v různých obdobích liturgického roku. Správným přístupem k Písmu je, když středem je velikonoční tajemství, kolem něhož se

---

⁴³Srov. VD 27–28.

⁴⁴Srov. VD 30.

⁴⁵Srov. *Výklad bible v církvi: dokument Papežské biblické komise z 15. dubna 1993*. Praha: Zvon, 1996, s. 63.

⁴⁶Srov. VD 33.

⁴⁷Srov. VD 36.

⁴⁸Srov. VD 37.

⁴⁹Srov. VD 51.

seskupují další tajemství dějin spásy. Písmo svaté je aktuální a živé. Po vzoru Krista máme zkoumat biblické texty podle toho, jak se v dnešní době naplňují.⁵⁰

Papež zdůrazňuje jednotu Božího slova a svátostí. Důležité je pochopit svátostný charakter Božího slova. V Božím slovu i v eucharistii je přítomen Kristus. Bůh mluví skrze slova i činy, které spolu navzájem vnitřně souvisejí. Vyplývá to z tajemství zjevení. Zjevení Boha se uskutečňuje slovy a činy. Ježíš je v bohoslužbě přítomný nejprve ve slovech, potom v lámání chleba. Slovo se tak stává svátostným chlebem. Kdybychom neuznávali reálnou přítomnost Pána v eucharistii, nepochopili bychom plně Písmo svaté.⁵¹

Reforma liturgie po druhém vatikánském koncilu byla obohacením v přístupu k Písmu, které je od té doby při bohoslužbách nabízeno ve větší míře. Při bohoslužbě slova můžeme vnímat souvislost mezi čteními ze Starého a Nového zákona, a to nám pak pomáhá poznávat Krista jako klíčovou postavu. Současný lekcionář má také ekumenický význam, protože ho využívají i nekatoličtí křesťané. Synodní otcové zdůrazňují význam lektorů, kteří čtou Písmo svaté při bohoslužbách. Ti, kteří plní tento úkol, by měli být připraveni jak biblicky, tak liturgicky i technicky. Otcové považují za důležité zkvalitnit úroveň homilie, kázání. Homilie by měla přivádět k pochopení tajemství, k jádru evangelijního poselství. Pro kazatele je důležité naslouchat Božímu slovu ve svém srdci a toto dál předávat spolu se svěděním vlastního života.⁵²

Verbum Domini se v dalším článku zabývá souvislostí Božího slova a dalších svátostí, jako je pomazání nemocných nebo svátost smíření. Potvrzuje také výborný způsob naslouchání Božímu slovu v denní modlitbě církve. Věřící při modlitbě breviáře mohou vidět vedle sebe Písmo svaté a živou Tradici církve. Tuto modlitbu doporučovali otcové na druhém vatikánském koncilu, protože jejím prostřednictvím mohou křesťané posvěcovat celý den nasloucháním Božímu slovu, modlitbou žalmů či chválou Boha.⁵³

Další články se týkají doporučení pro pastýře církve, aby častěji využívali Božího slova při různých svátostinách. Vyskytují se tam i další konkrétní návrhy pro liturgické oživení. Všechny tyto pokyny mohou usnadnit věřícím naslouchání Božímu slovu a soustředění se na něj a zároveň poznat jeho důležitost v životě církve.⁵⁴

V podkapitole Boží slovo v životě církve je řada doporučení pro pastorační činnost. Jedná se o články 72 až 89.

---

⁵⁰Srov. VD 52.

⁵¹Srov. VD 53–56; DV 2.

⁵²Srov. VD 57–60.

⁵³Srov. VD 61–62.

⁵⁴Srov. VD 63–71.

Papež si přeje, aby byli křesťané stále více prodchnuti láskou k Písmu svatému, aby se jeho častou četbou prohloubil jejich vztah k Ježíšovi. Každá aktivita křesťanského společenství směřuje k tomu, aby došlo k posílení a k prohloubení víry. Poukazuje na doporučení ze strany svatých k poznávání Písem, k vědomí, že Bůh z Bible promlouvá k lidem. Papež svými slovy také podporuje šíření malých společenství ve farnostech, neboť v nich se může rozvíjet znalost Bible podle víry církve. Jde mu o biblické oživení celé pastorace, ve všech aktivitách společenství, což znamená zaměření na setkání s Kristem, který se sdílí prostřednictvím Písem.⁵⁵ Má se to dít v každé katechezi a papež odkazuje na doporučení z dokumentu Všeobecné direktorium pro katechizaci.⁵⁶ Důležitým požadavkem v katechezi je přistupovat k Písmům ve víře a v tradici církve. Každý věřící i se svým příběhem je totiž součástí dějin spásy. Důraz se klade také na vztah mezi Katechismem a Písmem svatým. Písmo svaté je Božím slovem a Katechismus katolické církve je vyjádřením živé Tradice.⁵⁷

Další doporučení se týkají biblické formace křesťanů a rozvíjení tvořivých metod v pastoraci. Objevuje se zde také poukaz na povolání každého věřícího ke svatosti, každého v jeho vlastním životním stavu. Děje se to stále plnějším společenstvím s Ježíšem, které se má stávat osobním vztahem. V další části exhortace jsou doporučení pro různé členy církve podle povolání – kněze, biskupy, nositele zasvěceného života, laiky. Laici mají svědčit o víře v různých prostředích, ve kterých žijí. Je to závazek daný křtem a mají ho pod vedením svých pastýřů stále rozvíjet, aby obohatili svá společenství. Písmo svaté, jeho četba a studium, hraje důležitou roli v životě každého pokřtěného. Benedikt XVI. rozvíjí přání, aby v každé rodině byla Bible, aby se z ní v rodinách četlo a při četbě modlilo. Vítá také společenství rodin, které se věnuje studiu Písma, protože Písmo svaté se může stát velkou oporou při obtížích v manželství. Vyzdvihuje úlohu žen při naslouchání Slovu, ve výchově a v předávání hodnot.⁵⁸

Velký prostor věnuje Benedikt XVI. vysvětlení prastaré četby Písma svatého, *lectio divina*, která je provázena modlitbou. Modlitební přístup k Božímu slovu pomáhá setkat se s živým Božím slovem, s Kristem. Synod doporučuje tuto četbu ve společenství církve, protože Písmo svaté bylo dáno církvi. *Lectio divina* je patristickou tradicí, doporučoval ho již svatý Augustin nebo také Origenes. *Lectio divina* se skládá z několika částí. První částí je četba vybraného úryvku, *lectio*. Při ní se máme ptát, co

---

⁵⁵Srov. VD 73.

⁵⁶Srov. Kongregace pro klérus. *Všeobecné direktorium pro katechizaci*, čl. 94–97.

⁵⁷Srov. VD 74.

⁵⁸Srov. VD 75–85.

říká biblický text sám o sobě. Poté následuje meditace, *meditatio*, kdy na sebe necháme text působit a ptáme se, co říká biblický text nám osobně. Důležité je vyslovit tuto otázku také nahlas a meditovat nad ní ve společenství. Další částí je modlitba, *oratio*, ve které máme nechat zaznít naši odpověď na Boží slovo. Může to být formou díkůvzdání, chvály, prosby nebo přímlyvy, podle toho, jak nás text oslovil. Poslední částí je *contemplatio*, osvojování si pohledu víry. Ptáme se, co od nás Pán žádá. Zakoušíme tak skutečnost ve shodě s Bohem. Cítíme, že Boží slovo je plné síly a dokáže proniknout až do našeho nitra. Lectio divina má nakonec vést k *actio*, aktivitě ve prospěch lidí. Příkladem ochotného přijetí Božího slova nám může být Matka Boží, která vše uchovávala ve svém srdci a rozvažovala o tom. Benedikt XVI. zároveň doporučuje jako důležitou součást modlitby se čtením z Bible například modlitbu růžence, Anděl Páně, nebo starobylé modlitby křesťanského Východu.⁵⁹

1.5.4. Verbum mundo

Třetí část exhortace nazvaná Verbum mundo, slovo světu, upozorňuje, že úkolem církve je hlásat nejen slovo útěchy, ale i slovo, které vyzývá k obrácení a otevírá cestu k setkání s Kristem. Benedikt XVI. vyzdvihuje spásonosnou sílu Božího Slova a úkol církve hlásat Slovo všem bez rozdílu. Chybou církve je, že se někdy zaměřuje pouze na tzv. udržovací pastorační službu věřícím. Hlásání je spojeno s novou evangelizací, díky níž pokřtění a nedostatečně evangelizovaní mohou znovu objevit kouzlo následování Krista. Existuje vnitřní vztah mezi předáváním Božího slova a svědectvím křesťanů. Křesťan tím, jak žije, jak se projevuje ve všedním životě, má veliký vliv na věrohodnost předávaného svědectví.⁶⁰ Benedikt XVI. zde odkazuje na apoštolskou exhortaci Pavla VI., jenž v ní píše: „*Nelze mluvit o skutečné evangelizaci, jestliže se při ní nehlásá i jméno, učení, život, zaslíbení, království a tajemství Ježíše z Nazareta, Božího Syna.*“⁶¹

Následují části exhortace týkající se Božího slova a angažovanosti ve světě, kultur a náboženského dialogu. V nich papež vyzývá věřící ke společenské aktivitě, k úsilí o dosažení smíření mezi národy skrze účinnou lásku k bližnímu. Pomocí může být sociální nauka církve založená na Písmu. Boží slovo se má hlásat různým skupinám:

---

⁵⁹Srov. VD 86–88.

⁶⁰Srov. VD 95–98.

⁶¹*Evangelii nuntiandi, apoštolská exhorta Pavla VI. z 8. prosince 1975. Český překlad s titulem Hlásání evangelia. Řím : Křesťanská akademie (edice Skála-5), 1978 (EN), 22.*

mládeži, migrantům, trpícím, chudým. Mladým lidem může Boží slovo pomoci orientovat se v životních rozhodováních, migrantům má křesťanské společenství pomoci pastorační péčí, aby se i oni mohli stát sami hlasateli Božího slova. Trpícím lidem je Ježíš nablízku ve svátostech, v lidech dobré vůle, kteří přinášejí nemocným přítomnost Pána Ježíše ve slově a v eucharistii. Četba Písma může trpícím pomoci vyrovnávat se s jejich situací. Z evangelií víme o přednostní lásce Boha k chudým.⁶² Církev jim má naslouchat, vést je v jejich víře a povzbuzovat je. Zároveň se může učit od nich skromnosti a moudrosti. Ve vztahu k životnímu prostředí se doporučuje ekologie inspirovaná Písmem, která uznává dobrotu celého stvoření.⁶³

Svět kultury a svět víry je navzájem ovlivňován. Kultura je pro člověka, a aby byla autentická, musí být otevřena transcendenci. Synodní otcové kladli velký důraz na podporu znalosti Bible, a to i v sekularizovaných oblastech. Znalost Písma je velkým přínosem v oblasti vzdělávání a kultury. Vždyť velká umělecká díla byla často inspirována Písmem svatým, týká se to architektury, literatury, hudby i výtvarného umění. Doporučením je, aby umělci měli také určitou biblickou průpravu. Boží slovo by mělo kromě tištěné formy zaznívat i v hromadných sdělovacích prostředcích. Vzhledem k rychlému rozvoji a rostoucí úloze internetu je toto důležitý úkol pro křesťany.⁶⁴

1.5.5. Kritéria z Verbum Domini

- číst Písmo dle liturgického roku.⁶⁵
- ožívání malých křesťanských společenství, které jsou zakořeněny ve farnostech a zaměřují se na četbu Bible.⁶⁶
- podpora lectio divina, které usnadňuje soulad mezi životem a vírou, a má tak schopnost vést k proměně společnosti. Důležitým požadavkem je, aby se při takovéto četbě Bible dbalo na kontext.⁶⁷
- inovace v používání elektronických a digitálních médií pro šíření biblického poselství.⁶⁸

---

⁶²Srov. Mt 25,31–46.

⁶³Srov. VD, 99–108.

⁶⁴Srov. VD 109–114.

⁶⁵Srov. VD, 52.

⁶⁶Srov. VD, 73.

⁶⁷Srov. VD, 86–88.

⁶⁸Srov. VD 113.

- snahy o ekumenický, mezináboženský a mezikulturní dialog, který povede ke smíření, spravedlnosti, míru.⁶⁹
- převádět slyšené slovo do úkonů lásky.⁷⁰
- podporovat biblickou formaci laiků, katechetů, kněží, biskupů a zároveň rozvíjet tvořivé metody v biblické pastoraci.⁷¹
- biblické oživení katecheze prostřednictvím memorování úryvků, poznáváním základních postav a událostí z Bible. Mít při tom na mysli dějiny spásy i osobní příběh každého. To znamená, přistupovat k Písmu ve víře a v tradici církve.⁷²
- prohloubení víry v rodinách, podporovat a pomáhat rozvíjet v rodinách modlitbu, naslouchání Slovu, poznávání Bible.⁷³
- formace malých společenství, které jsou tvořeny rodinami – modlitbou a společným rozjímáním vhodných úryvků Písma.⁷⁴
- zapojit do katecheze ženy – dokáží podnítit k naslouchání Božímu slovu, umí být učitelkami pokoje, milosrdenství, odpuštění.⁷⁵
- Písmo svaté vykládat v témž Duchu, v jakém bylo napsáno. To znamená přistupovat k němu jako k Božímu slovu, mít živý vztah k tomu, o čem text mluví.⁷⁶
- uvědomit si, že autentický výklad Bible je možný jedině v církvi (Bible byla napsána Božím lidem, pro Boží lid a za inspirace Ducha svatého), ve společenství věřících.⁷⁷
- otevřít svou mysl a srdce činnosti Ducha svatého, který pomáhá porozumět Božímu slovu přítomnému ve svatých Písmech.⁷⁸
- hledat, co původní autoři zamýšleli (historický kontext, literární žánry).⁷⁹
- vnímat texty v jednotě s celým Písmem.⁸⁰
- vzít v úvahu tradice a analogie víry (pravda víry jako celku).⁸¹

---

⁶⁹Srov. VD 117–120; VD 43.

⁷⁰Srov. VD 103.

⁷¹Srov. VD 75

⁷²Srov. VD 74.

⁷³Srov. VD 85.

⁷⁴Srov. VD 85.

⁷⁵Srov. VD 85.

⁷⁶Srov. VD 29.

⁷⁷Srov. VD 30.

⁷⁸Srov. VD 25.

⁷⁹Srov. VD 34.

⁸⁰Srov. VD 71.

⁸¹Srov. VD 71.

- výklad musí počítat s neustálými Božími zásahy do lidských dějin (Bible není jen kniha minulosti).⁸²
- hledat i duchovní smysl textu, postupovat od litery k duchu, chápat posvátný text jako aktualizované Boží slovo, které mluví k dnešnímu člověku.⁸³
- číst posvátné texty v kontextu Kristova velikonočního tajemství, který je kontextem života v Duchu.⁸⁴
- vzít v úvahu význam Starého zákona pro křesťany (Bůh se v něm zjevuje),⁸⁵ čerpat při křesťanské četbě a studiu z židovského chápání Písma (zejména obtížné pasáže Bible – násilí, nemravnost – problémy s porozuměním textu), chápat obtížné pasáže jako nedokonalé a časově podmíněné prvky v Písmu svatém.⁸⁶
- uvědomit si, že biblické zjevení je zakořeněno v dějinách a že Boží plán se zjevuje postupně.⁸⁷
- vykládat Písmo svaté s vírou, uvědomit si při tom lidské zprostředkování inspirovaného textu a jeho literární žánry. Vyhnout se fundamentalistickému výkladu Písma.⁸⁸
- význam četby Písma v ekumenickém kontextu.⁸⁹
- číst Písmo podle pokynů koncilu (znalost původních jazyků, v nichž byla Bible sepsána, vhodných metod výkladu a zároveň hluboký duchovní život toho, kdo Bibli zkoumá a vede skupinku).⁹⁰
- učit se rozpoznávat povolání prohlubováním vztahu k Ježíši Kristu.⁹¹
- uvědomit si specifické potřeby mládeže, dětí, vysokoškolských studentů, původních obyvatel, přistěhovalců.⁹²

---

⁸²Srov. VD 25.

⁸³Srov. VD 33; VD 38.

⁸⁴Srov. VD 37.

⁸⁵Srov. VD 41.

⁸⁶Srov. VD 42.

⁸⁷Srov. VD 42.

⁸⁸Srov. VD 44.

⁸⁹Srov. VD 46.

⁹⁰Srov. VD 47.

⁹¹Srov. VD 104.

⁹²Srov. VD 104–105.

2. Katecheze s textem Bible

Tato práce se zabývá tvorbou metodiky pro setkávání nad Biblií ve farnosti. Koncilní konstituce *Dei Verbum* rozlišuje tři hlavní situace, ve kterých se v pastorační službě čerpá z Bible. Děje se to v kázání, v biblickém apoštolátu a v katechezi.

Hlavní součástí katecheze je uvedení do správné četby a chápání Písma svatého. Důraz se klade na poznání spásonosného významu Božího slova.⁹³ Definic katecheze existuje celá řada, ale v současnosti existuje určitý konsensus, který se týká identity katecheze. Vychází z trojí skutečnosti: z Božího slova, z víry a z církve.

- Katecheze jako služba slova, tedy hlásání Krista a jeho poselství.
- Katecheze jako výchova ve víře nebo pomoc v růstu víry. Docent Opatrný upozorňuje, že původcem víry je sám Bůh, člověk se víře otevírá, a na to teprve navazuje „asistence“ katechety.⁹⁴
- Katecheze jako činnost církve a podstatný prvek jejího poslání. Souhrnně je katechezí každá forma služby církve Božímu slovu, jejímž hlavním cílem je růst křesťanské víry jednotlivce i společenství.⁹⁵

Katecheze vychází z Božího slova a slouží mu. Písmo svaté je jedním ze základních pramenů katecheze. Proto se v této kapitole budeme věnovat katechezi s textem Bible.

V první části si připomeneme dva důležité církevní dokumenty, které pojednávají o katechezi s biblickým textem. Jsou jimi Všeobecné katechetické direktorium a Všeobecné direktorium pro katechizaci. Všimneme si také, jak se církev dívá na katechezi dospělých a jakou roli má katecheta v uskutečňování služby slova. V závěru kapitoly se zaměříme na různé přístupy k Bibli a pomůcky pro četbu Bible s dospělými.

2.1. Dokumenty o katechezi s textem Bible

Po druhém vatikánském koncilu byla vytvořena komise odborníků pro katechezi, kteří byli vybráni po dohodě s biskupskými konferencemi z různých národů.

---

⁹³Srov. *Výklad bible v církvi: dokument Papežské biblické komise z 15. dubna 1993*. Praha: Zvon, 1996, s. 102–103.

⁹⁴OPATRŇÝ, Aleš. *Cesty pastorační v pluralitní společnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. Orientace (Karmelitánské nakladatelství), s. 68.

⁹⁵DŘÍMAL, Ludvík. *O katechezi: studie DTI HK*. Ústí nad Orlicí: Oftis pro Biskupství královéhradecké - Diecézní teologický institut, 2009, s. 87.

Na základě připomínek z jednotlivých biskupství bylo vypracováno schéma direktoria, které bylo nakonec schváleno Kongregací pro nauku víry. Direktorium je určeno biskupům a všem, kdo pod jejich vedením nesou zodpovědnost za katechezi.⁹⁶

2.1.1. Všeobecné katechetické direktorium

Tento dokument byl vypracován na základě příkazu v dekretu druhého vatikánského koncilu *Christus Dominus*. Direktorium předkládá základní teologicko-pastorační zásady dané učitelským úřadem církve, jimiž se má řídit pastorační služba slova.⁹⁷

Druhá část dokumentu popisuje službu slova v církvi. Opakují se zde výroky koncilního dokumentu *Dei Verbum* o Ježíši Kristu jako prostředníku i plnosti zjevení, o důležitosti hlásat kerygma, o živé tradici, která je vlivem Ducha svatého stále přítomna v církvi. Služba slova je vždy přizpůsobena novým problémům doby.⁹⁸ Písmo svaté je v církvi mocí Ducha svatého interpretováno a neustále uváděno do života. Člověk vírou odpovídá na Boží slovo, zakouší Boha v kontemplaci a toto Boží slovo je v něm počátkem věčného života. Člověk tak na základě víry poznává Boží plán spásy.⁹⁹

V kapitole o katechezi se píše: „*Katecheze má tedy vychovávat věřící i k rozjímání o Božím slovu i k osobní modlitbě.*“¹⁰⁰ Boží slovo bylo svěřeno slovům lidským, církev ho musí lidem vysvětlovat, aby bylo účinné a živé.¹⁰¹

2.1.2. Všeobecné direktorium pro katechizaci

Kongregace pro klérus vydala v roce 1997 dokument, který aktualizuje starší Všeobecné katechetické direktorium. Reaguje zároveň na nově vydaný Katechismus katolické církve. Autoři jsou přesvědčeni, že Písmo svaté i Katechismus mají inspirovat biblickou katechezi.

Některé části pojednávající o Božím zjevení jsou velice důležité. Čerpají také z výroků dogmatické konstituce druhého vatikánského koncilu *Dei Verbum*. V dokumentu se zdůrazňuje jedinečnost Písma svatého, neboť v něm se nám podává slovo samotného Boha a v slovech proroků a apoštolů zaznívá hlas Ducha svatého.¹⁰²

⁹⁶Srov. KONGREGACE PRO KLÉRUS. *Všeobecné katechetické direktorium*. Praha: Sekretariát České biskupské konference, 1994, úvod.

⁹⁷Srov. VKD, úvod.

⁹⁸Srov. VKD 10–13.

⁹⁹Srov. VKD 14–16.

¹⁰⁰VKD 25.

¹⁰¹Srov. VKD 32.

¹⁰²Srov. DV 21; Kongregace pro klérus. *Všeobecné direktorium pro katechizaci*, čl. 94–97, s. 127.

Písmo svaté jako Boží slovo zaznamenané z vnuknutí Ducha svatého, posvátná tradice, která předává toto slovo, a magisterium s úkolem autenticky ho vykládat, jsou vnímány jako zdroje katecheze. Hlavní osou evangelního poselství je osoba Ježíše Krista, středem je dar spásy a hlásání se uskutečňuje v církvi. Katecheze má být prostoupena biblickým myšlením a evangelijními postoji. Je důležité, aby četba Písma svatého byla provázena modlitbou. Katechismus zde má důležitou roli jakožto vyjádření živé tradice církve, navazuje tak na církevní četbu Písma ve světle tradice.¹⁰³

Ve všech obdobích života křesťana má služba Slova svůj význam: uskutečňuje se při prvním seznámení s vírou i v období před iniciačními svátostmi a po nich jako průvodce v trvalé výchově ve víře.¹⁰⁴

2.2. Katecheze dospělých

Katecheze dospělých je po druhém vatikánském koncilu považována za prioritu v oblasti katechetické práce. Dospělí jsou totiž schopni plně zodpovědného souhlasu a angažovanosti.¹⁰⁵ Podle apoštolské exhortace Jana Pavla II. *Catechezi tradendae* je vlastním účelem katecheze víru rozvíjet a vést ji k plnosti.¹⁰⁶ Katecheze nemá být pojata jako vyučování a konzumní přijímání pravd a pravidel, ale musí mít dostatečný prostor pro dialog. Na místě je pomáhat člověku proměňovat jeho zážitky a náboženské zkušenosti ve zkušenost křesťanské víry.¹⁰⁷ Důležitá je zároveň vnitřní motivace účastníků katecheze. Cíl katecheze jako plně zralá víra není nikdy ukončen, ale je neustálým procesem v životě křesťana.

Důležitý v katechezi je požadavek na vytváření společenství. Katecheze je především dílem Ducha svatého. Lidé se pak otevírají nejen jemu, ale sdílejí se navzájem.¹⁰⁸

Jan Pavel II. se ve své apoštolské exhortaci zmiňuje, že opravdová katecheze je vždy zjevením Boha člověku v Ježíši Kristu a toto zjevení je uchováváno ve stálém povědomí a v Písmu svatém a je neustále předáváno živou tradicí z jedné generace na druhou. Takové zjevení nesmí být odděleno od života, protože se týká nejhlubšího smyslu

---

¹⁰³Srov. VDK 127–128.

¹⁰⁴Srov. VDK 50–52.

¹⁰⁵Srov. VKD 22.

¹⁰⁶Srov. *Catechesi tradendae*, apoštolská exhorta Jana Pavla II. z 16. října 1979. Český překlad s titulem *Katecheze v církvi*. Řím : Křesťanská akademie (edice Skála-11), 1982, čl. 20.

¹⁰⁷Srov. ALBERICH; DŘÍMAL. *Katechetika*, s. 72–83.

¹⁰⁸Srov. Tamtéž, s. 142.

lidského života a objasňuje jej ve světle evangelia. Katecheté tak mají podle druhého vatikánského koncilu být vychovatelé člověka a jeho života ve víře.¹⁰⁹

Existují určitá pravidla a kritéria pro předávání evangelního poselství v katechezi. Východiskem je trinitární christocentrismus. Křesťané jsou křtem připodobněni ke Kristu a stávají se Božími dětmi. Jsou tak uvedeni do prostoru vzájemnosti Otce a Syna, jímž je Duch svatý. Obsah katecheze sděluje poselství o spáse a ukazuje jeho dějinný a církevní charakter a vztah ke kultuře člověka. V každé katechezi se musí brát v úvahu hierarchie pravd. Znamená to, že v poselství spásy se některé pravdy zakládají na jiných, důležitějších, a jsou jimi objasněny. Tyto hierarchie pravd lze shrnout do čtyř hlavních bodů: tajemství Boha Otce, tajemství Syna Vykupitele, tajemství Ducha svatého a tajemství církve, Kristova tajemného těla. Poselství musí být celistvé. Ježíš také po učednících vyžadoval, aby učili všechno, co jim přikázal. Celistvost obsahu katecheze vyžaduje vyváženost a odstupňovaný ráz katechetické výuky.¹¹⁰

Dokument Všeobecné katechetické direktorium osvětluje prameny katecheze, kterými jsou Písmo svaté napsané a podávané tradicí, prohlubované v komunitě věřících pod vedením učitelského úřadu, slavené v liturgii a žité v církvi, vyzařované ze svatých a zrcadlené v mravních hodnotách.¹¹¹

2.2.1. Úloha katechety, katechizovaných, skupiny

Důležitost katechety při hlásání křesťanské zvěsti je zdůrazněna ve Všeobecném katechetickém direktoriu. Katecheta se musí vžít do konkrétních okolností a přizpůsobit jim plánování své činnosti. Evangelní zvěst pak bude snadněji přijímána a prohlubována. Úloha katechety se ale nesmí přeceňovat, protože víra je dar a přijetí víry nezávisí pouze na katechetovi, ale především na milosti a na svobodném přilnutí účastníka katecheze k víře.¹¹² Úlohu laika shrnuje docent Opatrný, když píše, že by laik v pastorační činnosti měl být Kristovým svědkem uprostřed světa.¹¹³ V Dokumentu o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České Republice se zdůrazňuje, že katecheze s textem Písma svatého má být chápána jako forma služby Božímu slovu.¹¹⁴

---

¹⁰⁹Srov. CT 22.

¹¹⁰Srov. VDK 98–111; ALBERICH; DŘÍMAL. *Katechetika*, s. 84.

¹¹¹Srov. VKD 45.

¹¹²Srov. Tamtéž, 71.

¹¹³OPATRŇÝ, Aleš. *Pastorální teologie pro laiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2016. *Bibliotheca theologica*, s. 112.

¹¹⁴Srov. ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Dokument o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České Republice*. Praha, 2015, s. 9.

Katecheta k této službě podle docenta Dřímala potřebuje tři zásadní kompetence. Exegetická kompetence mu umožňuje vystihnout, co nám biblický text sděluje sám o sobě. Duchovní kompetence je důležitá pro pochopení duchovního smyslu biblického textu. Katecheta přitom používá meditaci jako formu modlitby. Komunikativní kompetence napomáhá katechetovi aktualizovat biblický text a tak správně pochopit jeho poselství pro život.¹¹⁵ Všeobecné katechetické direktorium k tomu řadí ještě kulturní kompetenci. Je nezbytné, aby katecheta sdílel životní podmínky s těmi, s nimiž pracuje. Katecheta má žít ve společenství farnosti a rozvíjet život z víry ve společenství. Jeho formace je celoživotní. Katecheta se stává svědkem víry, doprovázejícím ve víře, služebníkem a prostředníkem mezi věřícími a Bohem.¹¹⁶

Katecheze s dospělými vyžaduje pečlivou přípravu katechety a zároveň schopnost vést dialog s druhými. Dospělí účastníci katecheze totiž mívají různou motivaci, různá očekávání a můžou se lišit svými vědomostmi o způsobu života z víry.¹¹⁷

2.2.2. Inspirace Boží pedagogikou

Při katechetické službě je potřeba se inspirovat Boží pedagogikou jako způsobem výchovy. Znamená to umožnit člověku setkání s Bohem a postavit do středu vztah, který má Bůh k člověku. Bůh nás učí, dává nám lekce moudrosti a ty přizpůsobuje našemu věku a situaci. Proto má katecheta vybírat metody dle okolností, kterými prochází člověk či společenství katechizovaných. Je potřeba šířit Boží slovo podle potřeb těch, kteří nám naslouchají.¹¹⁸

Důležitá je věrnost evangeliu a Ježíšovu pedagogickému stylu. Křesťanství pro člověka totiž znamená přijetí životní cesty, kdy u něj dochází k identifikaci s jednotlivými obsahy víry postupně. Ježíš také nikým nepohrdal, nechával lidem čas, postupně je uváděl do poznání bohatství života s ním.¹¹⁹

Boží pedagogie má pět důležitých aspektů. Prvním z nich je zaměření na jedince. Při katechezi se má počítat i se zkušenostmi člověka. Člověk si zkoumáním, posuzováním toho, co prožil, uvědomuje plněji působení Boha a zaujímá určitý životní

¹¹⁵Srov. DŘÍMAL, Ludvík. *Přístupy k Písmu svatému v katechezi*. Zkrácený příspěvek z katechetického setkání dne 13.11.2010, Brno. Dostupné na: <http://cestykatecheze.cz/Pismo-svate/>

¹¹⁶Srov. ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE. *Dokument o směřování katecheze a náboženského vzdělávání v České Republice*. Praha, 2015, s. 24–25.

¹¹⁷Srov. Tamtéž, s. 31

¹¹⁸Srov. VDK 118; WHITE, Joseph. *The way God Teaches: Catechesis and the Divine Pedagogy*. Huntington: Indiana 46750, 2014, s. 15–16.

¹¹⁹OPATRŇÝ, Aleš. *Cesty pastorační v pluralitní společnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. Orientace (Karmelitánské nakladatelství), s. 85.

postoj a vzrůstá v něm touha přetvářet podle evangelia způsob svého života. Bůh oslovuje člověka jazykem, kterému člověk může rozumět. Bůh člověka přijímá v podmínkách, v nichž žije, rozumí našim limitům a setkává se s námi v našich potřebách.

Druhým aspektem Boží pedagogie je vtělení. V Ježíši je všechno naplněno, je vrcholem dějin. Bůh se dotýká člověka svou milostí a zachraňuje ho svou spásou. Bůh se také zjevuje skrze naše smysly, můžeme vnímat jeho přítomnost skrze umělecká díla.¹²⁰ Katecheze inspirovaná Boží pedagogikou používá symboly, které vyjadřují setkání slov a skutků, vyučování a zkušenosti.¹²¹

Boží pedagogie je také vztahová. V katechezi je důležité, abychom měli dobrý vztah k těm, které katechizujeme. Ve skupině je každý křesťan svědkem poselství, člověkem, který se dělí s druhými o zkušenosti víry, a tak slouží společnému cíli. Jsou různé cesty víry toho, kdo přijímá katechezi. Lidé, kteří se účastní katecheze, mají být podporováni v aktivním postoji, kdy odpovídají na Boží dar modlitbou, účastí na svátostech a také církevní angažovaností a skutky lásky. Stávají se tak spoluzodpovědnými za církevní společenství, každý podle svého povolání či služby.¹²²

Dalším aspektem Boží pedagogie je strukturovanost, systematicčnost, obsáhlost a neustálost. Bůh zjevuje svůj plán postupně, přizpůsobuje svoji zprávu různým dobám, kulturám a situacím. Při katechetické službě s Písmem bereme v úvahu dobu, kulturu a druh textu, čteme části Písma v kontextu celé Bible a v živé tradici celé církve. Bereme v úvahu hierarchii pravd víry, o které byla zmínka výše. Jako hlavní zásadu při každé činnosti volíme podle Bible lásku k Bohu a k člověku.¹²³

Zabývali jsme se obsahem katecheze a doporučeními pro katechety, z kterých vyplynulo, že nejdůležitější inspirací pro předávání biblického poselství je Boží pedagogie. V další části práce se budeme zabývat různými způsoby, jak toto poselství předávat.

---

¹²⁰Srov. WHITE, Joseph. *The way God Teaches: Catechesis and the Divine Pedagogy*. Huntington: Indiana 46750, 2014, s. 26–36.

¹²¹Srov. VKD 143.

¹²²Srov. VKD 74–76.

¹²³Srov. WHITE, Joseph. *The way God Teaches: Catechesis and the Divine Pedagogy*. Huntington: Indiana 46750, 2014, s. 71–86.

2.3. Metody pro četbu Bible s dospělými

Důležité magisteriální dokumenty po druhém vatikánském koncilu podporují oživování malých křesťanských společenství, zakořeněných ve farnostech, zaměřených na četbu Bible, neboť se v nich může rozvíjet znalost Bible podle víry církve. Důležité při katechezi s textem Bible je zaměření na setkání s Kristem, který se sdílí prostřednictvím Písma.

Existuje velké množství metod, jak číst Bibli ve skupině. Četba ve skupině má mnoho předností. Jednou z nich je společné sdílení myšlenek, kdy členové skupiny mohou čerpat z různosti pohledů na biblický text. Z toho pak plyne velké obohacení, kdy účastníci mohou získat odpovědi na různé životní otázky. Mnoho otázek se může vyřešit společnou výměnou názorů. Většinou dochází při společné práci k prohloubení vztahů ve společenství, k uznání a větší pozornosti k názorům druhých. Společenství také může sloužit k potřebné a nenásilné korekci některých pokřivených názorů na výklad složitých biblických textů.¹²⁴

Metod pro práci s biblickým textem je celá škála,¹²⁵ dají se při setkávání různě kombinovat. Opatrný se domnívá, že aby četba Písma byla pro křesťanský život plodná, měla by probíhat v následujících krocích: četba, reflexe, modlitba.¹²⁶ Považuje za důležité, aby při jakékoliv práci s Bibli bylo vnímáno, že Bible je Božím slovem k člověku. Je svěděctvím, zdrojem života a inspirátorkou modlitby.¹²⁷ Záleží na moderátorovi, jeho zkušenostech, na situaci a na konkrétní skupince, kterou z metod pro konkrétní setkání moderátor zvolí. Moderátor by si měl svou činnost pečlivě naplánovat.

V katechezi se pojem *metoda* používá s odlišnými významy. Alberich a Dřímál upozorňují na čtyři pojmy. Prvním z nich je celkový projekt, tzv. globální itinerář plánování, realizace a zhodnocení katechetické činnosti. Skládá se z pěti etap: pozorování, analýza, návrh, realizace, zhodnocení. Po těchto krocích je program na základě reflexe aktualizován a může být použit při další podobné činnosti. Dalším významem je metoda jako typ katecheze. Další metodologickou možností pro práci

---

¹²⁴Srov. HECHTOVÁ, Anneliese. *Přístupy k bibli: metody pro skupiny, úvodní kurz*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 2–3.

¹²⁵Srov. Tamtéž, s. 7–74.

¹²⁶Srov. OPATRŇÝ, Aleš. Bible v pastoraci. (kol.) *O Božím slově. Sborník přednášek*. Kostelní Vydří: KNA, 2004, s. 132.

¹²⁷Srov. Tamtéž, s. 132.

s textem Bible je sekvence jednotlivých pracovních kroků, které následují po sobě. Metodami je označováno také použití pomůcek nebo technik.¹²⁸

Také podle Hechtové slouží metody jako pomůcky k porozumění biblickému textu. Metody mají být pouze rámcem, který umožní smysluplný průběh katechezí s textem Bible, při kterých dochází k výměně názorů mezi účastníky a k jejich plodnému setkání s Písmem. Ve své publikaci předkládá Hechtová několik osvědčených postupů nebo metod. Dělí je na metody, které jsou více zaměřené na text, a na osobně zaměřené přístupy, kdy účastníci hledají v četbě Písma pomoc pro svůj každodenní život a podněty k obnově společenství. Ve své práci uvádí také metody, které jsou více zaměřené na prožitek a vyžadují vyškoleného moderátora.¹²⁹

Aleš Opatrný dělí metody pro práci s biblickým textem podle účelu setkávání na čtyři skupiny: metody vedoucí k modlitbě, metody vedoucí k duchovní četbě, metody vedoucí k porozumění textu a metody, které sdílejí životní a náboženské zkušenosti.¹³⁰

Ve stručnosti si představíme dvě skupiny metod. U ostatních odkazujeme na bakalářskou práci Vehovské, která se metodám pro praktickou práci s Biblií věnuje podrobněji.¹³¹

2.3.1. Metody vedoucí k porozumění textu

Metody vedoucí k porozumění biblického textu se vyskytují u všech zmiňovaných autorů. Jsou to:

- členění textu s podtržením slov
- studium kontextu daného úryvku
- srovnávání různých překladů
- rozpoznání literárních druhů
- formulace vlastních nadpisů
- synoptická četba
- různé grafické zpracování pomocí značek, symbolů, vztahů
- využití odkazů, vysvětlivek, komentářů, konkordancí

¹²⁸Srov. ALBERICH, E.; DŘÍMAL, L. *Katechetika*. Praha : Portál s.r.o., 2008, s. 177–185.

¹²⁹HECHTOVÁ, Anneliese. *Kreativní přístupy k bibli*. Dolany u Olomouce: České katolické biblické dílo, 2008, s. 5–7.

¹³⁰Srov. OPATRNÝ, Aleš. *Malá společenství*.

¹³¹Srov. VEHOVSKÁ, Anna. *Práce s Biblií v malých skupinách*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Katedra pastorální teologie, 2014.

- hledání duchovního smyslu textu

Existují metody, které podporují tvůrčí setkání Božího slova s naším životem. Podle Hrušky do nich můžeme zařadit *lectio divina*, která klade důraz na četbu Písma s modlitbou.¹³² Vehovská řadí *lectio divina* ve své bakalářské práci mezi metody vedoucí k duchovní četbě. Podrobnějším popisem této starobylé četby Bible jsme se v této práci zabývali již v kapitole 1.5.3.

2.3.2. Metoda zkušenosti

Mezi metody sdílející životní a náboženské zkušenosti se podle všech jmenovaných autorů řadí:

- metoda *Västeras*, při které účastníci připisují k místům v textu znaky. Ty symbolizují místa, kterým buď neporozuměli, nebo kde dospěli k důležitému poznatku, nebo kde byli textem osloveni.
- *metoda sedmi kroků*, při které dochází k existenciálnímu oslovení a aplikaci čtených úryvků do života.
- metoda *Bludesch*, která je metodou osobní práce s textem a následným sdílením.
- metoda *biblických kroužků*, kdy moderátor předem text připraví a řídí celé setkání.
- *Biblický valčík* neboli metoda *vidět-soudit-jednat*.

Hechtová jmenuje ještě další možné přístupy vycházející ze zkušenosti:

aktualizace biblického textu, napsat nebo vyprávět závěr, napsat dopis, hledat slovní obraty, napsat text ozdobně, nechat se oslovit fotografií, malovat diapozitivy, vytvořit společně kresbu, zhudebnit texty, plastické ztvárnění hlínou, práce s biblickými postavičkami, imaginace, meditace, výrazový tanec, bibliodrama a hra v rolích, práce se symboly.¹³³

Anna Vehovská mezi metody, které sdílejí životní a náboženské zkušenosti, řadí ve své bakalářské práci kromě výše zmiňovaných metod ještě *model tří fází*. V první fázi se přistoupí k biblickému textu na základě vlastních zkušeností, ve druhé fázi se účastníci věnují samotnému textu pomocí analytických a srovnávacích metod. Ve třetí fázi

---

¹³²Srov. HRUŠKA, Petr. *Různé metody práce s Písmem. Metodiky a zásady*. Kurz pro lektory 13.6. 2009. <<http://www.slideplayer.cz/slide/11123135//>>.

¹³³HECHTOVÁ, Anneliese. *Kreativní přístupy k bibli*. Dolany u Olomouce: České katolické biblické dílo, 2008, s. 71–84.

dochází k zapojení celého člověka, kdy si pomocí kreativních a meditativních metod přivlastní to, co je nové, a nechá se tím uchvátit. Hechtová tento model tří fází nazývá pojítkem mezi přístupem zaměřeným na rozum a přístupem, který je zaměřený na prožitek.

V České republice působí instituce, která se zabývá biblickým apoštolátem. Jedná se o České katolické biblické dílo. Je součástí Katolické biblické federace, která sdružuje všechny národní katolické biblické instituty. Jeho náplní je povzbuzovat lidi k četbě Bible, pořádá různé biblické akce a kurzy zaměřené na výrobu biblických postaviček. Součástí činnosti biblického díla je vydávání metodických pomůcek, podpora překladů a distribuce Písma svatého. Z webových stránek Českého katolického díla můžeme také čerpat při plánování činnosti s textem Bible.¹³⁴

2.4. Pomůcky pro práci s Biblií

Pro praktickou práci s Biblií je důležité, aby měl animátor k dispozici různé pomůcky, které mu usnadní přípravu na biblické setkání. Základní pomůckou je biblický text.

2.4.1. Různá vydání Bible

Mezi nejčastěji používaný moderní překlad při biblických setkáváních v našich podmínkách patří *český ekumenický překlad* (ČEP), který ve většině vydání nese název Písmo svaté Starého a Nového zákona. Je uznávaný všemi křesťanskými církvemi a na jeho překladu se podíleli mnozí odborníci. Katolická církev jej doporučila k užívání prostřednictvím církevních dokumentů i církevních hodnostářů. Pro katolíky je podstatné mít tento překlad včetně deuterokanonických knih.¹³⁵

Pro četbu novozákonních knih ve skupině je v katolickém prostředí vhodné použít *Nový zákon v liturgickém překladu*. Jedná se o čtivý překlad, který může být věřícím blízký tím, že ho slýchávají při bohoslužbách již od sedmdesátých let dvacátého století. Liturgický překlad má výborný úvod, předmluvy a užitečný poznámkový aparát, který se hodí pro studium nad textem Bible. Mnozí věřící ho znají také pod názvem Bognerův

---

¹³⁴Srov. <<http://biblickedilo.cz/prakticka-prace-s-bibli/>>.

¹³⁵BARTOŇ, Josef. *Pět českých novozákonních překladů: Nové zákony od Českého ekumenického překladu do roku 1989 : [ČEP, Petrů, Bogner, SNC, PNS]*. Praha: Česká biblická společnost, 2013. Studijní texty (Česká biblická společnost), s. 66–67.

překlad Nového zákona. Očekává se posílení jeho vlivu, až bude vydán i překlad Starého zákona od téhož autora.

Katolický překlad části Starého zákona nabízí publikace Pentateuch s velmi kvalitním poznámkovým aparátem.¹³⁶

Dalším moderním českým katolickým překladem, nedávno vydaným, je *Jeruzalémská bible*. Zahrnuje i deuterokanonické knihy a její poznámky a úvody shrnují klíčové interpretační poznatky k biblickému textu. Jde o překlad přesný, místy doslovný a vycházející z originálních rukopisů.¹³⁷

Moderním českým překladem, vhodným spíše pro nekatolické prostředí, je Český studijní překlad (ČSP). Postrádá však deuterokanonické spisy, což je nevýhodou pro katolíky. Ke studiu a k porovnání textů se použít dá, ale působí poněkud neuspořádaně pro množství odkazů a podrobných poznámek.

V českém prostředí nelze nezmínit Bibli kralickou, která se v době národního obrození stala východiskem pro novodobý spisovný český jazyk. Nedávno vyšlo kompletní vydání s původními poznámkami v jednom svazku, tzv. „Šestidílka“. Text zachovává některé jazykové zvláštnosti a odchylky, ale díky moderní grafické úpravě se v něm dá dobře orientovat.¹³⁸

Při výběru překladů Bible pro práci ve společenství by měl každý moderátor kriticky zhodnotit, zda je konkrétní překlad pro skupinku vhodný. V katolickém prostředí je důležité, aby Bible obsahovala všechny knihy, včetně deuterokanonických. Pro správnou interpretaci biblických textů je přínosný kvalitní poznámkový aparát a nezbytné úvody na začátku každé knihy. Čtení a studium překladů, které nejsou katolickou církví schváleny, je přínosné jako konfrontace a může vést k prohloubení biblických znalostí.

2.4.2. Ostatní pomůcky

- komentáře – z řady Sacra Pagina, Malý stuttgartský komentář
- biblické konkordance, praktické příručky určené pro dospělé, metodické manuály
- odborné články, časopisy, sborníky, mapy

---

¹³⁶*Pentateuch: (Pět knih Mojžíšových) : český katolický překlad*. Přeložil Václav BOGNER. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006.

¹³⁷Srov. *Jeruzalémská bible. Úvod*. <<http://www.jeruzalemskabible.cz/>>.

¹³⁸Srov. *Česká biblická společnost*. <<http://www.bibleshop.cz/>>.

- monografie vydané odborníky, kteří se věnují práci s Biblií
- multimediální pomůcky
- webové stránky

Pro práci s textem Písma můžeme využít ověřené webové stránky, které se věnují pastoraci a evangelizaci, mezi něž patří portál www.pastorace.cz. Zde můžeme nalézt články zaměřené na práci s Biblií, například *Bible: praktický návod ke čtení a tvořivé práci s Biblií*. Objevíme tu i náměty ke katechezím, krátké videoúvody do nedělních evangelií nebo nedělní biblické texty s komentáři a s náměty k rozjímání.

Biblické texty podle liturgického kalendáře nalezneme na portálu www.vira.cz. Na těchto stránkách máme možnost studovat některé texty převzaté z různých publikací křesťanských autorů nebo také homilie k biblickým textům, které pak můžeme využít při výkladu textu ve skupince.

Portál www.liturgie.cz nabízí vyhledávání v Bibli podle pojmů, tzv. konkordanci, umožňuje otevřít pasáž biblického úryvku v liturgickém překladu, vyhledat a otevřít konkrétní knihu a kapitolu Bible. Samozřejmostí je možnost vytisknout si zvolený úryvek a použít ho při práci s textem ve skupince.

Také webové stránky www.biblenet.cz umožňují vyhledání, otevření a vytištění vybraného úryvku, zejména pokud chceme pro setkání nad Biblií zvolit český ekumenický překlad.

Přehled pomůcek pro práci s Biblií v pastoraci najdeme v příloze časopisu *Cesty katecheze*, revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku.¹³⁹ V různých ročnících časopisu nalezneme také ukázkové scénáře pro katecheze s dospělými.

---

¹³⁹Srov. *Cesty katecheze. Revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku.*
<http://www.cestykatecheze.cz/_d/1102-Publikace-pro-praci-s-Bibli-prehled.doc/>.

3. Katecheze s Biblií ve společenství dospělých

3.1. Situace v diecézi královéhradecké

Telefonicky jsem zjišťovala, v kolika farnostech královéhradecké diecéze probíhají katecheze ve společenství dospělých. Od pana kancléře jsem získala údaje z let 2013 až 2016. Údaje zpracovává konzistoř Biskupství královéhradeckého. Jde o součást tiskopisu Hlášení o úkonech duchovní správy, které jsou odesílány z jednotlivých farností každý rok.

Prvním bodem, který mě zajímal, byl počet farností, kde probíhaly katecheze dospělých. Z celkem 265 farností, které tvoří královéhradeckou diecézi, se počet farností s probíhající katechezí dospělých zvýšil z let 2013 – 2014 do let 2015 – 2016 přibližně o 20. Nejvíce farností s vykázanou katechezí dospělých bylo v roce 2015, a to 99 farností. Nejméně katechezí ve farnostech bylo v roce 2014, bylo to pouze v 71 farnostech.

Dalším sledovaným údajem byl počet vykázaných skupin katecheze. V letech 2013, 2014 a 2016 byl počet skupin přibližně stejný, od 110 do 113, ale s překvapením jsem zjistila, že v roce 2015 se počet skupin zvýšil na 212, což je o sto skupin více, než v jiných letech.

Poslední zjišťovanou položkou byl počet osob, které se katechezí účastnily. Nejvíce osob je pochopitelně uvedeno v roce 2015, kdy některou z forem katecheze pro dospělé navštěvovalo 1671 lidí. Tento rok byl rokem s nejvíce vytvořenými skupinami katecheze a zároveň rokem s katechezemi v nejvíce farnostech. V ostatních letech se počet osob navštěvujících katecheze dospělých pohyboval mezi 1233 až 1321.

Vypracovaná tabulka uvádí přesné počty zjišťovaných údajů (zdroj konzistoř Biskupství královéhradeckého).

Tabulka č. 1

Katecheze dospělých v královéhradecké diecézi

Celkem 265 farností

Rok	2013	2014	2015	2016
Počet farností, kde byla tato katecheze vykázána	76	71	99	91
Počet vykázaných skupin katecheze	113	110	212	110
Počet osob	1233	1321	1671	1261

Ze získaných údajů však nelze zjistit, v kolika farnostech se skutečně věnují četbě a studování Písma svatého, protože v mnoha farnostech může být činnost pouze vykázána. Proto jsem musela zvolit jiný způsob, a to vyhledávání na internetových stránkách jednotlivých farností a telefonické ověření zjištěných údajů.

3.2. Sonda do farností

Moje bydliště a působiště je Žamberk, jehož římskokatolická farnost je zařazena do žambereckého vikariátu a diecéze královéhradecké. Farnosti, kde se setkávají nad Písmem svatým, jsem si pochopitelně vybírala nejprve z žambereckého vikariátu. Zjistila jsem ale, že v našem vikariátu jsou jen dvě farnosti, kde se pravidelně scházejí nad Biblií. Aby byl vzorek o něco větší, požádala jsem o účast v průzkumu i několik svých bývalých spolužáků z bakalářského studia Náboženská výchova, kteří katecheze s textem Bible ve svých farnostech vedou a jejichž farnosti jsou ve stejné diecézi. Aby byla sonda zajímavější, zařadila jsem do průzkumu i dvě skupinky z nekatolických církví. Zajímalo mě, jestli se setkávání nad Písmem v nekatolickém prostředí nějak výrazněji liší od prostředí katolického. Požadavkem pro sondu bylo, aby tato setkání probíhala minimálně jeden předchozí rok, a aby se jednalo o malé skupinky dospělých. Oslovila jsem i další farnosti naší diecéze. Informace o konání katechezí s textem Bible jsem zjišťovala nejprve na základě informací z webových stránek farností, poté jsem telefonicky kontaktovala duchovního správce farnosti, a nakonec jsem konkrétní farnost navštívila a katecheze s textem Bible jsem se po dohodě s animátorem skupinky zúčastnila. Podle kritérií získaných z dokumentů církve jsem pak vypracovala kvalitativní dotazník, který jsem odeslala elektronickou poštou animátorům skupinek. Na polovinu odeslaných e-mailů s dotazníky mi animátoři skupinek neodpověděli. Do průzkumu jsem tedy mohla zařadit šest katolických a dvě nekatolické farnosti z královéhradecké diecéze, kde probíhá nějaká forma biblického setkávání.

Oslovení odpovídali celkem na třináct klíčových otázek, které vyplývaly z kritérií zjištěných z církevních dokumentů.

První okruh otázek se týkal popisu skupinky, která se scházela. Dotaz byl na frekvenci a dobu setkávání, na složení skupinky a počet účastníků, na vzdělání animátora a na motivaci skupinky. V druhém okruhu otázek byl zjišťován průběh a

metodika použitá při katechezích s textem Bible, dalším důležitým bodem bylo zjistit, jaké biblické texty jsou při setkáváních vybírány, jaké pomůcky dotazovaní používají a zda je součástí setkávání také modlitba. Poslední dvě otázky byly otevřené a dotazovaní popisovali přínosy, které pro ně a pro účastníky mají setkávání a o co důležitého by se ještě chtěli podělit.

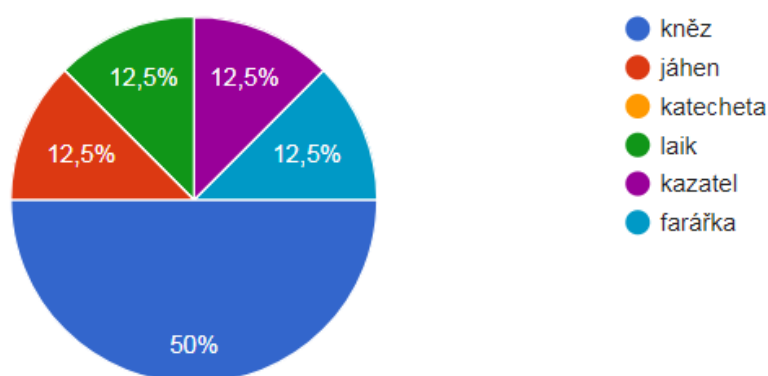
3.3. Výsledky sondy

Výsledky sondy byly zapracovány do grafů, jejichž zdroj je vlastní. Každá otázka s odpovědí má pro lepší přehlednost svůj vlastní graf, pouze odpovědi týkající se přínosu setkávání nad Biblií jsou vypsány. Ke každé otázce je vypracováno písemné shrnutí odpovědí.

3.2.1. Popis farností

1. Kdo ve vaší farnosti vede (nebo dříve vedl) setkávání nad Biblií?

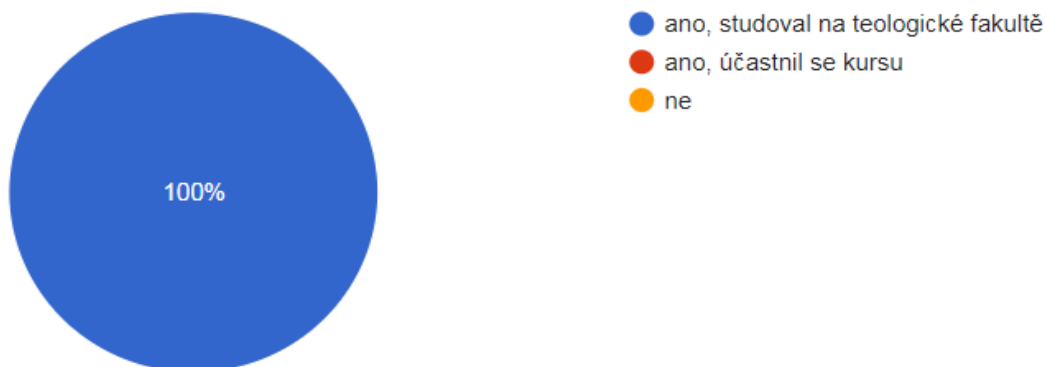
Graf č. 1

V církevních dokumentech nalezneme doporučení, aby se skupinky scházely pod dohledem pastýřů církve. V našem výzkumu jsou vedoucími skupinek kněží v 50% případech, ale je předpoklad, že i v druhé polovině dotazovaných farností probíhají setkávání nad Biblií s vědomím duchovního pastýře, neboť tato setkávání probíhají na faře. Mohu to napsat s určitostí, neboť jsem většinu farností, které se výzkumu účastnily, navštívila. Ostatní jsem zjistila telefonicky a na webových stránkách farnosti.

2. Absolvoval vedoucí těchto setkávání nějakou přípravu pro vedení biblických katechezí?

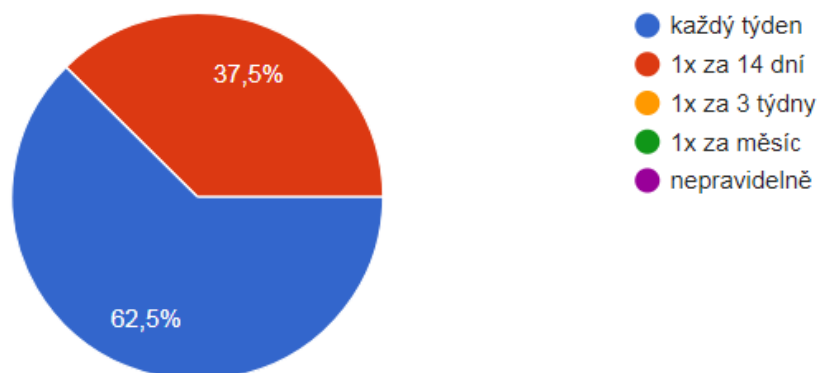
Graf č. 2

Účel společné práce s Písmem je různý, může jít o duchovní četbu, sdílení, porozumění. S účelem souvisí nárok na vzdělanost člena skupiny v biblické látce. Pozitivní je, pokud animátor má zájem se v této oblasti vzdělávat. Skupinka by měla mít možnost si nejasné věci upřesnit, například rozhovorem s knězem. Všech osm respondentů uvedlo, že mají teologické vzdělání.

3. Jak často se scházíte?

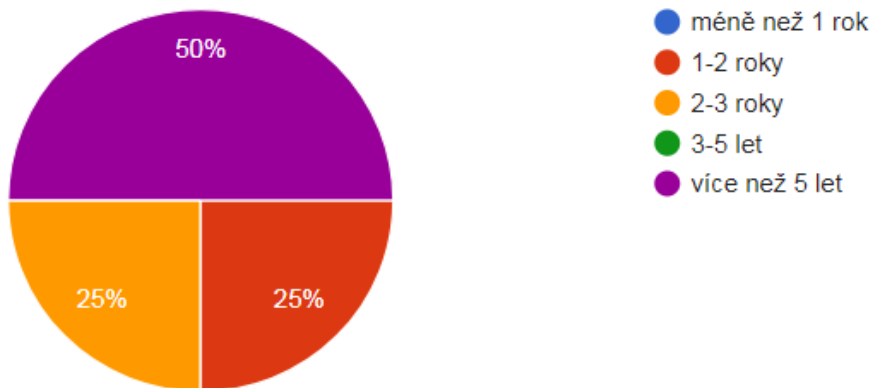
Graf č. 3

Pokud se týká frekvence setkávání nad Písmem svatým, tak v dokumentech magisteria nalezneme pouze doporučení na pravidelná setkávání. Ve všech případech je toto splněno a setkávání nad Biblií probíhají buď jednou týdně nebo jednou za 14 dnů.

4. Jak dlouho již u vás probíhají setkávání nad Biblií

Graf č. 4

Požadavek na dlouhodobost nabídky scházet se nad Písmem svatým splňuje padesát procent dotazovaných farností, ve kterých se scházejí více než pět let. Čtvrtina se schází skoro tři roky a čtvrtina více než jeden rok.

5. Přibližte prosím skupinku, která se schází nad Písmem.

V následujících otázkách byly čtyři možné odpovědi: ano, spíše ano, spíše ne, ne. Na každou z otázek mohli účastníci průzkumu odpovědět pouze jednou z možností.

Graf č. 5

Jste otevření pro příchod někoho nového?

V exhortaci *Verbum Domini* nalezneme doporučení, aby skupinky, které se scházejí nad Bibli, byly otevřené pro nově příchozí. Odpovídá tomu i praxe, kdy v sedmi z osmi farností se s tím přirozeně počítá a v jedné farnosti uvedli, že jsou spíše otevření. Nikdo neodpověděl, že na přijetí někoho nového nejsou připraveni. Trochu překvapující bylo, že ten animátor, který si nebyl stoprocentně jistý o připravenosti přijmout někoho nového, je z evangelického prostředí. Vždycky jsem považovala evangelíky za více otevřenější než katolíky.

Je skupinka ekumenická?

Ekumenické zaměření skupinek je také velmi doporučováno, protože církve si přeje jednotu křesťanů a zároveň žádá, aby se pokud možno křesťané scházeli nad společnými překlady Bible. V této otázce se odpovědi různily. Tři farnosti odpověděly, že jejich skupinka je ekumenická, tři že spíše ne a po jedné byla odpověď spíše ano a ne.

V této otázce odpověděl evangelický zástupce, že jsou spíše ekumenickou skupinkou, zástupce „husitů“ je přesvědčen, že jsou skupinkou stoprocentně ekumenickou. Vyplývá z toho, že ekumenických setkávání nad Bibli se spíše obávají katolíci.

Jaký z toho vyvodit závěr? V naší zemi, která zažila období reformace a těžké vyrovnávání se s rozdílností víry, ještě přetrvává obava z určitého ohrožení jinakostí. Ekumenická spolupráce se rozvíjí zatím ještě pomalu, ale určité snahy jsou znát.

Oslovili jste i „matrikové křesťany“?

V církevních dokumentech se vyskytuje doporučení ohledně přijetí a evangelizace dospělých, kteří byli v dětství pokřtěni a z nějakého důvodu víru přestali praktikovat. Takzvaní „matrikové křesťané“ jsou v každé farnosti a církve by je měla nějakým způsobem oslovit. Setkávání nad Bibli je k tomu dobrou příležitostí.

Šest dotazovaných odpovědělo, že tyto křesťany oslovili, a dva, že ne. Tyto dva hlasy jsou z katolického prostředí.

Domnívám se, že záleží na složení skupiny, jestli je ochotna přijmout i lidi, kteří třeba dlouho farní společenství nenavštěvovali. Záleží i na velikosti farnosti a skupinek a také na účelu setkávání. Je to ale výzva pro pastorační plán farností, uvažovat i nad těmito skupinami křesťanů.

Jsou mezi vámi lidé hledající?

Otázka, zda se setkávání účastní i lidé hledající, je podobného rázu jako otázka předchozí. Může jít o první evangelizaci a zde je také vhodnější specifická příprava.

Dotazovaní odpověděli v pěti případech, že jsou mezi nimi lidé, kteří jsou hledající, a ve třech případech se těmito lidem spíše nevěnují. Jednou z těchto tří je i farnost evangelická.

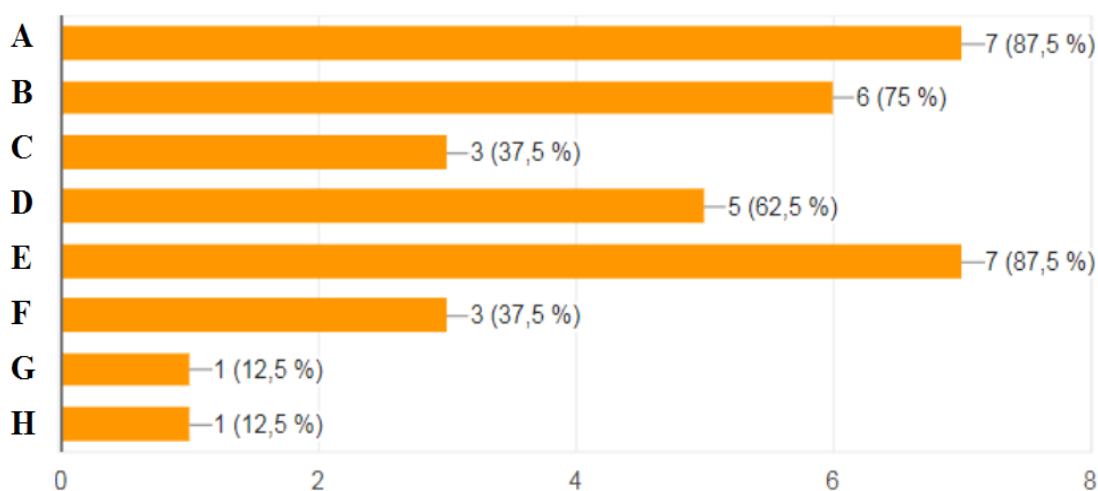
Po získání odpovědí na výše uvedené čtyři otázky jsem také sledovala shodu v odpovědích na všechny otázky. Jsou tři farnosti, které uvedly u všech otázek odpověď *ano*. To znamená, že jsou otevřené pro příchod nových zájemců, oslovili i tzv. matrikové křesťany, jsou mezi nimi i lidé hledající a jsou ekumenickou skupinkou. Mezi ně patří „husité“, pak farnost velkoměstská, kde se nad Bibli scházejí lidé, kteří nedávno prošli kurzy Alfa, a farnost maloměstská, kde se ovšem nad Písmem setkávají již mnoho let a kde působí a katechezi s Bibli vede stejný kněz od prvopočátků těchto setkávání. Jde o farnosti, které se v mnohém liší, a přesto v těchto otázkách došli k naprosto stejnému výsledku. Vyvozuji z toho závěr, že pro větší otevřenost je důležité získání určitého přehledu o situaci, a tomu právě nahrává dlouhodobé působení kněží ve farnostech. V případě farnosti, kde proběhly Alfa kurzy, byli pro biblické setkávání osloveni právě absolventi těchto kurzů. Mezi nimi mohli být jak hledající lidé, tak z jiného než katolického prostředí, a zároveň lidé, kteří s církví přišli do styku v dětství, a pak šli dál jinou cestou.

U členů Církve československé husitské je jejich otevřenost i pro lidi jiných vyznání nebo názorů, podle mé zkušenosti, větší než u katolíků. Proto mě jejich odpovědi nepřekvapily. Je pochopitelné, že nemohu dělat dalekosáhlé závěry z tak malého vzorku respondentů, ale za zamýšlení ten výsledek stojí.

6. Co vás vede k tomu, že se scházíte nad Písmem svatým?

Na tuto otázku byla pro každého možnost více odpovědí. Respondenti mohli zároveň využít prázdnou kolonku a vyplnit ji dle svého uvážení. Takto si počínali dva z nich a odpovědí bylo: studium a příprava na liturgii. Graficky jsou všechny odpovědi znázorněny písmeny A až H a vysvětlení nalezneme dole pod grafem.

Graf č. 6

A: Písmo svaté je pro nás pramenem duchovního života.

B: Učí nás to být aktivními spoluúčastníky na díle Božím.

C: Písmo svaté se má číst a studovat ve společenství.

D: Chceme prohloubit svůj osobní vztah k Bohu.

E: Bible je pro nás Slovem živým, aktuálním.

F: Cítíme touhu něco ve svém životě změnit.

G: Studium.

H: Příprava na liturgii.

Sedm z osmi dotazovaných uvedlo jako motivaci k setkávání vnímání Písma svatého jako pramene duchovního života. Stejný počet uvádí, že Písmo je pro ně Slovo živé a aktuální. Účastníci si uvědomují důležitost Bible pro život křesťana a mají k Písmu svatému náležitou úctu. V 21. článku Dei Verbum se můžeme dočíst, že Písmo svaté má být posilou víry, pokrmem duše a pramenem duchovního života. O aktuálnosti Božího slova se píše také ve všech důležitých dokumentech, týkajících se četby Bible.

V pěti případech je pro farníky motivací touha po prohloubení vzájemných vztahů a v šesti případech pocit zodpovědnosti za spolupráci na Božím díle. Každý křesťan je křtem povolán spolupracovat s církví na šíření evangelního poselství.

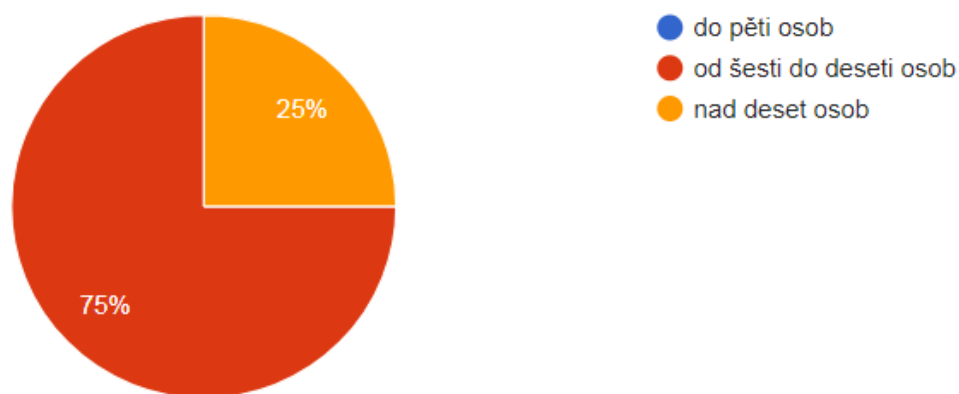
Tři z osmi dotazovaných uvádějí jako motivaci touhu po společenství a ochotu změnit svůj duchovní život k lepšímu. Četba Bible ve společenství je doporučována jak v dokumentu Dei verbum, tak v apoštolské exhortaci Verbum Domini.

Jeden korespondent uvedl, že se skupinka schází také kvůli studiu a lepšímu pochopení liturgie. Na důležitost Bible v liturgii poukazuje exhortace Verbum Domini. A studovat Písmo svaté a stále více ho poznávat je základním požadavkem pro každého křesťana.

Všechny odpovědi zaškrtnli animátoři skupinek ze tří farností. Dva z nich k tomu ještě doplnili jinou možnost. Jednalo se o katolické farnosti.

7. Kolik lidí se většinou schází?

Graf č. 7

Tato otázka byla položena na základě doporučení z Verbum Domini, aby se ve farnostech podporovala malá společenství, ve kterých by se mohla rozvíjet znalost Bible.¹⁴⁰ Aleš Opatrný uvádí, že malým společenstvím se má na mysli počet lidí do patnácti. Výhodou malé skupiny jsou vzájemné užší vztahy mezi členy, možnost

¹⁴⁰Srov. VD 73.

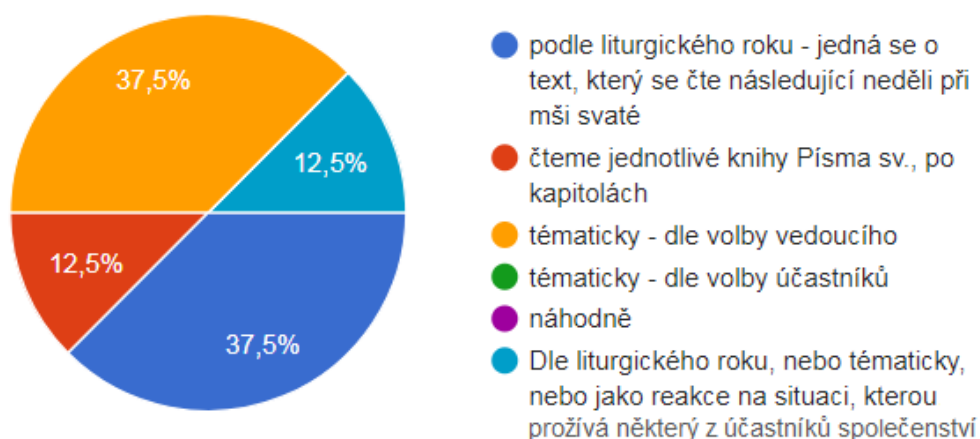
sdílení víry v láskyplném prostředí a také prožitek osobního přijetí každého člena.¹⁴¹ Domnívám se, že z hlediska organizačního je důležité, aby se setkání moc neprotahovalo. To by hrozilo v případě, že by bylo ve skupině více lidí.

Tři čtvrtiny dotazovaných uvedli, že se u nich nad Písmem svatým schází od šesti do deseti osob, a čtvrtina, že je to nad deset osob. Většina z nich tudíž splňuje požadované parametry malého společenství.

3.2.2. Průběh, metodika

8. Podle čeho vybíráte text k biblickým hodinám?

Graf č. 8

Na tuto otázku bylo možné odpovědět jen jednou možností nebo vybrat kolonku „jiné“ a doplnit dle vlastního uvážení.

Církev doporučuje číst Písmo podle liturgického roku. Věřící se tak mohou připravit na nedělní slyšení Božího slova.

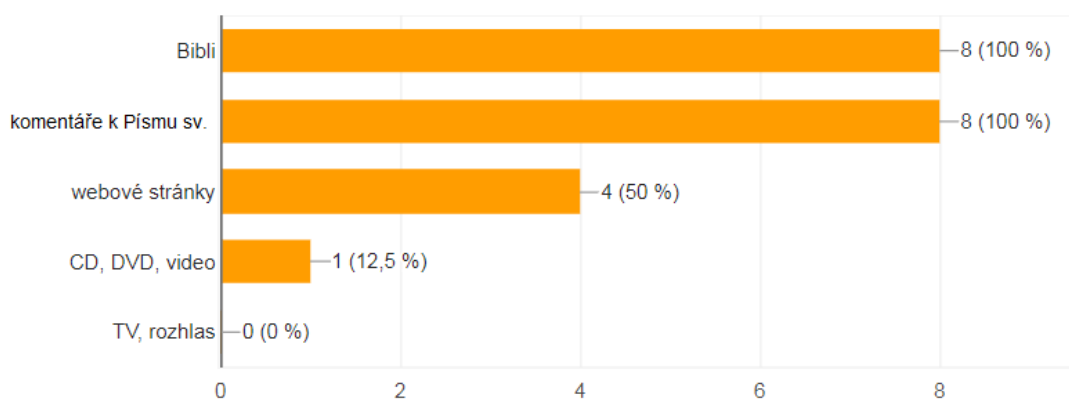
Nejčastěji vybírají animátoři skupinek text buď tématicky podle vlastního uvážení nebo podle liturgického roku. Tak uvedlo po třech dotazovaných. Jedna animátorka uvedla více možností, podle čeho vybírají text k četbě ve společenství. U nich to bývá buď dle liturgického roku nebo tématicky a nebo jako reakce na situaci, kterou prožívá

¹⁴¹ Srov. OPATRŇÝ, Aleš. *Malý kurz pastorační (05): Prostory pastorační*. <<http://www.pastorace.cz/clanky/maly-kurz-pastorace-05-prostory-pastorace>>; OPATRŇÝ, Aleš. *Malá společenství. Texty Pastoračního střediska Arcibiskupství pražského*. Praha, 1991, s. 3.

některý z účastníků společenství. V jedné farnosti pokračují v četbě Písma svatého po kapitolách. Jedná se o farnost, kde se lidé scházejí ve větším počtu, nad deset lidí, a kde tato setkávání trvají již více než pět let a schází se každý týden. Pan farář dokonce uvedl, že setkávání nad Písmem začal pořádat již v roce 1990. V tomto případě je četba Bible po kapitolách opodstatněná. Nikdo z dotazovaných nevybírá text náhodně.

9. Jaké používáte pomůcky?

Graf č. 9

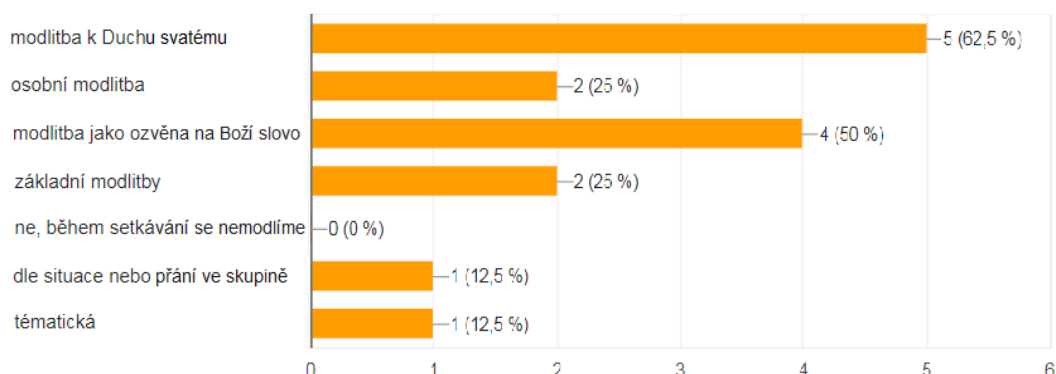
Tato otázka byla s možností více odpovědí, čehož využili všichni.

Při katechezi s textem Bible je samozřejmě hlavní pomůckou samotná Bible. Také různé komentáře k Písmu svatému využívají pro svou práci všichni dotazovaní. Webové stránky k práci s Biblí vyhledává polovina animátorů skupinek. CD, DVD nebo video používá pouze jeden z respondentů.

Církev se v mnoha dokumentech vyjadřuje ve prospěch použití kvalitních komentářů při práci s texty Bible. Dogmatická konstituce Dei Verbum doporučuje používat exegetické pomůcky a překlady Bible s různými vysvětlivkami, protože církev plní službu a úkol uchovávat a vykládat Boží slovo. V dokumentu Verbum Domini papeže Benedikta XVI. můžeme nalézt požadavek na inovaci v používání elektronických a digitálních médií pro šíření biblického poselství. Využití takových pomůcek má v našich farnostech ještě velké rezervy.

10. Je součástí vašich setkávání i modlitba? Jaká?

Graf č. 10

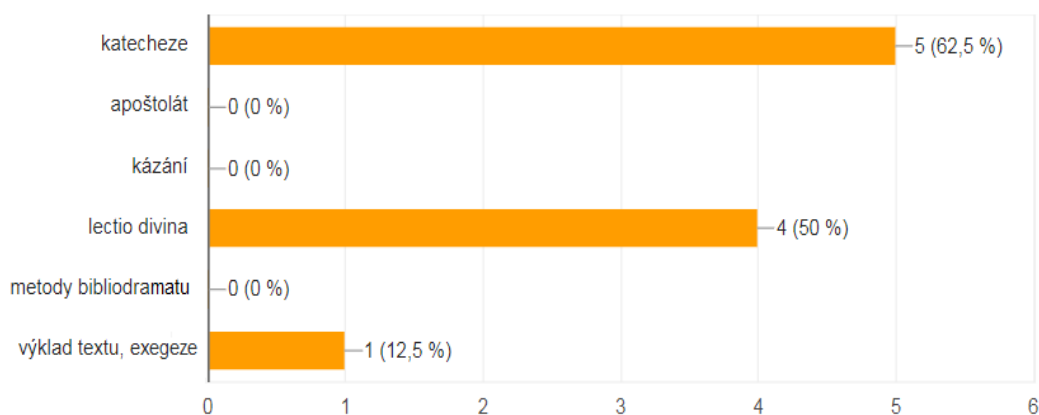
Také tato otázka byla s možností více odpovědí pro každého dotazovaného.

Nějakou formu modlitby praktikují při katechezi s textem Bible všichni dotazovaní. Nejčastěji, v pěti případech, se modlí k Duchu svatému, v polovině případů je modlitba ozvěnou na slyšené Boží slovo. Ve dvou skupinkách se modlí osobní modlitbu a také jednu ze základních modliteb. Modlitbu podle situace nebo přání ve skupině využívají v jedné farnosti a také tematická modlitba se objevuje pouze v jedné skupince.

Z dogmatické konstituce Dei Verbum vyplývá doporučení, aby četba Písma byla provázena modlitbou. Píše se v ní: „Jeho oslovujeme, když se modlíme, jemu nasloucháme, když čteme božské výroky.“ V apoštolské exhortaci Verbum Domini je na několika místech doporučeno čtení Bible pod vlivem Ducha svatého, neboť on lidem dává schopnost Písma autenticky vykládat. Bible byla sepsána a inspirována Duchem svatým, proto je modlitba k této božské osobě při každém setkání křesťanů nad Bibli důležitá.

11. Jakou metodu (metody) jste pro setkávání nad Bibli zvolili?

Graf č. 11

Na tuto otázku mohl využít každý dotazovaný více odpovědí. To se objevilo ve dvou případech, kdy se kombinuje katecheze s lectio divina.

Nejčastěji využívanou metodou při biblických setkáváních je katecheze. Objevuje se v pěti dotazovaných farnostech. Ve čtyřech skupinkách se věnují doporučené četbě Písma, lectio divina. Oslovení nekatoličtí vedoucí tuto starobylou četbu při svých setkáváních nepoužívají. Jeden korespondent uvedl jako metodu výklad textu, exegezi. Jedná se o skupinku v evangelickém prostředí.

V dogmatické konstituci Dei Verbum najdeme doporučení, aby se přihlíželo k obsahu a jednotě Písma svatého. Důležité při četbě úryvků je zkoumat, co měli svatopisci v úmyslu vyjádřit, a co chtěl jejich slovy zjevit Bůh. A nezapomenout přihlížet k literárním druhům Písma, ke způsobům myšlení, řeči, vyprávění.

Verbum Domini doporučuje hledat duchovní smysl textu a rozvíjet tvořivé metody v biblické pastoraci. Pro Benedikta XVI. je podstatná podpora lectio divina, která usnadňuje soulad mezi životem a vírou, a má tak schopnost vést k proměně společnosti. Důležitým požadavkem je, aby se při takovéto četbě Bible dbalo na kontext. Benedikt XVI. doporučuje vykládat Písmo svaté s vírou, ale uvědomit si přitom lidské zprostředkování inspirovaného textu a jeho literární žánry.

3.2.3. Přínosy

Mají setkávání nad Bibli pro účastníky nějaký přínos?

Popište prosím, jaký přínos to má pro vás jako vedoucího a jaký pro ostatní členy skupinky.

Tato otázka byla otevřená a dotazovaní se mohli více rozepsat.

Největší přínos setkávání vidí animátoři skupinek ve sblížení společnosti. Skupinka se stává živým společenstvím, členové jsou více pozorní k názorům druhých, dochází k jejich lepšímu poznávání. Tento poznatek uvedlo sedm respondentů.

Dalším přínosem pro skupinku je lepší poznání Boha, prohloubení vztahu k Bohu. Někteří animátoři skupinek to popisují jako setkávání s živým Bohem. Tak to vnímá pět korespondentů.

Další pozitivní zkušenost vidí animátor v aplikaci Božího slova do života. Projevuje se to například aktivním zapojením členů skupinky do liturgie a větším soustředěním se a prožíváním liturgie. Dalším přínosem je větší porozumění jednotě Písma a lepší pochopení biblických textů. Tak to hodnotí tři animátoři skupinek.

Někteří vnímají setkávání nad Bibli jako osvěžení znalostí, protože je to v průběhu četby Písma donutilo ke studiu a prohloubilo to u účastníků zájem o další vzdělávání v Bibli. To uvedli dva respondenti.

Dalším, ne méně významným přínosem studia Bible je hlubší prožívání víry, odbourání strachu z četby Bible, evangelizace a také uvědomování si hodnoty své i druhých. To uvedl vždy jeden z respondentů.

Animátor z nekatolického prostředí vidí přínos pro sebe v tom, že teologicky i duchovně roste, a jiný jako možný způsob, jak evangelizovat. Katoličtí animátoři skupinek vnímají všechny přínosy podobně jako ostatní členové, některým to přináší radost, vidí také přínos v osvěžení znalostí z fakulty, a též v pohnutce ke studiu.

Na více místech magisteriálních dokumentů se můžeme dočíst, že četba Písma nás učí být aktivními spoluúčastníky na díle Božím a že jsme schopni díky četbě Bible plněji prožívat víru. Písmo se pro nás stane pramenem duchovního života, posilou víry, pokrmem duše. Pravidelná četba Bible nás učí rozpoznávat povolání prohlubováním vztahu k Ježíši Kristu.

Pokud máte ještě nějaké postřehy z vašich setkávání, prosím, popište je.

Na tuto otázku odpověděli pouze dva oslovení animátoři, oba z katolického prostředí. Jednoho šokovala malá znalost Písma svatého z hlediska obsahu. Účastníci neznají základní biblické příběhy, nevědí, co je v Písmu svatém napsáno. Už z tohoto důvodu je potřebné, aby se křesťan mohl vzdělávat v poznávání Písma právě formou setkávání nad Biblií. Druhého animátora potěšilo kladné hodnocení setkávání od účastníků. Všiml si také velké lačnosti po Božím slově a jeho výkladu. Právě takové touhy po poznání a pochopení toho, co nám Bůh chce sdělit skrze Písmo svaté, máme a smíme využít. Je to totiž známka toho, že touha po doteku Boha ještě existuje a že on si nás povolává a zve k sobě. Vždyť v Písmu svatém nalezneme: „*Kdo žízní, ať přijde ke mně a pije. Kdo uvěří, proudy živé vody potečou z jeho nitra.*“¹⁴²

3.2.4. Využití výsledků ze sondy v praxi

Ze zjištěných informací pro tvorbu metodiky setkávání nad Biblií s dospělými bude použito několik postřehů.

Nabídka setkávání nad Biblií by měla být dlouhodobější a pravidelná. Přínosem je, pokud animátor skupinky má teologické vzdělání. Setkávání by mělo probíhat v malé skupince, aby se mohli účastníci vzájemně sdílet, vládla zde atmosféra důvěry a mohlo docházet k prohlubování vztahů mezi členy skupinky. Otevřenost skupinky pro nově příchozí je důležitá, ale musí se brát ohled na to, aby nově příchozí nebyl příčinou toho, že se naruší důvěrná atmosféra ve skupině. Při práci s Písmem by mělo být vyzdvíženo vědomí toho, že z Bible k nám promlouvá Bůh. Z toho také pramení náležitá úcta k Písmu svatému.

Ke správnému pochopení biblických textů je důležitá modlitba k Duchu svatému, protože Bible je inspirovaná touto božskou Osobou. Vedle modlitební četby Písma svatého, lectio divina, se v praxi může využít i katecheze s textem Bible zaměřená více na kognitivní stránku člověka. To může pomoci skupině pochopit souvislosti kulturní i historické a k tomu se dají využít, kromě překladů Písma s poznámkami a s vysvětlivkami, různé komentáře nebo ověřené webové stránky. Pomáhá to překlenout časovou vzdálenost biblických textů a aktualizovat je do dnešní doby. Vhodné by byly i kreativní přístupy k Bibli, jako například práce s biblickými postavkami, které zapojují celého člověka. Text by se měl vybírat podle liturgické

---

¹⁴²J 7,37–38.

doby, aby došlo k lepšímu pochopení liturgie, nebo se může zvolit tematická četba Bible. Pokud bude některý z účastníků řešit nějaký aktuální problém, měl by se text z Písma vybírat s ohledem na jeho situaci.

Pro účastníky by bylo přínosné, kdyby setkávání nad Písmem vedlo k prohloubení vztahů ve skupince, podpořilo lepší poznání Boha, a vedlo k porozumění Bibli jako celku. Přínosem bude i aplikace Božího slova do života.

4. Setkávání nad Biblií ve farnosti

V teoretické části jsme se věnovali důležitosti Bible v životě křesťana, v církevních dokumentech jsme hledali odpovědi na otázku setkávání nad Biblií ve společenství církve. Hlavním cílem této práce je navrhnout cyklus setkávání nad Biblií pro konkrétní skupinku ve farnosti. Hlavním podnětem přitom jsou doporučení z apoštolské exhortace *Verbum Domini*.

Sonda do několika farností, kde se setkávají při četbě Bible, byla inspirací a dala nám odpověď na možnosti, jak tato setkávání uskutečnit.

Abychom zůstali věrní Bohu i člověku, jak to doporučuje magisterium,¹⁴³ je důležité znát potřeby konkrétních lidí, kteří se setkání účastní. Před vlastním setkáváním dostali účastníci několik otázek, které se týkaly jejich vztahu k Bibli, jejich představ o setkávání ve společenství a jejich zkušeností s Biblií.

4.1. Popis skupinky

Naše farnost je středně velká, návštěvníků nedělních bohoslužeb je kolem 160. Věřící navštěvující bohoslužby se setkávají společně mimo kostel pouze výjimečně, například při farním dnu, při různých významných událostech (první svaté přijímání, biřmování, návštěva biskupa, primice) nebo při koncertech, které se ve farnosti pořádají. Farníci většinou po nedělní bohoslužbě spěchají domů. Jak trefně poznamenal jeden kněz, většina farníků je „pouze“ účastníky bohoslužeb. Stálo by za hlubší zamyšlení, co je důvodem pro neochotu scházet se častěji. Nabídky ze strany kněze a jeho spolupracovníků jsou, ale ať už se jedná o farní výlet nebo o diecézní setkání nebo o aktivitu pro určitou věkovou skupinu, je účastníků málo a jsou to stále ti stejní lidé. Nejlépe lidé reagují na jednorázové akce, například farní silvestr, křížová cesta parkem, masopustní odpoledne pro děti. V průběhu let se vytvářelo několik skupinek, které se scházely za jiným účelem než ke mši svaté. Některé zanikly, jiné se scházejí dodnes. Byly zde i pokusy o pastorační dospělých, probíhaly například katecheze nad Písmem nebo katechismem. Nemělo to ale dlouhého trvání pro nezáměr oslovených. Ve farnosti se pravidelně schází skupina maminek, které se společně modlí doma, vždy u některé z nich. Nárazově se schází členové chrámového sboru před velkými církevními svátky.

---

¹⁴³Srov. VDK 145.

Čtyři lidé se podílejí na zpracování farního zpravodaje, který je tištěn čtyřikrát do roka, farní knihovna je k dispozici po nedělní mši svaté jednou za dva týdny. Na pastorační péči se spolu s knězem podílejí dvě katechetky vyučující náboženství, a tři akolyté, kteří pomáhají ve zdejší léčebně a penzionu bohoslužbou slova a návštěvami nemocných. Další skupinou jsou křesťané scházející se jednou týdně ve večerních hodinách na modlitbu breviáře. Tato skupinka projevila zájem scházet se nad Bibli, rozjímat nad jejími texty a hlouběji porozumět jejímu poselství. Do skupinky patřím i já, tak jsem využila jejich zájmu a svolila jsem, že budu jejich průvodcem na této cestě,

Naši skupinku tvoří pět lidí středního věku, křesťanů zakotvených ve víře, z nichž se všichni podílejí na službě farnosti. Muž je akolyta, vede bohoslužby slova v místním odborném léčebném ústavu, v době nepřítomnosti kněze i v kostelích ve farnosti. Dvě ženy pomáhají při úklidu, jedna organizuje každoročně Noc kostelů, jedna žena je kostelnice a stará se o webové stránky farnosti a já jsem se před třemi roky stala katechetkou, i když na plný úvazek pracuji ve zdravotnictví. Ve farnosti mám na starost farní knihovnu a podílím se na zpracování farního časopisu.

Motivací pro setkávání pro mě byla především touha po společenství ve skupince se svými blízkými, společné sdílení víry, poznávání bohatství Bible, lepší pochopení některých nejasných míst v Bibli a snaha o aplikaci biblického poselství do vlastního života. Také vědomí toho, že farnost je společenstvím, které by mělo fungovat na podobném principu jako rodina. V rodině se lidé navzájem podporují, chtějí napomáhat druhému k lepšímu zvládnutí života. Stejně tak ve farnosti mi není lhostejné, co druhé trápí, s čím se potýkají. A v neposlední řadě to je vědomí odpovědnosti za šíření a hlásání evangelia, které vyplývá ze křtu, a uplatnění vědomostí získaných studiem na teologické fakultě. Po důkladném zamyšlení ale bylo největším impulsem právě studium na fakultě, kdy jsem si v hodinách starozákonní a novozákonní exegeze uvědomila, jak pravdivé a hluboké jsou biblické texty, kdy jsem si doslova zamilovala evangelia a některé starozákonní knihy. Nemalou měrou na to měli vliv i naši přednášející.

Chtěla bych to bohatství, které jsem studiem načerpala, předat i ostatním. Katechezí s textem Bible ve skupince sleduji větší zájem o Bibli z jejich strany. Z Bible k nám mluví Bůh a když Bibli porozumíme, můžeme snadněji objevovat jeho plán v našich životech.

4.1.1. Popis realizace výzkumného šetření

Zájemci o účast na biblických setkáních odpovídali na jedenáct otevřených otázek. Otázky byly vybrány s ohledem na potřeby výzkumu. Zvolila jsem formu elektronickou, odpovědi jsou shrnuty v další části práce. Pro ujasnění některých odpovědí jsem se účastníků dotazovala také ústně, protože na některé otázky neodpověděli a jedna účastnice odpověděla sice obsáhle, ale ne podle jednotlivých bodů. Odpovědi byly dobrovolné a účastníci byli srozuměni s tím, že jsou anonymní a k jakému účelu budou použity. Rozhovory se konaly na faře, při rozhovorech panovala přátelská atmosféra, protože s účastníky se již léta znám a mám s nimi velmi dobrý vztah.

4.1.2. Otázky a odpovědi před setkáváním nad Biblií

1. Krátce se představte (věk, pohlaví, vzdělání, náboženská zkušenost)

Zájemci o setkávání nad Biblií jsou čtyři ženy a jeden muž. Všichni jsou středního věku od 45 do 67 let, vzděláním jsou dva vysokoškoláci, dva středoškoláci a jedna s výučním listem.

Všichni pocházejí z katolických rodin, ale náboženskou zkušenost mají každý jinou. Tato otázka je pro naše účely významná z toho důvodu, že každodenní příklad v rodině má velký vliv na utváření vztahu k Bohu a tím také k Bibli jako takové. I když se jednalo o katolické rodiny, všichni dotazovaní uvádějí, že Bibli doma neměli a že ji začali číst až v dospělém věku. Bylo to způsobeno především režimem, který v naší republice byl, a malými možnostmi Bibli v té době získat nebo koupit.

2. Co pro vás Bible znamená?

Bible je pro účastníky kniha, ve které mluví Bůh, můžou se s ním setkat. Bible také dokáže proměňovat životy k lepšímu, je inspirací, jak žít, zdrojem poznání. Pro jednu respondentku je Bible natolik těžko srozumitelná, že zatím neměla potřebu Bibli číst. Bible je také předmětem úcty, dílem Ducha svatého. Jedna účastnice se jí, jak napsala, nemůže nabažít. Dotazovaní vnímají aktuálnost Bible ve svých životech.

3. Kdy jste začali Bibli číst? Co bylo impulsem?

Impulsem pro četbu Bible bylo pro dva účastníky společenství mládeže, pro jednu respondentku výchova syna, pro další zase touha dohnat promeškané roky dětství, kdy v rodině nikdo víru nepraktikoval, a pro jinou byly impulsem právě proběhlé lidové misie ve farnosti.

4. Jak často Bibli čtete?

Bibli většinou čtou nepravidelně, jeden dotazovaný dokonce napsal, že sporadicky. Jedna dotazovaná uvedla, že Bibli nečte, ale modlí se breviář, ve kterém jsou biblické texty.

5. Čtete ji sami nebo ve společenství?

Ve všech případech čtou Bibli sami, ne ve společenství, ani ne s rodinou. Ale touha po společenství křesťanů je u všech dotazovaných.

6. Je pro vás Bible srozumitelná?

Otázka nesrozumitelnosti Bible je zřejmě jedním z důvodů, proč dotazovaní chtějí Bibli lépe poznávat ve společenství. Účastníci vnímají souvislost Starého a Nového zákona a doporučení, aby se jednotlivé úryvky vykládaly v kontextu, jako celek. Nepochopitelné jsou pro dotazované různé násilnosti, krutosti, vraždy a bitvy popisované ve starozákonních knihách.

7. Co vám Bible dává? Proč ji čtete?

Co jim Bible dává a proč ji čtou? Je to Boží slovo, které ukazuje cestu a dává nám ponaučení a může nám poskytovat odpovědi na aktuální otázky, které nás trápí. Pro jednu dotazovanou je Bible základem vzdělání, pro jinou není četba Bible tak důležitá jako účast na mši svaté. Bible také dává pocit sounáležitosti s ostatními věřícími.

8. Navštěvovali jste už někdy katecheze s textem Bible? Jak dlouho? Co jste probírali? Jak tato setkání probíhala?

Na otázku, zda již někdy navštěvovali katecheze s textem Bible, odpověděli všichni že ano, ale nepravidelně. V naší farnosti probíhaly biblické katecheze, ale je to již více

než před deseti lety. Dvě účastnice občas dojíždějí na setkání nad Biblií do vedlejší farnosti. Láká je především společenství křesťanů.

A jak tyto katecheze s textem Bible probíhaly? Nejprve byla zařazena společná četba textu, pak byla chvíle na zamyšlení nad textem, po ní se každý mohl vyjádřit, jak textu porozuměl. Předsedající jejich vyjádření doplnil, vysvětlil nejasnosti, jindy měl předsedající nejprve výklad, četly se různé komentáře a pak se ostatní mohli ptát, čemu nerozuměli, nebo pokládat otázky, které je při rozjímání textu napadaly. Texty k četbě byly vybírány předsedajícím, šlo většinou o evangelium nebo jiné novozákonní texty. Ze Starého zákona se úryvek vybíral málokdy. Jeden účastník označil tato setkávání jako málo intenzivní, jiná účastnice uvedla, že na tato setkávání jezdila kvůli společenství, neboť to byli často jediní věřící v jejím okolí.

9. Jakou motivaci k setkávání nad Biblií máte? Co od setkávání očekáváte?

Jako motivaci k setkáváním uvedli všichni touhu po setkávání s ostatními věřícími, radost ze společného sdílení. Jedna účastnice vnímá velké mezery ve znalosti Bible a očekává, že tyto mezery budou zaplněny. Pro dva účastníky je důležité poznat rozmanité pohledy na probírané biblické texty, které jsou pro ně obohacením a vedou k dalšímu zamyšlení. Pro jednu účastnici jsou důležité zkušenosti s vírou v životě a očekává, že jí biblické texty mohou dát odpovědi na otázky, které ji zrovna trápí, nebo že zažije zpětnou vazbu na situace, které právě prožívá. Je pochopitelné, že pro některé dotazované je důležitá důvěra ve skupince, aby se mohli při setkávání plněji otevřít.

10. Jak byste si představovali průběh setkání nad Biblií? Co se nesmí opomenout?

A jak by mělo setkání probíhat? Zahájení by mělo začít modlitbou k Duchu svatému, aby účastníci získali milost porozumět textu. Pokračovat by se mělo přečtením zvoleného úryvku. Pak by měl nastat prostor pro zamyšlení, tiché rozjímání nad textem. Pak by mělo následovat sdílení myšlenek, ale i otázek, které člověku z uvedeného textu vyplývají. Dva z dotazovaných uvedli, že setkání by měl animovat teologicky vzdělaný člověk, ať už kněz nebo laik. Jeho úkolem je vysvětlit nejasnosti a chopit se výkladu, který přispěje k vyjasnění historických i jiných souvislostí. Povede to k snazší orientaci v textu. Měl by doplnit myšlenky, případně opravit. Jedna dotazovaná varuje před doslovným výkladem textu. Celé setkání má být prodchnuto přátelskou atmosférou, pochopením, vstřícností a láskou. Nikdo by se neměl účastníkovi smát kvůli jeho, třeba

ne moc teologickým názorům. Účastníci by se neměli nutit k vyjádření, pokud nechtějí. Padl také návrh, ne nepodstatný, aby text, který moderátor předloží, měli účastníci možnost pročíst už doma s dostatečným předstihem. Setkání by mělo být zakončeno společnou modlitbou, případně požehnáním a rozesláním. Členové skupinky by měli i doma nad textem dále uvažovat a nosit ho v srdci. Jeden z dotazovaných uvedl, že po tomto „rozloučení“ může být poskytnut prostor pro přátelský rozhovor, který by dle jeho mínění neměl přehlušit hlavní účel setkání. Jedna účastnice uvedla, že jí nevyhovuje večerní termín setkání, protože je příliš unavená. Jiná účastnice navrhuje, aby setkání byla nabídnuta všem, kdo o to budou mít zájem. Tam je ovšem riziko, že členové skupinky, kteří se ne příliš dobře znají, budou méně otevření a nemuseli by se pak v takovém společenství cítit dobře.

11. Chcete se zabývat nějakým konkrétním úryvkem nebo knihou z Písma?

Na tento dotaz odpověděly pouze dvě účastnice. Jedna je přesvědčena, že pokud bude splněn požadavek na přátelskou atmosféru, vstřícnost a pochopení, pak je jí jedno, nad kterým úryvkem se ve společenství bude zamýšlet. Druhá neodpověděla přímo, ale uvedla, že ji překvapila různost vydání Biblí. Měla tím na mysli rozdíl mezi ekumenickou Biblií s deuterokanonickými spisy a bez deuterokanonických spisů. Na přímý dotaz, zda chce probírat ty knihy, které ve své Bibli nemá, odpověděla, že to není nutné, že ponechá výběr na animátorovi katechezí s Biblí. Ostatní účastníci při rozhovorech uvedli, že výběr biblických textů ponechají na animátorovi.

4.1.3. Shrnutí – reflexe aktuální situace, potřeby skupinky, motivace

Z dotazníku před setkáváním vyplynulo

- účastníci jsou zakotvení ve víře
- nutnost a touha číst Bibli ve společenství
- inspirovat se Biblí v životě – aktuálnost – proměňuje životy k lepšímu
- číst s úctou
- v Bibli mluví Bůh, setkat se s ním

Cílem bude

- číst Bibli pravidelně
- číst Bibli ve společenství
- vyhledávat Bibli častěji i doma
- zkusit číst a rozjímat nesrozumitelná místa v SZ
- vykládat Písmo v kontextu, v jednotě obou částí Písma
- nechat se Božím slovem proměňovat

Motivace

- společenství věřících, sdílení
- doplnit mezery ve znalosti Bible
- čerpat z různosti pohledů účastníků na biblické texty – obohacení, zamyšlení
- získat odpovědi na životní otázky

Průběh

- modlitba k Duchu sv. - prosba o milost porozumět textu
- četba úryvku
- prostor pro zamyšlení, tiché rozjímání nad textem
- společné sdílení myšlenek
- klást otázky, které nás napadají, co není jasné
- animátor vysvětlí nejasnosti, vyjasní historické souvislosti, doplní myšlenky, opraví – lepší orientace v textu
- na závěr společná modlitba po jednotlivcích
- rozeslání – slovo do života
- doma nad textem uvažovat a nosit ho v srdci

Požadavky

- přátelská atmosféra
- důvěra
- neposmívat se

- nenutit k vyjádření
- neodbíhat od textu (od hlavního účelu setkání)

4.2. Navržený cyklus 5 setkání

4.2.1. Obecný scénář

Bylo domluveno, že setkání bude probíhat 1x za dva týdny ve večerních hodinách po mši svaté ve všední den. Tak to vyhovovalo většině zájemců o biblickou katechezi.

Fara se pro místo setkání nabízela jako vhodné prostředí, neboť je blízko kostela, je v ní knihovna s pomůckami, je v ní místnost velikostí vhodná pro skupinku. Dá se zde uvařit čaj, je tu klidné prostředí bez rušivých elementů. Všichni by se tu měli cítit rovnocenně, nikdo není hostitelem, tudíž odpadá pocit, že by musel někdo někoho obsluhovat.

Zájemci se dohodli na času, který jsou ochotni věnovat společnému rozjímání nad biblickým textem. Pokaždé by to byly jedna až dvě hodiny, přičemž do dvou hodin by se měla vejít i možnost popovídání a posezení nad čajem.

Proběhne cyklus pěti setkání nad textem Bible. Půjde o ověřovací sérii, při které zjistím, co účastníky oslovuje a na co pozitivně reagují. Po pěti setkáních budou katecheze s textem Bible vyhodnoceny na základě rozhovorů s účastníky. Biblické texty budou vybrány animátorem.

Při přípravě metodiky jsou využita doporučení z apoštolské exhortace *Verbum Domini*. Je také přihlédnuto ke kritériím vzešlým z církevních dokumentů, jmenovaných v první kapitole, především z dogmatické konstituce druhého vatikánského koncilu *Dei Verbum*.

Důležitým zdrojem pro tvorbu a přípravu cyklu setkávání nad Bibli jsou i zkušenosti z farností, které byly získány prostřednictvím sondy.

Dotazník zájemců o setkávání nad Bibli ve farnosti ukázal potřeby konkrétní skupinky, které jsou při vypracování také zohledněny.

Důležité je vzít v úvahu princip věrnosti Bohu i člověku.¹⁴⁴ Předávat celou pravdu o Bohu a zároveň mít respekt před účastníky katecheze, hledět na jejich problémy, vnímat, co je trápí. Hlavním důvodem těchto setkávání by mělo být společenství s Bohem, formace zralé křesťanské osobnosti s ohledem na poslední cíl člověka, spásu.

¹⁴⁴Srov. VDK 145.

Po shrnutí magisteriálních doporučení, zkušeností z farností a potřeb skupinky by měly katecheze s textem Bible splňovat tyto body:

- Hlavní metodou, která bude uplatněna, se na základě doporučení z Verbum Domini stane četba Písma spojená s modlitbou, lectio divina. Kombinace modlitby, četby a rozjímání, atmosféra vzájemné důvěry a přijetí navozuje intenzivní společný duchovní zážitek. Podstatné je dbát při rozjímavé četbě na kontext.
- Vzhledem k požadavku farníků na doplnění vědomostí o Bibli je přínosem výklad biblického textu za pomoci kvalitních komentářů a vysvětlivek v Bibli. Pomůže to objasnit historický a kulturní kontext. Čerpat se může i z webových stránek, kde nalezneme nedělní biblické liturgické texty a čtení na každý den v týdnu, včetně komentářů a námětů k rozjímání. Literární smysl je základem k pochopení duchovního smyslu.
- Pokud vyvstanou nějaké zásadní nejasnosti, na které účastníci nenajdou odpovědi, pozve animátor duchovního správce farnosti, který se pokusí nezodpovězené otázky vyjasnit.
- Texty je vhodné studovat podle liturgického roku nebo podle témat.
- Texty vybereme především z evangelií, neboť Kristus je středem každého setkání. Hledáme světlo, které je v biblických textech obsaženo.
- Chápeme Bibli jako aktuální Boží slovo, které mluví i k dnešnímu člověku.
- Čteme text s úctou.
- Nezapomeneme vnímat texty v jednotě s celým Písmem, uvědomovat si vazbu mezi Starým a Novým zákonem. Křesťan by měl číst Starý zákon ve světle Krista.
- Obtížné pasáže Starého Zákona chápeme jako časově podmíněné prvky v Písmu.
- Pozveme modlitbou Ducha svatého, který pomáhá porozumět Božímu slovu.
- Udržujeme přátelskou atmosféru, důvěru, máme úctu k názoru druhých, nikoho nezesměšňujeme, nenutíme k vyjádření.
- Vnímat různost pohledů účastníků na biblické texty jako obohacení, které může vést k zamyšlení.
- Setkávání nad textem Bible má vést k osobní modlitbě na slyšené Boží slovo.
- Nezapomeneme na aplikaci slyšeného a rozjímaného Božího slova do života.

Průběh setkání

Účastníci jsou elektronickou poštou několik dnů předem seznámeni s tím, nad kterým úryvkem se ten večer budou ve společenství zamýšlet. Je ponecháno na jejich zvážení, zda si text prostudují a případně najdou některé komentáře dostupné na webových stránkách různých církevních institucí nebo farností, nebo zda nechají text na sebe působit, aniž by byli ovlivněni některými komentáři. Animátor skupinky si text prostuduje předem, aby byl připravený na zodpovězení případných dotazů z řad členů skupinky. Týká se to zejména historických souvislostí a komentářů k textu. Bere také v potaz odkazy přímo v Bibli, pokud je potřeba, věnuje se různým překladům nebo synoptickým porovnáním. Již v této fázi pozve ke spolupráci Ducha svatého a je si vědom toho, že z Písma k němu promlouvá samotný Bůh. Nechá na sebe působit Boží slovo.

Setkání začíná příchodem do farní místnosti, usazením, malým občerstvením, nasloucháním a vzájemným sdílením pro navození přátelské atmosféry. Hlavní část setkání je věnována četbě, studování a rozjímání nad vybraným úryvkem z Písma svatého. Hlavní účel setkání je časově vymezený, neměl by se překročit dohodnutý čas pro katechezi s Bibli. Po absolvování hlavního cíle setkání může být ponechán prostor pro přátelské posezení k doznívání dojmů ze setkání.

Při vlastním setkání musí po navození atmosféry důvěry nastat chvíle ztišení, která bezprostředně předchází setkání nad Božím slovem. Animátor vyzve skupinku k pokornému naslouchání a k uvědomění si Boží přítomnosti. Důležité je vnitřní ztišení.

Nastává společná modlitba k Duchu svatému, třeba formou písně.

Po ní následuje vlastní četba úryvku z Písma svatého. Každý účastník má před sebou vytisknutý úryvek, přečte několik veršů, postupně se všichni vystřídají. Čtou pomalu, pozorně, nahlas, soustředí se na slyšené slovo. Po přečtení celého úryvku je čas na meditaci. Účastníci v tichosti uvažují nad přečtenými slovy. To může trvat několik minut, záleží na délce přečteného textu. V této chvíli si mohou podtrhnout slovo, větu, která je buď zaujala, nebo které nerozuměli. Něco, co se jim zdálo podivné nebo na co by chtěli později reagovat, co je více oslovilo. V této fázi pracují samostatně. Mohou si zapisovat i otázky, které jim vyvstaly při četbě. Hlavním úkolem ale je nechat na sebe text působit, být jím cele zaujat.

Po této fázi nastává společná část biblické katecheze. Animátor vyzve členy skupinky, aby se postupně vyslovili k tomu, co je zaujalo, jaké nejasnosti objevili

při četbě. Mohou číst slova, věty. Vhodné je rozdělit text na části a věnovat se vždy kratšímu úseku.

Hledáme původní smysl textu. Ptáme se: „Co chtěl autor textem sdělit?“ Nastává čas na kladení otázek, které účastníky napadají. Animátor může vysvětlit nejasnosti, historické souvislosti, může doplnit myšlenky, chopit se výkladu. Každý z členů skupinky má právo se vyjádřit, říci svůj názor nebo čerpat z toho, co nastudoval doma před setkáním. Účastníci mají k dispozici kromě vlastního textu překlad Písma svatého s poznámkami a vysvětlivkami, do kterého mohou nahlédnout. Sdílení myšlenek rozšiřuje obzory zúčastněných a mohou tak lépe dojít k pochopení textu. Nemělo by se však sklouznout k rozhovoru, který se úryvku už netýká. Úkolem animátora je toto usměrňovat.

Důležité je pokusit se najít duchovní smysl úryvku, hledat souvislosti, porovnávat texty. Ptát se: „Co mi chce Bůh tím textem říct? Vnímám to, jaká byla situace tehdy? A jaká je má konkrétní situace teď?“ Společné zamyšlení nad textem po vyjasnění všech temných míst vede poté ke spontánní modlitbě každého účastníka.

Nastává chvíle ztišení a pak formulování vlastních slov, díky, proseb, zklamání. Nyní mluví účastníci k Bohu, propojují svoje zkušenosti se zkušeností z úryvku. Snaží se najít odpověď na otázku: „Co po mně Bůh chce? Chce, abych něco ve svém životě změnil? Jak se mám nechat inspirovat textem? Jak mohu uvést slyšené Boží slovo do svého života?“ Je zde příležitost nechat promluvit své vnitřní já. Z toho důvodu je nutná absolutní důvěra mezi účastníky, aby se každý mohl otevřít a nemusel se bát, že dojde k nějakému zesměšnění nebo k vyzrazení toho, o čem se hovořilo, někomu cizímu.

Na závěr animátor skupinky shrne hlavní myšlenky, které vplynuly ze setkání s Písmem, a povzbudí účastníky k tomu, aby i doma uvažovali nad textem a nosili ho v srdci. Mohou se pokusit uvést text do života, jednat podle něj, proměňovat svůj každodenní život. Bude dobré, když animátor zadá otázky k přemýšlení, týkající se textu, může účastníkům zaslat ještě otázky písemně. Přínosné je, když jsou položeny otázky i ze strany účastníků. Nikdo by neměl odcházet s pocitem, že jeho hlas nebyl brán vážně. Na příštím setkání se animátor k otázkám vrátí a každý se zamyslí nad tím, zda a jak ovlivnila slova Písma jeho myšlení a jednání.

4.2.2. Konkrétní scénář pěti setkání

Při katechezích s textem Bible jsou použity tematické texty s ohledem na probíhající liturgickou dobu. Základem je kerygmatický postup, který vychází ze zvěstování poselství a aplikuje je na život.¹⁴⁵ První text se týká poslání a křtu Ježíšova, je důležitý pro uvědomění si našeho povolání k životu s Kristem. Při druhém setkání bude rozjímán text o působení Kristova Ducha v rané církvi. Má v nás posílit radost z toho, že jsme křesťané a upozornit na stálou Kristovu přítomnost i v dnešní církvi. Následující setkání budou věnována třem základním ctnostem: lásce, víře a naději. Třetí setkání je věnováno Ježíšovu přístupu k nemocným a jeho nabídce „uzdravit“ i naše slabosti. Má v nás obnovit schopnost jít za druhými v lásce. Čtvrté setkání je nad listem Efezským a tématem je shrnutí křesťanské víry. Poslední setkání je věnováno úryvku ze Starého zákona, žalmu 121, k posílení naděje.

1. setkání

Markovo evangelium, Ježíš pokřtěn, Ježíš pokoušen, začátek jeho činnosti a povolání učedníků.

Biblické úryvky: Mk 1,1–20

Pomůcky: pro každého vytištěný liturgický překlad textů, komentáře z řady Sacra pagina, Malý stuttgartský komentář.

Úvod: modlitba k Duchu svatému formou písně ze zpěvníku Hosana.

Uvedení do Markova evangelia: co autor zamýšlel, pro koho psal, historické souvislosti, jak evangelium vznikalo, uvedení do kontextu.

Evangelium podle Marka představuje hlavní linii vyprávění o Ježíši Kristu. Marek měl od počátků církve blízký vztah k učedníkům, někteří v době sepsání evangelia ještě žili. Badatelé se shodují v tom, že Marek byl tlumočnickem svatého Petra, se kterým měl blízký vztah. Zároveň byl zřejmě bratrancem Barnabáše, se kterým doprovázel svatého Pavla na první misijní cestě. Tuto cestu ovšem nedokončil, ale se svatým Pavlem se později ještě setkal. Byl v Římě, když byl svatý Pavel ve vězení, o čemž hovoří některé listy svatého Pavla.¹⁴⁶

Adresáty Markova evangelia byli pohano-křesťané. Dá se to vyvodit z toho, že Marek vysvětluje židovské obyčeje a překládá aramejské výrazy. Místem sepsání je podle tradice Řím. Evangelium bylo napsáno kolem roku 70. Marek chce ukázat Ježíše

¹⁴⁵Srov. VDK 151.

¹⁴⁶PORSCH, Felix. *Mnoho hlasů - jedna víra*. Praha: Zvon, 1993. ISBN 80-7113-077-X.

jako Božího Syna,¹⁴⁷ jeho moc a zázraky. Podává skutečný a nezkrácený obraz Ježíše. Všechny části evangelia jsou sjednoceny kolem jeho osobnosti. Celý oddíl vybraného úryvku se zabývá pověřením Ježíše ke službě. Byl uveden Janem Křtitelem, pomazán Duchem svatým a vyzkoušen v pokušení na poušti.¹⁴⁸

Pokyny před vlastní četbou: modlitební přístup k posvátnému textu lectio divina a vysvětlení základních částí setkání.

Lectio (četba), ptát se: „Co říká biblický text sám o sobě?“

Pomalá četba, po několika větách každý účastník.

Chvilé ticha, představit si, že jsme na místě, vidíme Ježíše Krista.

Hledat literární smysl textu. Pomůckou k tomu jsou komentáře.

Meditatio, ptát se: „Co říká biblický text nám?“

Chvilé ticha, osobní zamyšlení, vystavit se doteku Boha.

Hledat duchovní smysl textu.

Práce ve společenství – kdo chce, přečte část úryvku, větu nebo slovo, které ho zaujalo. Vyslovíme myšlenky, dojmy k danému úryvku.

Oratio (modlitba), prosba, přimluva, díkyvdání, chvála.

Slovo nás proměňuje.

Kontemplatio, ptát se: „Co od nás Pán žádá?“

Osvojit si pohled víry. Boží slovo je plné života a síly.

Actio (čin), vnášet evangelium do všedního života, do rodiny.

Uchovávat Boží slovo ve svém srdci jako Maria.

2. setkání

Skutky apoštolů, křest etiopského komořího jáhnem Filipem;

Lukášovo evangelium, setkání učedníků se vzkříšeným Ježíšem cestou do Emauz.

Biblické úryvky: Sk 8,26–40; Lk 24,13–35.

Pomůcky: pro každého vytištěný liturgický překlad textů. Komentáře z řady Sacra pagina, Malý stuttgartský komentář.

---

¹⁴⁷Srov. BÍČ, Miloš; POKORNÝ, Petr. *Co nevíš o Bibli: úvod do studia Starého a Nového zákona*. Praha: Česká biblická společnost, 1997, s. 141.

¹⁴⁸TICHÝ, Ladislav. *Úvod do Nového zákona*. 2. přeprac. vyd. Svitavy: Trinitas, Studium (Křesťanská akademie v Římě), 2003, s. 79–82.

Cíl setkání:

- porovnáním textů nalézt souvislost mezi křtem a eucharistií a vnímat spojení s Kristem.
- na základě četby a rozjímání textů si uvědomit své osobní poslání hlásat evangelium

Úvod: v modlitbě zveme Pána mezi sebe, prosíme o světlo, abychom byli otevření Božímu slovu a přijali ho do svého nitra.

Vlastní četba: pomalu, v postoji naslouchání. Střídají se jednotliví účastníci po několika verších.

Rozjímání nad textem: hledáme smysl textu. Slova, která se nás dotýkají, si v tichosti opakujeme. Zkusíme si představit, co nám chce Ježíš tím textem říct, co to znamená pro nás osobně.

Nyní ve společenství s ostatními říkáme nahlas větu, slovo, které nás zaujalo. Necháme mluvit i druhé, neskáčeme si do řeči. Každý může říci, co ho oslovilo. Společně přemýšlíme a hledáme teologický smysl úryvku. Pomáháme si poznámkami v překladech Bible, komentáři, pokud jsou k dispozici. *Ujasníme si celkový kontext a porovnáваме oba úryvky.* Hledáme podobnosti a rozdíly. Zařadíme úryvky do dobových souvislostí.

Sem je vhodné zařadit *úvod do Lukášových spisů*, evangelia a Skutků apoštolských.

Lukáš psal pro pohano-křesťany. Bůh ukázal svou věrnost Židům, a proto je důvěryhodné i Boží slovo, které přišlo k pohanům. Bůh nejprve splnil svá zaslíbení Izraeli, a potom rozšířil toto požehnání i na pohany.

Autor čerpá ze Septuaginty, vybírá dlouhé pasáže z Tóry (ukamenování Štěpána). Důvodem, proč Lukáš píše, je poskytnout svým čtenářům pohanského původu jistotu tím, že svému vyprávění dodá jasnější uspořádání. Chtěl upevnit už zastávané učení o tom, že dílo Ježíše Krista pokračuje v církvi, že Duch svatý vede církve a že Ježíš Kristus dál koná na zemi své skutky. Lukáš líčí, jak Vzkříšený Ježíš učil učedníky číst Tóru jako už nyní naplněná proroctví.¹⁴⁹

Lukáš byl všestranně vzdělaný, mistrně střídá několik stylů řečtiny, měl helénistické vzdělání (používal rétorické obraty), znal dobře Tóru (měl časté narážky na Písmo).

---

¹⁴⁹JOHNSON, Luke Timothy, HARRINGTON, Daniel J., ed. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, Sacra pagina, 2005, s. 410–412.

Lukáš byl Pavlovým společníkem, někdy i očitým svědkem. Ve druhé části Skutků apoštolských píše v první osobě plurálu. Skutky byly sepsány v letech 80–85. Lukáš chce dosvědčit dějiny církve, cestu evangelia z Jeruzaléma až na konec světa.

Znovu přečteme oba úryvky, pomalu, necháme na sebe působit text a vnímáme ho nyní v širších souvislostech.

Odpovídáme Bohu modlitbou, nikoho nenutíme, vyjadřujeme se spontánně. Vnímáme dotek Boha, pokud cítíme radost či smutek, vyjádříme je.

Na závěr se můžeme sami sebe zeptat:

- Kam nás Bůh posílá? Ke komu máme jít?
- Nepromarnili jsme příležitost svědčit o Kristu?
- Máme radost z toho, že jsme křesťané, tak jako se radoval komoří?
- Hoří nám srdce, když čteme Písmo a rozmlouváme o tom?
- Křtem jsme spojení s Kristem a v eucharistii jej znovu přijímáme. Je to na nás vidět?

Zakončíme poděkováním Bohu za přijaté Boží slovo a můžeme pokračovat v přátelském rozhovoru s ostatními, se zájmem jim nasloucháme, sdílíme zkušenosti.

3. setkání

Tematické setkání: Ježíšův přístup k nemocným. (datum setkání bylo blízko 11. únoru, kdy církev slaví Světový den nemocných), Markovo evangelium.

Biblické úryvky: Mk 1,40–45; Mk 2,3–12; Mk 7,31–37; Mk 8,22–26.

Pomůcky: pro každého vytištěný liturgický překlad textů. Komentáře z řady Sacra pagina, Malý stuttgartský komentář.

Cíl setkání:

- Četbou a porovnáním čtyř úryvků z Markova evangelia si uvědomit Ježíšův postoj k nemocným, jeho solidaritu a odpouštějící lásku Boží.
- Na pozadí evangelijních příběhů vnímat i naše slabosti a místa, která v nás potřebují být uzdravena.

Úvod: zveme Pána mezi sebe, ztišení, modlitba k Duchu svatému formou písně ze zpěvníku Hosana.

Četba textu: nejprve čteme nahlas a pomalu všechny čtyři úryvky, střídáme se po několika verších.

Po přečtení evangelních úryvků *prodléváme v tichosti* u textu. Zaznamenáváme si úseky, které nás zaujaly, místa v textu, která nám nejsou jasná nebo která nás oslovila.

Úryvky *ještě jednou přečteme* a necháme Boha, aby k nám promluvil. Ptáme se v tichosti: Co mi Pán chce tímto textem říci? Co po mně chce? Jak mu odpovím?

Vzájemné sdílení, co se nás dotklo, co nás oslovilo. Rozhovor, nejasnosti se pokusíme pochopit, hledáme kontext, porovnáváme úryvky mezi sebou. V čem jsou rozdílné? Použijeme vysvětlivky v Písmu svatém, komentáře. Osobní výměna poznatků mezi účastníky pomáhá růstu skupinky. Důležitá je vzájemná důvěra, pozorné naslouchání druhým.

Hledáme poselství textů o uzdravení. Souvislost s naší aktuální situací.¹⁵⁰

- Slepota – může souviset s tím, že mnohé nechceme vidět. I učedníci byli slepí, jedná se o vnitřní slepotu.
- Ochromení – nedokážeme vyjít ze sebe, jsme zabrzděni, zablokováni, nemáme odvahu.
- Hluchoněmost – jsme umlčení, nemáme odvahu promluvit.
- Malomocenství – cítíme, že jsme nesnesitelní, zavržení od ostatních.

Ježíš se dotýká nemocných, má s nimi soucit, je solidární. Poznává, co komu chybí a jak v dotyčném znovu probudit život. Vnímáme jeho lásku, ponechává druhým prostor a svobodu, aby se sami rozhodli. Oceňuje víru nemocných nebo jejich přátel. Posiluje v druhých vůli, aby sami přijali odpovědnost.

Na závěr si účastníci mají zodpovědět na otázky:

- Která místa v sobě vnímáme jako malomocná a nesnesitelná?
- V čem nedokážeme přijmout sami sebe?
- Co nás svazuje a blokuje?
- V čem narážíme na své skryté chyby?

Spontánní modlitba vlastními slovy. Kdo chce, pronese modlitbu, ve které se může objevit všechno to, o čem jsme uvažovali.

Rozjímání nad textem Písma *zakočíme díky* k Pánu Ježíši, chválami.

---

¹⁵⁰Srov. LÉON-DUFOUR, Xavier, ed. *Slovník biblické teologie*. Vyd. 2. Praha: Academia, 2003, s. 268.

Úkoly pro následující dny:

- Předložme své malomocenství, ochrnutí, slepotu a vyčerpání Pánu.
- Vnímejme, kde jsme dnes se svými schopnostmi žádání o uzdravení.
- I my můžeme přinášet uzdravení: napřimovat shrbené, přijímat druhé.¹⁵¹
- Mějme odvahu projevovat lásku druhým nejenom slovy, ale i skutky.

4. setkání

dle liturgické doby: druhé čtení před evangeliem - list z vězení Efezským – shrnutí naší víry.

Biblický úryvek: Ef 2,4–10.20–22. Bůh nás povolal, abychom byli údy Kristova těla.

Pomůcky: pro každého vytištěný liturgický překlad a český ekumenický překlad textů. Komentáře z řady Sacra pagina, Malý stuttgartský komentář, úvody do Nového zákona

Cíl setkání:

- Navázat na předchozí zkušenost s Božím milosrdenstvím v textech o uzdravení.
- Uvědomit si Boží milost a naše vykoupení skrze Kristův kříž.
- Vnímat jistotu spasení skrze víru.
- Vnímat naše skutky jako plody vykoupení Kristem.
- Vidět univerzální pojetí spásy.

Průběh setkání je inspirován metodou sedmi kroků,¹⁵² je upraven animátorem dle potřeb skupinky.

Úvod: zkusit odpovědět na otázky z minulého setkání:

Pomohl(a) jsem někomu k uzdravení? Dokázal(a) jsem přijímat druhé?

Předložil(a) jsem své malomocenství, slepotu, ochrnutí, vyčerpání Pánu?

Vnímám lásku Ježíše Krista? Dokázal(a) jsem předávat tuto lásku lidem okolo mě?

Uvedení do dnešního čtení:

List Efezským patří mezi listy z vězení. Panuje přesvědčení, že tento list nebyl adresován křesťanům v Efesu, ale že jde o naukový dokument poslaný určitému okruhu

---

¹⁵¹Srov. GRÜN, Anselm. *50x Ježíš*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. Duchovní život (Karmelitánské nakladatelství). Dostupné na <<http://www.pastorace.cz/tematicke-texty/jezis-se-k-nemocnym-nikdy-nechova-jako-k-pasivnim-objektum>>.

¹⁵²HECHTOVÁ, Anneliese. *Moderní přístupy k bibli*. Dolany u Olomouce: České katolické biblické dílo, 2008, s. 33–38.

křesťanských komunit, který nakonec skončil a byl nalezen v Efesu. Dnes je zpochybňováno, že jde o list, který sepsal sv. Pavel, ale vzhledem k tomu, že obsah listu je totožný s Pavlovou katechezí, mohl list napsat někdo, kdo Pavlovo myšlení dobře znal, nejspíš jeho žák. Adresáty listu jsou křesťané z pohanů i ze židů.¹⁵³

Zahájení: rozdáme barevné fixy na zvýraznění slov v textu. Vysvětlíme účastníkům, že po přečtení úryvku a krátké meditaci budou podtrhávat slovesa, která vyjadřují, co pro nás Bůh udělal. Můžeme tak objevit důležitý obsah biblického textu a dojít k novému poznání.

Modlitba k Duchu svatému.

Četba textu: postupně, po třech verších čte každý z účastníků biblický úryvek.

Meditace nad textem, necháme text na sebe v tichosti působit několik minut, a pak následuje *podtrhávání důležitých sloves,* která vyjadřují, co pro nás Bůh učinil.

Nyní následuje *četba druhého překladu,* opět pomalu, v klidu. Opět nastává mlčení, dlouhé tři až pět minut. Ticho má podpořit *meditaci* slyšeného a otevřít naše srdce Bohu.

Diskuze nad textem: každý může říci, jak na něj text působil, jaká slova ho oslovila. Důležité je vlastní objevování, nový pohled na text. Porovnáním obou překladů pochopíme lépe různé významy biblického textu.

Moderátor doplní informace, vysvětlí nejasné věci. Účastníci mohou nahlížet do komentářů.

Úryvek je shrnutím naší víry. Propadli jsme smrti, ale Bůh nás ze svého milosrdenství a z veliké lásky probudil k životu, vykoupil nás krví Kristovou. Vzkřísil nás a uvedl na nebeský trůn. Díky Kristu jsme spaseni a Bůh nám nabízí věčný život. Záleží na naší víře. To, že jsme spaseni, nás zavazuje k odpovídajícímu životu.¹⁵⁴

Autor chce ve verších 20–22 ukázat, že všichni jsou spojeni v jednu stavbu, v jeden chrám, a že Ježíš Kristus je nárožním kvádrem této stavby. My, křesťané, máme být živými kameny, tvoříme chrám Ducha svatého.

Účastníci na základě slyšeného a rozjímaného slova hovoří o tom, *co konkrétního asi od nich Pán chce.*

Moderátor vyzve k *modlitbě,* která je reakcí na slyšené Boží slovo, zapojí se pokud možno všichni členové skupiny, děkují, prosí.

---

¹⁵³Srov. PORSCH, Felix. *Mnoho hlasů - jedna víra.* Praha: Zvon, 1993, s. 190–192.

¹⁵⁴Srov. Tamtéž.

Na závěr zazpíváme *píseň* z Hosany.

Otázky pro účastníky:

- Všichni jsme propadli smrti, porušili jsme zákon. Zbývá nám už jen se odvolat, žádat o milost. Vykoupila nás převzácná krev Kristova. Jsme spaseni milostí skrze víru. Máme věčný život. Uvědomujeme si Boží milosrdenství v našem životě?
- Jsme stvořeni k dobrým skutkům. Máme se ptát, jaká je Boží vůle, jakou cestu pro nás Pán připravil? Co z tohoto textu je důležité pro můj život?
- Jsme živými kameny. Mám připraveno něco, co slouží k budování církve? Dávám Duchu svatému možnost, aby mne použil?

Všichni dostanou otázky s sebou domů, aby o nich mohli až do příštího setkání uvažovat a snažit se je zasadit do své konkrétní životní situace.

5. setkání

Žalm 121, o důvěře v Boží ochranu na cestě, k posílení naděje.

Biblický úryvek: Ž 121,1–8.

Pomůcky: pro každého vytištěný český ekumenický překlad textu, psací potřeby, Výklady ke Starému zákonu, úvody do Starého zákona, CD nahrávka Biblických písní. Průběh setkání je inspirován metodou Bludesch¹⁵⁵ a upraven moderátorem dle potřeb skupinky.

Úvod: Položíme si otázky: „Nechali jsme v sobě po předchozím setkání doznívat slyšené Boží slovo? Jak se to projevilo v našem jednání a myšlení?“

Při posledním setkání mělo Boží slovo posílit naši víru. Dnešní úryvek má posílit naši naději.

Pokyny před vlastní četbou: moderátor vysvětlí jednotlivé kroky metody Bludesch, rozdá psací pomůcky a zadá pět základních otázek:

1. Jaké je hlavní poselství textu?
2. Čemu nerozumím?
3. Které souvislosti poznávám?
4. S čím mohu souhlasit?
5. Co konkrétního mám udělat? Jaký postoj ode mě text vyžaduje?

---

¹⁵⁵HECHTOVÁ, Anneliese. *Moderní přístupy k bibli*. Dolany u Olomouce: České katolické biblické dílo, 2008, s. 39–43.

Úvodem je krátká *modlitba* k Duchu svatému.

Následuje pomalá *četba* biblického úryvku. Čte animátor, aby mohli všichni sledovat text. Posléze všichni *pracují v tichu* a pokouší se *písemně zaznamenat odpovědi* na zadané otázky. Tato část trvá přibližně dvacet minut až půl hodiny. Pokračuje se *společnou výměnou názorů*. Animátor přečte jednu otázku a následuje krátká diskuze nad odpověďmi. Pokračuje otázku po otázce, je důležitá vzájemná ohleduplnost, aby se dostal ke slovu každý z účastníků. Při společném zamyšlení se dá často dojít k podstatě, k duchovnímu smyslu biblického textu. Pokud se objeví něco nejasného, čemu účastníci nerozumí, mohou nahlédnout do komentářů, nebo se animátor ujme úkolu doplnit myšlenky, objasnit historické a kulturní souvislosti biblického úryvku. Vše nemusí být objasněno, na nejasnosti se lze zeptat při vhodné příležitosti kněze, pokud není přítomen.

Redakční význam: žalm je zařazen do sbírky písní výstupů. Jde o druhou z poutních písní, které se zpívaly při pouti do Jeruzaléma. Je to chvalozpěv plný naděje, důvěry v Boha.

Biblický význam:

- Kdo věří v Boha, může si být jist Jeho mocí a ochranou. Jistota, že Bůh je stále s námi, všude, vždy.
- Celý život jdeme k Bohu, celou dobu je Bůh s námi. Bůh je vykreslen jako mocný, nikdo není nad ním. Pomoc poskytne jen Hospodin.
- Žalmista nebo putující Izrael má naději, že jeho ochránce nikdy nespí. Bůh je postaven do protikladu s přírodními božstvy Orientu. Podstata Boží ochrany není v okamžitých řešeních. Bůh nám neustále stojí po pravici, je naším stínem, určuje směr, pomáhá překonat útrapy světa.¹⁵⁶
- I my máme pomáhat, povzbuzovat druhé, nenechat je padnout.
- Žalm vede k prožívání vděčnosti, kdy si člověk uvědomí Boží ochranu a jeho velikost.
- Když jsme v tíživé situaci, víme, odkud přijde pomoc, na koho se obrátit. Také já se mohu s důvěrou spolehnout na něj. Žalm může posílit naději. Je normální, že se bojíme, máme strach. Bůh ochraňuje. Bůh je stále s námi.¹⁵⁷

---

¹⁵⁶Srov. BIČ, Miloš; POKORNÝ, Petr. *Co nevíš o Bibli: úvod do studia Starého a Nového zákona*. Praha: Česká biblická společnost, 1997, s. 113.

¹⁵⁷Srov. *Výklady ke Starému zákonu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, s. 525–526.

Po výměně názorů a po objasnění všech souvislostí biblického úryvku vyzve animátor skupinku k meditativnímu *zamyšlení při poslechu hudby*. Nejlepší je zvolit Žalm 121 z Biblických písní od Antonína Dvořáka na CD přehrávači.

Setkání je *zakončeno modlitbou*, animátor ještě doplní pokyny pro vnášení Božího slova do života.

Zamyšlení do dalších dnů:

- Uvědomíme si Boží ochranu a velikost. Budeme prožívat vděčnost Bohu a předáme to dál lidem, kteří jsou v nesnázích a potřebují povzbudit.
- Můžeme se zamyslet, jaká je naše životní cesta. Jsme připraveni k novým úkolům v síle Boha?
- Důležité je pravidelně předstupovat před Hospodina s modlitbou před každým dílem a prosit o Boží požehnání.

4.3. Praktické ověření

Po proběhlém cyklu pěti setkání nad textem Bible bylo důležité učinit reflexi. Vypracovala jsem dvanáct otázek, abych zjistila spokojenost účastníků s programem a s náplní setkávání. Vyzvala jsem je, aby kriticky zhodnotili klady i zápory, které při společné práci s textem Bible vnímali. Aby měli dostatek času na vyhodnocení, dostali otázky s předstihem. Každý tak měl možnost si odpovědi pořádně rozmyslet a na setkání přišel již s vypracovanými odpověďmi. Otázku po otázce jsme v rozhovoru prodiskutovali, nejednoznačné odpovědi jsme si vyjasnili. V následující části diplomové práce jsou přepsané rozhovory.

4.3.1. Rozhovory s účastníky

- **Je něco, co vás při setkávání nad Bibli zaujalo? S čím jste se nikdy nesetkali?**
Dva účastníci setkávání ocenili to, že si mohli text přečíst ještě několik dnů před setkáním nad Bibli. Účastnice A ocenila, že byl pro každého na místě připravený i vytištěný biblický úryvek. Považuje to za servis, při jiných katechezích pracovali s tím, co si kdo donesl z domova. Dvě účastnice nebyly překvapeny ničím. Účastníci C se líbila společná diskuze nad různými vysvětlivkami, což vedlo k pochopení textu.

- **Působilo na vás něco rušivě? Vadilo vám něco?**

Účastníci B vadilo, když někdo řekl svůj názor a mluvil jako za všechny. Účastnice A při setkávání neslyšela, co se kdo modlí. Důvodem je vada sluchu, nedala však nijak najevo, že při všech setkáních má tento problém. Je pravda, že závěrečná osobní modlitba byla vždy pronesena tišeji. Účastník, který byl jako jediný přítomný muž, uvedl, že na něj působilo rušivě časté odbíhání od tématu k „obyčejné drbárně“. Byl by raději, kdyby popovídání začalo až po vlastním setkání nad Bibli. Účastníci C nic nevadilo.

- **Co byste vytkli animátorovi? Co vám chybělo?**

Účastnice A říká, že postrádala modlitbu, jako např. desátek růžence, ale nakonec si uvědomuje, že pokaždé před setkáním byl vzýván Duch svatý. Účastník nejprve pochválil animátorku za důkladnou přípravu. Posléze upozornil, že by raději dostával text ještě s větším předstihem, ideálně týden dopředu. Je časově zaneprázdněn, a tak se nemohl vždy připravit. Další výtku se týkala bodu, který již zmínil, a to diskuzi mimo biblická témata. Uvědomuje si ale, že je těžké někoho usměrňovat nebo okřikovat, zvláště pokud se sejdou ženy. Účastníci C zvolený způsob setkávání nad Písmem vyhovoval, nic nemůže vytknout. Uvědomuje si, že pro animátorku je tato služba nová a že postupem času získá víc zkušeností díky zpětné vazbě. Účastnice B se považuje za „špatný materiál ke zpracování pro diplomovou práci.“, myslí si o sobě, že není dostatečně vzdělaná, aby mohla chodit na tato setkávání.

- **Cítili jste osobní přijetí?**

Na tuto otázku odpověděli všichni v tom smyslu, že přijetí od ostatních bylo pozitivní, mezi členy skupinky existuje vzájemná důvěra a otevřenost a mají mezi sebou dobré vztahy. Na účastnici A působilo příznivě už oznamování termínu setkávání e-mailem, kdy animátorka oslovuje členy skupinky „Moji milí.“

- **Splnilo to vaše očekávání?**

Účastníci neměli předem nějaká přehnaná očekávání. Dvě účastnice uvedly, že se těšily na přátelské setkání. Dvě oslovené udávají, že každé setkání přinese něco

nového. Dva účastníci říkají, že se těšili na něco nového, na jednu z nich, v pozici učitelky, lektorky. Nebyli zklamání.

- **Posunulo vás to nějak ve vztahu k Bohu, k druhým? Posílilo to vaši víru?**

Účastník si myslí, že na vyhodnocení této otázky bylo málo času. Muselo by být těch setkání víc. Píše, že ho to ale asi nějak ovlivnilo. Účastnice B si myslí, že tato setkání nejsou důvodem, aby ji to nějak posunulo ve víře nebo ve vztazích. Porovnává to s exerciciemi nebo kázáním – tyto věci ji mohou dle jejího mínění posunout víc. Účastnice A považuje každé setkání s druhými zároveň za setkání s Pánem. Pochybnosti ale u ní stále přetrvávají. Účastnice C si uvědomuje, že nějaký posun je běh na dlouhou trať. Každá snaha o setkání s Bohem nás ale proměňuje a mění k lepšímu.

- **Byla ta setkání pro vás impulsem, že jste brali Bibli častěji do ruky?**

Jediný účastník muž říká, že pro něj určitým impulsem k denní četbě Písma bylo už to, když se dozvěděl o přípravě těchto setkávání. Účastnice B si úryvek nejprve přečetla doma, aby pak byla v obraze. Účastnice A nepovažuje za důležité, aby Bibli otevírala častěji než doposud. Zdůvodňuje to tím, že se každý den modlí breviář, růženec a chodí pravidelně na mši svatou, tak je s Božím slovem ve styku těmito způsoby. Účastnice C vyhledává texty z Bible příležitostně a uvědomuje si, že by měla brát Bibli do rukou častěji.

- **Uvažovali jste doma ještě nad probíraným textem?**

Tři účastníci uvedli, že se k probíranému úryvku již další týden nevraceli. Důvodem byl buď nedostatek času nebo pocit, že na setkání bylo vše již řečeno a vysvětleno. Pouze účastnice A se k textu ještě v myšlenkách vracela, doznívalo v ní ještě několik impulsů ze setkání, hlavně to, co některý z členů vyslovil nebo vyzdvihl.

- **Donutilo vás to k tomu, že si sami vyhledáváte komentáře k textům Bible?**

Účastník a účastnice C si vyhledávali komentáře na internetu nebo v dostupné literatuře sami ještě před setkáním. Účastnice B se k tomu ještě nedopracovala, aby četla komentáře. Raději čte duchovní literaturu. Účastnice A vyhledává komentář

jedině v případě, že potřebuje něco ujasnit. Používá k tomu internetové stránky (pastorace, víra).

- **Došlo díky biblickým setkáním k nějaké změně ve vašem životě?**

Tady se všichni shodli na tom, že k výrazné změně v jejich životech nedošlo. Pro účastníci A je každé biblické setkání přínosem. Účastník muž poukazuje na příliš krátkodobé setkávání, aby se z něj dala vyvodit nějaká změna. Účastnice C podotýká, že si nyní daleko více uvědomuje, že studium Bible je pro každého věřícího velmi důležitou a často zanedbávanou oblastí.

- **Je pro vás teď Bible víc srozumitelná? Porozuměli jste vždy textu?**

Setkání účastníky posunula k lepšímu chápání a k porozumění v souvislostech. Pro někoho byly důležité a obohacující pohledy druhých. Bible je ale natolik složitá, že ani jeden z účastníků si netroufá říct, že by pro něj byla srozumitelná jako celek.

- **Myslíte, že bychom se měli nad Bibli scházet dál? A pokud ano, pozvete někoho ze známých?**

Všichni jsou pro pokračování v setkávání nad Bibli, dva z nich to považují za užitečné či potřebné, účastnice C to považuje dokonce za nutné. Pozvat někoho nového se nezdráhají, záleží na tom, zda dotyční pozvání přijmou. Většinou mají špatné zkušenosti s tím, že oslovení lidé přijdou na setkání buď jen jednou, nebo vůbec. Účastník udává, že je důležité, aby pozvaná osoba byla pro všechny přijatelná, aby se neztratila atmosféra důvěry a otevřenosti, která ve skupince je.

4.4. Shrnutí výsledků

Po určité době je dobré a užitečné získat zpětnou vazbu od účastníků pomocí reflexe. Pokud se animátor chce věnovat této službě opravdu dobře a poctivě, měl by se sám pokaždé zamyslet nad proběhlým setkáním a vyvodit z toho nějaký závěr, poučení, provést případně změnu v plánování dalších schůzek.

Ze sondy farností vyplynuly některé přínosy, které pozorovali animátoři skupinek. Pozorovali účastníci katechezí tyto přínosy i v našem společenství?

- sbližování společenství – ano, pozorovali

- lepší poznání Boha – zatím je brzy na zhodnocení
- aplikace Božího slova do života – toto se zatím nepodařilo
- větší porozumění jednotě Písma – účastníci pocítují lepší znalost Písma
- osvěžení znalostí, studium – setkávání některé z účastníků přimělo číst Bibli častěji

Z rozhovorů po proběhlých katechezích jsem vypožorovala pozitivní i negativní aspekty, které účastníci uvedli.

Pozitivní aspekty

- biblický úryvek předem vytištěný pro všechny a zasláný elektronicky
- společná diskuse nad vysvětlivkami k lepšímu pochopení textu
- důkladně připravený program setkání
- atmosféra důvěry a otevřenosti, milé oslovení při pozvání
- setkávání donutilo některé účastníky k zamyšlení nad užitečností četby Bible a nad probíranými úryvky a vedlo k častější četbě Bible
- obohacující byly různé pohledy druhých, impulsy ze setkávání
- chtějí pokračovat dál a pozvou další zájemce

Problémy, které se vyskytly

Účastníci při biblických setkáních ve skupince vnímali několik nedostatků. Téměř vždy se to týkalo jen jednoho z nich, ostatní problém neviděli.

- úryvek byl poslán někdy pouze den před setkáním, a z toho důvodu se dotyčný nestihl dostatečně připravit
- v zápalu diskuse nad textem se někdy stalo, že jeden mluvil i za ostatní, a tak měla účastnice pocit, že je jí názor vnucován
- odbíhání od tématu během diskuse nad textem
- chyběly základní modlitby
- osobní modlitby byly pronášeny tiše a jedna účastnice je neslyšela

Problémem, který jsem při každém setkávání vnímala já, byl čas. Málokdo z účastníků je ochoten věnovat biblickým setkáním pravidelně celé odpoledne.

Tvořivé metody práce s Biblií, které doporučuje Verbum Domini, jsou ale časově náročné, vyžadují plné soustředění, vtažení do činnosti, plné zaujetí prací. Ke skutečně klidnému provedení všech fází je potřeba několik hodin. Pro další službu bude vhodné, pokud o to bude zájem, uspořádat jednou za čas katechezi nad textem Bible, která by probíhala celé odpoledne. Tam by se pak daly zařadit metody náročnější na čas. Časové omezení vnímám jako velikou nevýhodu, ale i tak se dá nad biblickým textem prožít obohacující chvíle, která se nedá ničím vyvážit.

Faktorem, který negativně ovlivnil účinnost katechezí, byla únava účastníků. Z tohoto důvodu je nevhodné setkávání pozdě večer. Katecheze probíhala po večerní mši svaté, přibližně od devatenácti do dvaceti jedna hodin. Řešením by mohlo být setkávat se nezávisle na mši svaté a začínat katechezi dřív.

Došla jsem ještě k dalšímu zjištění. Účastníci se doma k přečtenému a k promeditovanému textu většinou již nevraceli. Chyba byla na mé i na jejich straně. Já jsem je nedokázala víc motivovat a nezdůraznila jsem důležitost tohoto kroku. Oni si nenašli čas nebo to považovali za již uzavřenou věc. V dotazníku před katechezemi uváděli, že chtějí doma nad textem uvažovat a nosit ho v srdci, ale kromě jedné účastnice to již nedělali.

Dále je třeba odbourat obavy některých účastníků z toho, že by se mohli ztrapnit před ostatními tím, že Bibli málo znají. Důležité je uklidnit účastníky, že se od nich nevyžaduje perfektní znalost Písma svatého. Vysvětlit jim, že jedním z účelů setkávání je právě lepší pochopení a porozumění textům Bible.

Reflexe ze strany účastníků byla pro mě jako animátorku určitě přínosem. Sama jsem si byla vědoma některých nedostatků v přípravě i realizaci biblických setkávání. Z rozhovorů vyplynulo, že ne všechno jsem si dokázala uvědomit. Při setkáváních je důležité vnímat víc i mimoslovní reakce účastníků a nebýt zaměřená pouze na to, aby byl splněn plánovaný obsah setkávání. Až nyní, zpětně, jsem si uvědomila, že jedna účastnice pronesla závěrečnou modlitbu velice krátkou pouze proto, že předchozí modlitby neslyšela a měla obavu, aby neopakovala stejná slova.

Výtka, že při katechezích z Bible nezazněla nikdy základní modlitba, není opodstatněná. Sice nebyla použita žádná základní modlitba jako je Otčenáš nebo Zdravas, ale na začátku každé katecheze je vzýván Duch svatý. Při setkáváních nad Bibli jsou účastníci vedeni k osobní modlitbě, která bývá odpovědí na slyšené Boží slovo.

Pro další setkávání nad texty Bible s naší skupinkou jsem zvolila tato opatření:

- biblický text mít vytištěný pro každého a zasílat ho s týdenním předstihem
- pokračovat v atmosféře důvěry, otevřenosti a přijetí
- respektovat právo na vlastní názor a nevnucovat názor svůj (moderátor musí toto včas rozpoznat a zabránit tomu)
- neodbíhat od tématu, popřípadě usměrnit toho, kdo toto nerespektuje
- více motivovat k aplikaci Božího slova do života, vést účastníky k tomu, aby nad textem doma ještě uvažovali a zkoušeli podle něj žít. Pomocí může dát si text na viditelné místo, aby ho měl člověk stále na očích a často kolem něj prošel. A konfrontovat svůj život s Božím slovem.

Jsem ráda, že všichni chtějí pokračovat v setkávání nad Biblií, a věřím, že tato zkušenost bude pro mě hnacím motorem do další činnosti na tomto poli služby ve farnosti.

Závěr

Diplomová práce se věnuje vytvoření a praktickému ověření metodiky pro setkávání nad Biblií ve skupince dospělých ve farnosti. V teoretické části nabízí pohled na magisteriální dokumenty, které se týkají praktické práce s Biblií. Úžeji se věnuje problematice setkávání nad Biblií ve farnosti v menší skupince. Všímá si katecheze s textem Bible s dospělými.

Za základní inspirativní dokument jsem zvolila posynodní apoštolskou exhortaci *Verbum Domini* papeže Benedikta XVI. Z něj a z ostatních dokumentů jsem zpracovala kritéria, ke kterým jsem později přihlížela v sondě, která reflektuje praktickou práci s Písmem svatým v osmi farnostech královéhradecké diecéze. Prostřednictvím sondy jsem se dozvěděla, jaká je náplň setkávání nad Biblií, jak skupinky fungují a jaký to má přínos pro účastníky i pro animátory. Z výsledků sondy jsem získala podněty pro praktické využití v konkrétní skupince ve farnosti, kde působím. Pro skupinku jsem vytvořila dotazník, díky němuž jsem zjistila potřeby konkrétní skupinky a její motivaci. Získané odpovědi jsem vyhodnotila a zohlednila je při tvorbě vlastní metodiky. Podle kritérií získaných z dokumentů církve a s přihlédnutím k výsledkům sondy jsem navrhla cyklus pěti setkávání nad Biblií ve farnosti. Metodiku jsem ověřila při biblických setkáváních a na základě rozhovorů s účastníky jsem zhodnotila celý cyklus setkávání nad Biblií. Pozitivní i negativní aspekty, které se v průběhu katechezí s textem Bible vyskytly, mohou být poučením pro pokračování této služby ve farnosti.

Diplomová práce může být přínosem pro všechny, kdo se věnují setkávání nad Biblií v pastoraci. Její plody mohou být obohacením pro všechny účastníky katechezí s textem Bible. Její přínos spočívá nejen v tom, že si všímá důležitých doporučení z církevních dokumentů, ale že hledá inspiraci i v praktické činnosti ve farnostech a bere také ohled na účastníky katecheze a jejich potřeby.

Pokud katechezí s textem Bible docílíme většího zájmu o Biblii ze strany účastníků a pokud získáme alespoň část odpovědí na otázky, které lidi v dnešní době trápí, dojdeme k velmi cennému poznání. Z Bible k nám promlouvá Bůh a když Biblii porozumíme, můžeme snadněji objevovat Boží plán v našich životech.

Seznam použitých zkratk

CT – Catechezi tradendae

DV – Dei Verbum

KKC – Katechismus katolické církve

VD – Verbum Domini

VDK – Všeobecné direktorium pro katechizaci

VKD – Všeobecné katechetické direktorium

Seznam literatury

Prameny

Bible: Písmo svaté Starého a Nového Zákona : včetně deuterokanonických knih : český ekumenický překlad. Praha: Česká biblická společnost, 1993. ISBN 80- 900881 - 71.

Bible: český překlad Jeruzalémské bible. Přeložil František X. HALAS, přeložil Dagmar HALASOVÁ. V Praze, Euromedia Group

BROŽ, Jaroslav, ed. *Pentateuch: (Pět knih Mojžíšových) : český katolický překlad.* Přeložil Václav BOGNER. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7192-638-8.

Magisteriální dokumenty

BENEDIKT XVI. *Verbum Domini: posynodní apoštolská exhortace o Božím slově v životě a poslání církve.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011 (VD). ISBN 978-80-7195-271-8.

Bible a christologie: dokument Papežské biblické komise z roku 1984. Přeložil Ctirad Václav POSPÍŠIL. Praha: Krystal OP, 1999. Theologia maior. ISBN 80-85929-31-7.

Bible a morálka: biblické kořeny křesťanského jednání. Přeložil Jaroslav BROŽ, přeložil Josef HŘEBÍK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7195-367-8.

Catechesi tradendae, apoštolská exhorta Jana Pavla II. z 16. října 1979. Český překlad s titulem *Katecheze v církvi.* Řím : Křesťanská akademie (edice Skála-11), 1982 (CT).

Dei Verbum: Věroučná konstituce o Božím zjevení (DV). PŘEDML. KARL RAHNER a [PŘEL. Z LAT.]. Praha: Scriptum, 1992. ISBN 8085528010.

Directorium generale pro catechesi, dokument Kongregace pro klérus z 15. srpna 1997. Český překlad s titulem *Všeobecné direktorium pro katechizaci.* Praha : Sekretariát ČBK, 1998 (VDK).

Dokumenty II. vatikánského koncilu. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80 - 7192-467-9.

Evangelii nuntiandi, apoštolská exhorta Pavla VI. z 8. prosince 1975. Český překlad s titulem *Hlásání evangelia.* Řím : Křesťanská akademie (edice Skála-5), 1978 (EN);

- Inspirace a pravda Písma svatého: slovo, které pochází od Boha a mluví o Bohu pro spásu světa.* Přeložil Jaroslav BROŽ, přeložil Josef HŘEBÍK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015. ISBN 978-80-7195-872-7.
- JAN PAVEL II. *Christefideles laici. Postsynodální apoštolský list o povolání a poslání laiků ve světě.* Praha: Zvon, 1990.
- Katechetické směrnice České biskupské konference.* Praha : Sekretariát ČBK, 1994;
- Katechismus katolické církve.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-473-3.
- KONGREGACE PRO KLÉRUS. *Všeobecné katechetické direktorium.* Sekretariát České biskupské konference: Praha, 1994.
- Redemptoris missio,* encyklika Jana Pavla II. o stálé platnosti misijního poslání ze 7. prosince 1990. Český překlad: Praha : Zvon, 1994 (RM);
- Sacramentum caritatis,* posynodální apoštolská exhortace Benedikta XVI. z 22. února 2007. Český překlad: Praha : Paulínky, 2007 (SaC).
- Výklad bible v církvi: dokument Papežské biblické komise z 15. dubna 1993.* Praha: Zvon, 1996. ISBN 80-7113-156-3.
- Židovský národ a jeho svatá Písma v křesťanské Bibli.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN 80-7192-900-X.

Další literatura

- ALBERICH, E.; DŘÍMAL, L. *Katechetika.* Praha : Portál s.r.o., 2008.
- BARTOŇ, Josef. *Pět českých novozákonních překladů: Nové zákony od Českého ekumenického překladu do roku 1989 : [ČEP, Petrů, Bogner, SNC, PNS].* Praha: Česká biblická společnost, 2013. Studijní texty (Česká biblická společnost). ISBN 978-80-87287-46-0.
- BEDŘICH, Slavomír a Petr SVOBODA. *Česká synopse evangelií.* Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1995.
- BIČ, Miloš; POKORNÝ, Petr. *Co nevíš o Bibli: úvod do studia Starého a Nového zákona.* Praha: Česká biblická společnost, 1997. 80-85810-15-8.
- CAMPATELLI, Maria. *Čteme bibli s církevními otcí: jak číst Písmo svaté s vírou.* Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2011. ISBN 9788074120961.

- ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3450-7.
- DONAHUE, John R. a Daniel J. HARRINGTON. *Evangelium podle Marka*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. Sacra pagina. ISBN 80-7192-915-8.
- DŘÍMAL, Ludvík. *O katechezi: studie DTI HK*. Ústí nad Orlicí: Oftis pro Biskupství královéhradecké - Diecézní teologický institut, 2009. ISBN 978-80-7405-061-9.
- DUKA, Dominik. *Úvod do Písma svatého Starého zákona. 2., rozš. vyd.* Praha: Editio Sti. Aegidii, 1992. ISBN 8090125255.
- Fórum pastorálních teologů VII. Jak vykládat Písmo svaté*. Sborník příspěvků z vědeckého semináře. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2008.
- GRÜN, Anselm. *50x Ježíš*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. Duchovní život (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 80-7192-482-2. Dostupné na <http://www.pastorace.cz/tematicke-texty/jezis-se-k-nemocnym-nikdy-nechova-jako-k-pasivnim-objektum>.
- HAYDEN, Christopher. *Modlit se s Písmem: úvod do praxe lectio divina*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. Duchovní život (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 8071928100.
- HECHTOVÁ, Anneliese. *Přístupy k bibli: metody pro skupiny, úvodní kurz*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. ISBN 80-7192-013-4.
- HECHTOVÁ, Anneliese. *Kreativní přístupy k bibli*. Dolany u Olomouce: České katolické biblické dílo, 2008. ISBN 978-80-86953-20-5.
- HOJDA, Jan, ed. *O Božím slově: sborník přednášek*. Svitavy: Trinitas, 2007. Studium (Křesťanská akademie v Římě). ISBN 978-80-86885-03-2.
- CHALUPA, Petr. Bible a morálka. *Cesty katecheze 3 (2010)*
- JOHNSON, Luke Timothy, HARRINGTON, Daniel J., ed. *Evangelium podle Lukáše*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. Sacra pagina. ISBN 80-7192-560-8.
- JONKER, E. R. *Aby se slovo dostalo ke slovu: podněty pro tvořivou katechezi*. Benešov: EMAN, 2006. Bibliotheca Bohemica Batavica. ISBN 80-86211-39-8.
- LÉON-DUFOUR, Xavier, ed. *Slovník biblické teologie*. Vyd. 2. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1127-7.
- LIMBECK, Meinrad. *Evangelium sv. Marka*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. České katolické biblické dílo. ISBN 80-7192-219-6.

- Malý Stuttgartský komentář k Novému zákonu*, 18 svazků. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství (ve spolupráci s Českým katolickým biblickým dílem), 1996 – 2002.
- MASINI, Mario. *Úvod do „lectio divina“*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993. ISBN 80-85527-18-9.
- MERELL, Jan. *Radostná zvěst Nového zákona*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1973.
- OEMING, Manfred. *Úvod do biblické hermeneutiky: cesty k pochopení textu*. Praha: Vyšehrad, 2001. Studium (Vyšehrad), sv. 7. ISBN 80-7021-518-6.
- OPATRŇÝ, Aleš. *Cesty pastorační v pluralitní společnosti*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. Orientace (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 80-7192-930-1.
- OPATRŇÝ, Aleš. *Pastorální teologie pro laiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2016. Bibliotheca theologica. ISBN 978-80-7465-237-0.
- OPATRŇÝ, Aleš. *Bible v pastorační (kol.) O Božím slově. Sborník přednášek*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004.
- PORSCH, Felix. *Mnoho hlasů - jedna víra*. Praha: Zvon, 1993. ISBN 80-7113-077-X.
- POSPÍŠIL, Ctirad V. *Jako v nebi, tak i na zemi. Náčrt trinitární teologie*, 2. vyd. Praha: Krystal OP, 2010. ISBN 978-80-87183-14-4.
- Sborník Katolické teologické fakulty*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1331-4.
- SCHÜRMAN, Heinz. *Duch dává život: Texty k rozjímání*. Ilustroval Jiří GROSSMANN, přeložil Karel ŠPRUNK. Praha: Zvon, 1992. ISBN 80-7113-065-6.
- ŠTIFTER, Josef. *Malá biblická konkordance*. 2. vyd. Praha: Blahoslav, 1953.
- TICHÝ, Ladislav. *Úvod do Nového zákona*. 2. přeprac. vyd. Svitavy: Trinitas, 2003. Studium (Křesťanská akademie v Římě). ISBN 80-86036-79-0.
- VEHOVSKÁ, Anna. *Práce s Biblií v malých skupinách*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Katedra pastorální teologie, 2014.
- Výklady ke Starému zákonu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. ISBN 80-7192-240-4.
- WHITE, Joseph. *The way God Teaches: Catechesis and the Divine Pedagogy*. Huntington: Indiana 46750, 2014. eISBN 978-1-61278-359-8.

ZEVINI, Giorgio a Pier Giordano CABRA, ed. *Lectio divina na každý den v roce*.
Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005. ISBN 80-7192-886-0.
Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě. Závěrečný dokument Plenárního sněmu
katolické církve v ČR. Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2007 (ŽaP).

Internetové zdroje

Cesty katecheze. Revue pro katechetiku a náboženskou pedagogiku. [2018-02-03].
<<http://www.cestykatecheze.cz/>>
Česká biblická společnost. [2018-03-21]. <<http://www.bibleshop.cz>>.
České katolické biblické dílo. [2018-04-10].
<<http://biblickedilo.cz/prakticka-prace-s-bibli/>>
HRUŠKA, Petr. *Různé metody práce s Písmem. Metody a zásady*. Kurz pro lektory
13.6.2009. [2018-01-21].
<<http://www.slideplayer.cz/slide/11123135/>>
OPATRŇÝ, Aleš. *Malý kurz pastorace (05): Prostory pastorace*. [2018-03-20].
<<http://www.pastorace.cz/clanky/maly-kurz-pastorace-05-prostory-pastorace/>>.
OPATRŇÝ, Aleš. *Malý kurz pastorace (09): Bible v liturgické a pastorační činnosti*.
[2018-03-19].
<<http://www.pastorace.cz/.../maly-kurz-pastorace-09-bible-v-liturgicke-a-pastoracni-cinnosti/>>.
RUPPERT, Lothar. Lexikon. Papežská biblická komise. *Teologické texty 1995*, roč. 18,
č. 3, s. 99. [2018-02-18]. <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/1995-3/Papezska-biblicka-komise/99>>.
RYŠKOVÁ, Mireia. *Základní církevní dokumenty pro biblickou práci*. [2018-03-21]
<<http://www.ktf.cuni.cz/~ryskova/Uvod%20do%20Pisma/Základní%20církevní%20dokumenty.doc/>>.
Jeruzalémská bible. Úvod. [2018-03-21]. <<http://www.jeruzalemskabible.cz>>.

Přílohy

Příloha 1: Dotazník před setkáváním nad Bibli

Příloha 2: Dotazník po proběhlém setkávání

Příloha 3: Biblické úryvky použité při setkávání

Příloha 4: Sonda do farností formou dotazníku

Příloha 1: Dotazník před setkáním nad Bibli

- 1) Krátce se představte (věk, pohlaví, vzdělání, náboženská zkušenost)
- 2) Co pro vás BIBLE znamená?
- 3) Kdy jste začali BIBLI číst? Co bylo impulsem?
- 4) Jak často BIBLI čtete?
- 5) Čtete ji sami nebo spolu s někým?
- 6) Je pro vás BIBLE srozumitelná?
- 7) Co vám BIBLE dává? Proč ji čtete?
- 8) Navštěvovali jste už někdy katecheze s textem BIBLE? Jak dlouho? Co jste probírali? Jak tato setkání probíhala?
- 9) Jakou motivaci k setkávání nad BIBLÍ máte? Co od setkávání očekáváte?
- 10) Jak byste si představovali průběh setkání nad BIBLÍ? Co se nesmí opomenout?
- 11) Chcete se zabývat nějakým konkrétním úryvkem nebo knihou z Písma?

Příloha 2: Dotazník po proběhlém setkávání nad Bibli

1. Je něco, co Tě při setkáváních nad Bibli zaujalo? S čím ses nikdy nesešla?
2. Působilo na Tebe něco rušivě? Vadilo Ti něco?
3. Co bys vytkla animátorovi? Co Ti chybělo?
4. Cítila jsi osobní přijetí?
5. Splnilo to Tvá očekávání?
6. Posunulo Tě to nějak ve vztahu k Bohu, k druhým? Posílilo to Tvou víru?
7. Byla ta setkání pro Tebe impulsem, že jsi brala Bibli častěji do ruky?
8. Uvažovala jsi doma ještě nad probíraným textem?
9. Donutilo Tě to k tomu, že si sama vyhledáváš komentáře k textům Bible?
10. Došlo díky katechezím s textem Bible k nějaké změně v Tvém životě?
11. Je pro Tebe teď Bible víc srozumitelná? Porozuměla jsi vždy textu?
12. Myslíš, že bychom se měli nad Bibli scházet dál? A pokud ano, pozveš někoho ze známých?

Příloha 3: Biblické úryvky použité při setkávání

Mk 1,1-20

- 1 Začátek evangelia o Ježíši Kristu, Synu Božím: Je psáno
- 2 u proroka Izaiáše: 'Hle, posílám svého posla před tebou, on ti připraví cestu.
- 3 Hlas volajícího na poušti: Připravte cestu Pánu, vyrovnejte mu stezky!'
- 4 Když Jan Křtitel (vystoupil) na poušti, hlásal křest pokání, aby byly odpuštěny hříchy.
- 5 Vycházel k němu celý judský kraj a všichni jeruzalémští obyvatelé, dávali se od něho křtít v řece Jordánu a (přitom) vyznávali své hříchy.
- 6 Jan nosil šat z velbloudí srsti a kolem boků kožený pás. Živil se kobyčkami a medem divokých včel.
- 7 Kázal: „Za mnou už přichází mocnější, než jsem já; nejsem hoden, abych se sehnul a rozvázal mu řemínek u opáneků.
- 8 Já jsem vás křtil vodou, ale on vás bude křtít Duchem svatým.“
- 9 Kristus pokřtěn a pokoušen
- 10 V těch dnech přišel Ježíš z Nazareta v Galileji a dal se od Jana v Jordáně pokřtít.
- 11 Hned jak vystupoval z vody, spatřil, že se nebe rozevřelo a že se na něho snáší Duch jako holubice.
- 12 A z nebe se ozval hlas: „Ty jsi můj milovaný Syn, v tobě mám zalíbení!“
- 13 A hned Duch vyvedl (Ježíše) na poušť.
- 14 Byl na poušti čtyřicet dní a byl pokoušen od satana, žil tam mezi divokými zvířaty a andělé mu sloužili.
- 15 Začátek Kristovy působnosti v Galileji
- 16 Když byl Jan (Křtitel) uvězněn, přišel Ježíš do Galileje a hlásal tam Boží evangelium:
- 17 „Naplnil se čas a přiblížilo se Boží království. Obráťte se a věřte evangeliu!“
- 18 Když šel podél Galilejského moře, uviděl Šimona a jeho bratra Ondřeje, jak loví v moři; byli totiž rybáři.
- 19 Ježíš jim řekl: „Pojďte za mnou, a udělám z vás rybáře lidí!“
- 20 Ihned nechali sítě a následovali ho.
- 21 Když popošel o něco dále, uviděl Zebedeova (syna) Jakuba a jeho bratra Jana, jak na lodi spravují sítě; a hned je povolal.
- 22 Zanechali svého otce Zebedea s pomocníky na lodi a odešli za ním.

Sk 8,26–40

- 26   Anděl Páně promluvil k Filipovi: »Vstaň a jdi na jih na cestu, která směřuje z Jeruzaléma dolů do Gazy a vede pustinou.«
- 27   On vstal a šel. Právě tehdy přišel do Jeruzaléma jeden Etiopan, komoří a hodnostář u etiopské královny Kandaky, vrchní správce jejího celého pokladu, aby se zúčastnil bohoslužebných slavností.
- 28   Když se vracel na svém voze, četl proroka Izaiáše.
- 29   Tu řekl Duch Filipovi: »Běž a připoj se k tomu vozu!«
- 30   Filip tedy přiběhl a slyšel, že čte proroka Izaiáše. Řekl mu: »A rozumíš tomu, co čteš?«
- 31   On odpověděl: »Jak bych mohl, když mi to nikdo nevyloží.« A požádal Filipa, aby nastoupil a sedl si s ním.
- 32   To místo z Písma, které právě četl, znělo: 'Jako ovce, když ji vedou na porážku, jak beránek je bez hlesu před tím, kdo ho stříhá, tak ani on neotevřel ústa.
- 33   Pro jeho ponížení byl zrušen nad ním soud. Kdo pochopí jeho vrstevníky? Neboť bude vzat ze země jeho život.'
- 34   Komoří se Filipa zeptal: »Prosím tě, o kom to prorok mluví? O sobě, či o někom jiném?«
- 35   Filip se tedy ujal slova a zvěstoval mu radostnou zvěst o Ježíšovi, a vycházel přitom od onoho místa z Písma.
- 36   Jak tak jeli cestou, přišli k jakési vodě. »Podívej se - tady je voda!« zvolal komoří. »Co brání, abych nebyl pokřtěn?«
- 37
- 38   A poručil, aby se vůz zastavil. Pak oba, Filip i komoří, sestoupili do vody a (Filip) ho pokřtil.
- 39   A když vystoupili z vody, Duch Páně uchvátil Filipa, takže ho už komoří nespáčil. Jel tedy dále svou cestou a radoval se.
- 40   Filip se pak objevil v Azotu. Procházel krajem a všude v městech hlásal radostnou zvěst, až došel do Césareje.

Lk 24,13-35

- 13 Ještě ten den se ubírali dva z nich do vesnice zvané Emauzy, která je vzdálena od Jeruzaléma šedesát honů.
- 14 Hovořili spolu o tom všem, co se stalo.
- 15 Jak tak hovořili a uvažovali, přiblížil se k nim sám Ježíš a připojil se k nim.
- 16 Ale jako by jim cosi zadržovalo oči, takže ho nepoznali.
- 17 Zeptal se jich: »O čem to cestou spolu rozmlouváte?« Zastavili se celí smutní.
- 18 Jeden z nich - jmenoval se Kleofáš - mu odpověděl: »Ty jsi snad jediný, kdo se zdržuje v Jeruzalémě a neví, co se tam tyto dny stalo!«
- 19 Zeptal se jich: »A co se stalo?« Odpověděli mu: »Jak Ježíše z Nazareta, který byl prorok, mocný činem i slovem před Bohem i přede vším lidem,
- 20 naši velekněží a přední mužové odsoudili k smrti a ukřižovali.
- 21 My však jsme doufali, že on je ten, který má vysvobodit Izraele. A k tomu všemu je to dnes třetí den, co se to stalo.
- 22 Některé naše ženy nás sice rozrušily: Byly časně ráno u hrobu,
- 23 nenalezly jeho tělo, přišly a tvrdily, že měly i vidění andělů a ti prý říkali, že on žije.
- 24 Někteří z našich lidí odešli k hrobu a shledali, že je to tak, jak ženy říkaly, jeho však neviděli.«
- 25 A on jim řekl: »Jak jste nechápaví a váhaví uvěřit tomu všemu, co mluvili proroci!
- 26 Což to všechno nemusel Mesiáš vytrpět, a tak vejít do své slávy?«
- 27 Potom začal od Mojžíše, (probral dále) všechny proroky a vykládal jim, co se ve všech (částech) Písma na něj vztahuje.
- 28 Tak došli k vesnici, kam měli namířeno, a on dělal, jako by chtěl jít dál.
- 29 Ale oni na něho naléhali: »Zůstaň s námi, neboť se připozdívá a den se už nachýlil.« Vešel tedy dovnitř, aby zůstal s nimi.
- 30 Když byl s nimi u stolu, vzal chléb, pronesl nad ním požehnání, rozlámal ho a podával jim.
- 31 (Vtom) se jim otevřely oči a poznali ho. On jim však zmizel.
- 32 Tu si mezi sebou řekli: »Což nám nehořelo srdce, když k nám na cestě mluvil a odhaloval smysl Písma?«
- 33 Ještě tu hodinu se vydali na cestu a vrátili se do Jeruzaléma. Tam

- našli pohromadě jedenáct (apoštolů) i jejich druhy.
- 34 Ti řekli: »Pán skutečně vstal a zjevil se Šimonovi.«
- 35 Oni sami pak vypravovali, co se jim přihodilo na cestě a jak ho poznali při lámání chleba.

Mk 1,40–45

- 40 K Ježíšovi přišel jeden malomocný a na kolenou ho prosil: „Chceš-li, můžeš mě očistit.“
- 41 Ježíš měl s ním soucit. Vztáhl ruku, dotkl se ho a řekl mu: „Chci, buď čistý!“
- 42 A hned od něho malomocenství odešlo a byl očištěn.
- 43 Ježíš ho hned poslal pryč a přísně mu nařídil:
- 44 „Ne abys někomu o tom říkal! Ale jdi, ukaž se knězi a přines oběť za své očištění, jak nařídil Mojžíš - jim na svědectví.“
- 45 On odešel, ale začal to horlivě rozhlášovat a tu událost rozšiřovat, takže (Ježíš) už nemohl veřejně vejít do města, ale zůstával venku na opuštěných místech. Ale (přesto) k němu chodili (lidé) odevšad.
-

Mk 2,3–12

- 3 Tu k němu přicházeli s ochrnutým, čtyři ho nesli.
- 4 Pro množství (lidí) se s ním nemohli k němu dostat. (Proto) nad tím místem, kde byl (Ježíš), odkryli střechu, udělali otvor a spustili dolů lehátko, na kterém ochrnutý ležel.
- 5 Když Ježíš viděl jejich víru, řekl ochrnutému: „Synu, odpouštějí se ti hříchy.“
- 6 Seděli tam však někteří z učitelů Zákona a ve svém srdci uvažovali:
- 7 „Jak může ten (člověk) tak mluvit? Vždyť se rouhá! Hříchy přece může odpouštět jenom sám Bůh.“
- 8 Ježíš hned svým duchem poznal, že tak u sebe uvažují, a řekl jim: „Proč tak ve svém srdci uvažujete?
- 9 Co je snadnější - říci ochrnutému: 'Odpouštějí se ti hříchy', nebo říci: 'Vstaň, vezmi své lehátko a chod'?
- 10 Abyste však věděli, že Syn člověka má moc odpouštět na zemi hříchy“ - řekl ochrnutému: „Pravím ti,
- 11 vstaň, vezmi své lehátko a jdi domů!“
- 12 On vstal, ihned vzal lehátko a přede všemi odešel, takže všichni žasli, velebili Boha a říkali: „Něco takového jsme ještě nikdy neviděli!“
-

Mk 7,31–37

- 31 (Ježíš) odešel z tyrského kraje a šel přes Sidón územím Desetiměstí ke Galilejskému moři.
- 32 Přivedli k němu hluchoněmého a prosili ho, aby na něho vložil ruku.
- 33 Vzal ho stranou od zástupu, vložil mu prsty do uší, dotkl se slinou jeho jazyka,
- 34 vzhlédl s povzdechem k nebi a řekl: „Effatha!“, to znamená: „Otevři se!“
- 35 A hned se mu otevřel sluch, rozvázal se mu jazyk a mluvil správně.
- 36 (Ježíš) jim pak přikázal, aby o tom nikomu neříkali. Čím více však jim to přikazoval, tím více to rozlašovali.
- 37 Byli celí užaslí a říkali: „Dobře všechno udělal: i hluchým dává sluch, i němým řeč!“
-

Mk 8,22–26

- 22 Když přišli do Betsaidy, přivedli mu jednoho slepce s prosbou, aby se ho dotkl.
- 23 On vzal toho slepého za ruku, vyvedl ho ven z vesnice, dotkl se slinou jeho očí, vložil na něho ruce a ptal se ho: „Vidíš něco?“
- 24 On pozvedl oči a odpověděl: „Vidím lidi, vidím je jako stromy - a chodí.“
- 25 Potom mu znovu vložil ruce na oči. Tu se mu projasnil zrak, byl uzdraven, takže viděl všechno úplně jasně.
- 26 Poslal ho domů a řekl: „Ale do vesnice nechod!“
-

Ef 2,4–10

- 4 Ale nekonečně milosrdný Bůh nás miloval svou velikou láskou,
- 5 a když jsme byli mrtví pro své hříchy, přivedl nás k životu zároveň s Kristem. Milostí jste spaseni!
- 6 Když vzkřísil Krista Ježíše, vzkřísil zároveň s ním i nás, a když vykázal jemu místo v nebi, vykázal je zároveň i nám, protože jsme s ním spojeni.
- 7 Tím chtěl v budoucím čase ukázat nesmírné bohatství své milostivé dobroty vůči nám, a to pro Krista Ježíše.
- 8 Milostí jste tedy spaseni skrze víru. Není to vaší zásluhou, je to dar Boží!
- 9 (Dostáváte ho) ne pro skutky, aby se nikdo nemohl chlubit.
- 10 Jsme přece jeho dílo, stvořeni v Kristu Ježíši k dobrým skutkům. Bůh je předem připravil, abychom je pak uskutečňovali ve svém životě.

Ef 2,20–22

- 20 Jste jako budova: jejími základy jsou apoštolové a kazatelé mluvící pod vlivem vnuknutí a Kristus Ježíš je nárožní kvádr.
- 21 V něm je celá stavba spojena a vyrůstá ve svatý chrám v Pánu.
- 22 V něm i vy jste budováni působením Ducha v Boží příbytek.

4 Ale Bůh, bohatý v milosrdenství, z velké lásky, jíž si nás zamiloval,

5 probudil nás k životu spolu s Kristem, když jsme byli mrtvi pro své hříchy. Milostí jste spaseni!

6 Spolu s ním nás vzkřísil a spolu s ním uvedl na nebeský trůn v Kristu Ježíši,

7 aby se nadcházejícím věkům prokázalo, jak nesmírné bohatství milosti je v jeho dobrotě k nám v Kristu Ježíši.

8 Milostí tedy jste spaseni skrze víru.

9 Spasení není z vás, je to Boží dar; není z vašich skutků, takže se nikdo nemůže chlubit.

10 Jsme přece jeho dílo, v Kristu Ježíši stvořeni k tomu, abychom konali dobré skutky, které nám Bůh připravil.

20 Jste stavbou, jejímž základem jsou apoštolové a proroci a úhelným kamenem sám Kristus Ježíš.

21 V něm je celá stavba pevně spojena a roste v chrám, posvěcený v Pánu;

22 v něm jste i vy společně budováni v duchovní příbytek Boží.

Ž 121

- 1 Píseň k pouti. Pozvedám své oči k horám: Odkud mi přijde pomoc?
- 2 Pomoc mi přichází od Hospodina, on učinil nebesa i zemi.
- 3 Nedopustí, aby uklouzla tvá noha, nedříme ten, jenž tě chrání.
- 4 Ano, nedříme a nespí ten, jenž chrání Izraele.
- 5 Hospodin je tvůj ochránce, Hospodin je ti stínem po pravici.
- 6 Ve dne tě nezasáhne slunce ani za noci měsíc.
- 7 Hospodin tě chrání ode všeho zlého, on chrání tvůj život.
- 8 Hospodin bude chránit tvé vycházení a vcházení nyní i navěky.